

Adroddiad ar arolygiad heb ei gyhoeddi ymlaen llaw o

CEM Brynbuga a CEM a STI Prescoed

gan Brif Arolygydd Carchardai EM

9–19 Hydref 2017

Cynhaliwyd yr arolygiad hwn mewn partneriaeth â'r cyrff canlynol:

Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
Her Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Hawlfraint y goron 2018

Mae'r cyhoeddiad hwn, ac eithrio'r logos, wedi'i drwyddedu dan delerau Trwydded Llywodraeth Agored v3.0 oni nodir yn wahanol. I weld y drwydded hon, ewch inationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3 neu ysgrifennwch at y Tîm Polisi Gwybodaeth, Yr Archifau Cenedlaethol, Kew, Llundain TW9 4DU, neu e-bostiwch: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk.

Os ydym wedi nodi bod yr hawlfraint ar unrhyw wybodaeth yn eiddo i drydydd parti, bydd angen cael caniatâd gan y deiliaid hawlfraint perthnasol.

Dylid anfon pob ymholiad am y cyhoeddiad hwn atom ni yn y cyfeiriad isod neu i: hmiprison.enquiries@hmiprison.gsi.gov.uk

Gallwch lawrlwytho'r cyhoeddiad hwn yn: <http://www.justiceinspectrates.gov.uk/hmiprison/>

Argraffwyd a chyhoeddwyd gan:
Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi
Clive House
5th floor
70 Petty France
Llundain
SW1H 9EX
Lloegr

Cynnwys

Rhagarweiniad	5
Tudalen ffeithiau	7
Yngylch yr arolygiad a'r adroddiad hwn	9
Crynodeb	11
Adran 1. Diogelwch	21
Adran 2. Parch	29
Adran 3. Gweithgarwch pwrpasol	43
Adran 4. Ailsefydlu a chynllunio rhyddhau	49
Adran 5. Crynodeb o'r argymhellion a'r arferion da	55
Adran 6. Atodiadau	59
Atodiad I: Y tîm arolygu	59
Atodiad II: Cynnydd ar yr argymhellion o'r adroddiad diwethaf	61
Atodiad III: Proffil poblogaeth y carchar	69
Atodiad IV: Methodoleg a chanlyniadau arolwg y carcharorion	77

Rhestr termau

Byddwn yn ceisio gwneud ein hadroddiadau mor glir â phosibl ond, os bydd termau nad ydych yn gwybod eu hystyr, mae rhestr termau ar gael yn ein 'Canllaw i ysgrifennu adroddiadau arolygu' ar ein gwefan: <http://www.justiceinspectrates.gov.uk/hmiprisons/about-our-inspections/>

Rhagarweiniad

Mae carchardai Brynbuga a Phrescoed yn ddau garchar ar wahân, mewn lleoliadau gwahanol ond fe'u gweithredir o dan yr un tîm rheoli, ac rydym wedi cadw hyn mewn golwg wrth eu harolygu. Wedi ei leoli yn ne-ddwyrain Cymru, mae Brynbuga'n garchar hyfforddi bach categori C a adeiladwyd yn y 19eg ganrif ac sydd am nifer o flynyddoedd wedi arbenigo mewn cyflwyno rhaglenni triniaeth ar gyfer troseddwr rhyw. Ar adeg yr arolygiad hwn, roedd yn dal 274 o ddynion, bron bob un ohonynt yn droseddwr rhyw o dan gollfarn. Mae Prescoed, a leolir dair milltir a hanner i ffwrdd, yn garchar agored sy'n dal 252 o ddynion. Ei brif nod yw paratoi dynion ar gyfer eu rhyddhau yn ôl i'r gymuned, ac mae'n defnyddio rhyddhau ar drwydded dros dro (ROTL) i raddau eang i'r pwrpas hwn.

Ers sawl blwyddyn rydym wedi adrodd bod carchar Brynbuga yn ogystal â charchar Phrescoed yn sefydliadau llwyddiannus yn y bôn sy'n cyflwyno eu cyfrifoldebau allweddol yn dda iawn. Roedd hyn eto'n wir yn yr arolygiad hwn, lle gwelom beth gwaith da'n digwydd yn y ddau sefydliad. Rydym, fodd bynnag, yn nodi rhai agweddau lle mae angen peth gwelliant.

Roedd y ddau garchar yn ddiogel gydag ychydig iawn o drais. Adroddodd y mwyafrif o ddynion eu bod yn ddiogel a phrin oedd angen defnyddio prosesau disgyblu ffurfiol. Roedd y dynion sy'n fwyaf agored i niwed yn derbyn gofal da ac agorwyd ychydig iawn o ddogfennau asesu agored, gofal yn y ddalfa a gwaith tîm (ACCT) i reoli achosion carcharorion sydd mewn perygl o hunanladdiad neu hunan-niwed, neu ddigwyddiadau hunan-niwed. Fodd bynnag, roedd angen i'r tîm rheoli wella goruchwyllo atal hunanladdiad a hunan-niwed.

Roedd y ddau'n garchardai parchus yn y bôn gyda pherthynas staff-carcharorion dda, a dywedodd y mwyafrif o ddynion wrthym fod ganddynt aelod o staff a fyddai'n eu helpu os oedd problem ganddynt. Roedd hyn wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf. Fodd bynnag, roedd dynion duon a lleiafrifoedd ethnig yn llai cadarnhaol am berthynas staff-carcharorion, ac roedd angen deall y rhesymau dros hyn yn well. Roedd yr amgylchedd yng ngharchar Brynbuga'n gyfyngedig ac roedd y mwyafrif o ddynion yn byw mewn celloedd gorlawen. Fodd bynnag, roedd y ddau garchar yn lân ac roedd carcharorion yn derbyn yr hyn oedd ei angen arnynt i fyw'n weddus. Roedd y boblogaeth yng ngharchar Brynbuga'n cynnwys canran uchel o ddynion hŷn. Er cyfyngiadau'r amgylchedd, cyflawnwyd gwaith da i'w cefnogi, gan gynnwys y ddarpariaeth orau sy'n gysylltiedig â'r Ddeddf Gofal rydym wedi ei gweld. Roedd darpariaeth iechyd gofal ar y cyfan yn rhesymol o dda, a dechreuwyd mynd i'r afael â pheth oedi gyda thriniaeth ddeintyddol yn ystod yr arolygiad. Roedd y rhaglen Ymwybyddiaeth Uwch Gasgliadol o Gamdefnyddio Sylweddau trwy Addysg (CHASE) yng ngharchar Prescoed, ar gyfer dynion sydd â phroblemau camdefnyddio sylweddau yn wych ac roedd wedi helpu nifer o ddynion i ennill cyflogaeth â thâl.

Roedd amser allan o'r gell yn dda yng ngharchar Brynbuga a chynigiwyd amrywiaeth gadarnhaol o weithgareddau allgyrsiol. Roedd y dynion yng ngharchar Prescoed wedi'u cyfyngu'n unig i'w hunedau dros nos. Roedd amrywiaeth dda o gyfleoedd addysg a gwaith yn cael ei chynnig, a oedd yn addas ar gyfer y boblogaeth yn y ddalfa. Roedd bron pob un o'r dynion yn cymryd rhan mewn gweithgareddau ac roedd llawer yn ennill sgiliau perthnasol i'w helpu yn y dyfodol ac wedi eu rhyddhau. Fodd bynnag, roedd angen i sicrhau ansawdd addysg, sgiliau a gweithgareddau gwaith fod yn well ar draws y ddau safle. Roedd hyn yn tanseilio hyder bod cyflwyno gweithgareddau'n effeithiol yn gyson i gefnogi'r dynion i wneud cynnydd, neu y nodwyd arfer da i ysgogi gwelliant. Er, yn gyffredinol, roeddem yn dal i ystyried bod darpariaeth gweithgarwch pwrpasol yng ngharchardai Brynbuga a Phrescoed yn rhesymol o dda.

Roedd carchar Prescoed yn parhau i ddefnyddio ROTL yn eang i gefnogi dynion trwy'r carchar tan eu rhyddhau'n ôl i'r gymuned. Fodd bynnag, nid oedd yn eglur i ni sut roedd darpariaeth y cwmni adsefydlu yn y gymuned yn cefnogi'r ymdrechion hyn, er bod dynion yn aml yn gallu dylanwadu ar eu trefniadau eu hun ar gyfer rhyddhau tra ar drwydded.

Roedd cefnogaeth adsefydlu yng ngharchar Brynbuga'n sefyllfa fwy cymysg. Roedd y carchar nawr yn cynnig hyd yn oed fwy o gyfleoedd i ddynion leihau eu risg trwy waith ymddygiad troseddol, ac roedd yn arbennig o gadarnhaol i weld bod yr amrywiaeth newydd o raglenni'n caniatáu i ddynion, a oedd fel arall yn gwrthod cydnabod eu trosedd, gymryd rhan. Er nad yw Brynbuga'n garchar adsefydlu dynodedig, roedd yn rhyddhau nifer fach o ddynion bob blwyddyn, ac roedd eto'n gadarnhaol y cadwyd peth darpariaeth i gefnogi dynion trwy'r gât. Fodd bynnag, roedd goruchwyllo trefniadau rheoli troseddwr yn y carchar yn wan, ac nid oedd goruchwylwyr troseddwr yn cefnogi pob dyn i leihau eu risg a gwneud cynnydd.

Roedd cyfathrebu gyda rheolwyr troseddwr a leolwyd yn y gymuned yn wan, a oedd eto'n tanseilio ymdrechion ynghylch lleihau risg, cynnydd a chynllunio rhyddhau. Roedd y diffygion hyn yn effeithio'n enwedig ar y drydedd ran o ddynion na fyddai'n cymryd rhan mewn rhaglenni ymddygiad troseddol yng ngharchar Brynbuga, ac roedd angen datblygu strategaeth ar gyfer rheoli'r grŵp hwn. Yn olaf, roedd angen ailystyried y ffiniau a'r cyfyngiadau mympwyol ynghylch symud troseddwr rhywi i garchar Prescoed i sicrhau eu bod yn cael mynediad cyfartal i'r cyfleoedd gwneud cynnydd sydd ar gael yn yr amodau agored.

Yn gyffredinol, roedd carchardai Brynbuga a Phrescoed yn parhau'n sefydliadau llwyddiannus. Roedd gan y llywodraethwr newydd effaith gadarnhaol ac roedd tystiolaeth glir bod ei grŵp staff yn teimlo eu bod wedi'u hail-fywioáu ac yn canolbwyntio ar wella'r carchardai'n bellach. Yn yr arolygiad diwethaf yn 2013, rhybuddiwyd y carchar gennym i fod yn ofalus ynghylch hunanfodlonrwydd, ac ni welom unrhyw dystiolaeth o hyn gan y llywodraethwr newydd a'i dîm. Er hyn, roedd diffygion a nodwyd yn flaenorol mewn gwaith rheoli troseddwr yn parhau'n amlwg, ac roedd angen sylw o'r newydd ar yr agwedd hon o'r gwaith. Mewn meysydd eraill lle roeddem yn feirniadol yn yr arolygiad diwethaf, cafwyd cynnydd clir a gobeithio bydd yr egni a'r brwdfrydedd a arsylwom ymhlith rheolwyr a staff yn gwella'r canlyniadau cadarnhaol yn gyffredinol i garcharorion rydym yn adrodd amdanynt yn yr arolygiad hwn hyd yn oed yn bellach.

Peter Clarke CVO OBE QPM
Prif Arolygydd Carchardai EM

Rhagfyr 2017

Tudalen ffeithiau

Tasg y sefydliad

Roedd carchar Brynbuga'n ddarparwr triniaeth troseddwr rhyw cenedlaethol categori C oedolion gwrywaidd, tra bod Prescoed yn garchar adsefydlu agored oedolion a phobl ifanc gwrywaidd.

Nifer arferol y lleoedd ardystiedig a chapasiti gweithredol

Carchar Brynbuga

Carcharorion yn y ddalfa adeg yr arolygiad: 274

Nifer arferol y lleoedd ardystiedig: 159

Capasiti gweithredol: 276

Carchar Prescoed

Carcharorion yn y ddalfa adeg yr arolygiad: 252

Nifer arferol y lleoedd ardystiedig: 219

Capasiti gweithredol: 260

Nodweddion i'w nodi o'r arolygiad hwn

Roedd y mwyafrif o ddynion yn y ddau safle'n teimlo'n ddiogel a phrin iawn oedd y digwyddiadau o ymddygiad gwael.

Roedd darpariaeth gofal cymdeithasol a chefnogaeth i'r nifer o ddynion anabl a hŷn ym Mrynbuga'n dda iawn.

Roedd amser allan o'r gell yn dda ond roedd angen i sicrhau ansawdd mewn addysg, sgiliau a gwaith fod yn well.

Er gwaethaf problemau'n genedlaethol, roedd carchar Brynbuga'n parhau i ddarparu amrywiaeth dda o raglenni ymddygiad troseddol (OBPs) ar gyfer dynion oedd wedi'u colfarnu o achos troseddau rhyw.

Roedd angen i waith rheoli troseddwr yng ngharchar Brynbuga, yn enwedig ar gyfer y rhai nad oedd yn mynychu OBPs fod yn well.

Roedd y defnydd o ryddhau ar drwydded dros dro yng ngharchar Prescoed yn wych.

Nifer cyfyngedig iawn o ddynion a gollfarwyd o achos trosedd rhyw ond yn gymwys ar gyfer amodau agored y gellid eu hanfon i garchar Prescoed, a oedd yn cyfyngu cyfleoedd gwneud cynnydd heb angen ar gyfer y grŵp hwn.

Statws y carchar a darparwyr allweddol

Cyhoeddus

Darparwr iechyd meddwl a chorfforol: Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

Darparwr camddefnyddio sylweddau: Dyfodol

Darparwr dysgu a sgiliau: Carchardai EM a'r Gwasanaeth Prawf

Cwmni adsefydlu cymunedol: Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru, sy'n eiddo i Working Links

Contractwr hebrwng: GEOAmev

Rhanbarth

Cymru

Hanes cryno

Agorwyd Brynbuga ym 1844 fel man i wella ymddygiad carcharorion. Ym 1870, daeth yn garchar sirol i sir Fynwy a hon oedd ei swyddogaeth tan 1922, pan gafodd ei gau. Ailagorodd ym 1939 fel Borstal caeedig tan 1964, pan ddaeth yn ganolfan gadw. Ym 1983, daeth yn ganolfan dalfa ieuenctid, ac o 1988 i 1990 daeth yn sefydliad troseddwr ifanc. Ers Mai 1990, mae wedi bod yn sefydliad categori C i oedolion yn dal dynion sydd wedi'u collfarnu o droseddau rhywiol yn bennaf .

Agorodd Prescoed ym 1939 fel borstal agored. Daeth yn ganolfan gadw ym 1964 ac yn ganolfan dalfa ieuenctid agored ym 1983. Daeth yn sefydliad agored i droseddwr ifanc ym 1988, hefyd yn derbyn oedolion gwrywaidd categori D rai blynyddoedd yn ddiweddarach. Ers 2004, mae wedi ei ddefnyddio'n gyfan gwbl fel carchar agored ar gyfer oedolion gwrywaidd, gan gynnwys dynion rhwng 18 a 21 oed.

Disgrifiad byr o'r unedau preswyl

Carchar Brynbuga: Mae'r llety'n cynnwys pedair adain, tair ohonynt A, B, a C yn landinau deulawr ac adain D yn uned un llawr ar gyfer carcharorion arbennig.

Carchar Prescoed: Ceir deg uned breswyl, y cwbl yn un llawr heblaw am un. Maent yn cynnwys cymysgedd o ystafelloedd sengl a dwbl. Roedd Uned Mitchell yn cynnwys ystafell sengl fwy ar gyfer carcharorion sy'n gweithio yn y gymuned. Roedd dau dŷ semi'n lety i hyd at wyth dyn tymor hwy, yn eu helpu i baratoi ar gyfer eu rhyddhau.

Enw'r llywodraethwr a'r dyddiad penodi

Llywodraethwr: Giles Mason, Ebrill 2017

Cadeirydd y Bwrdd Monitro Annibynnol

Graham Foulston

Dyddiad yr arolygiad diwethaf

Ebril 22 – Mai 3 2013

Ynghylch yr aolygiad a'r adroddiad hwn

- A1 Mae Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi yn sefydliad annibynnol statudol sy'n cyflwyno adroddiadau am driniaeth ac amodau byw y rhai sydd wedi'u cadw mewn carchardai, sefydliadau troseddwyr ifanc, canolfannau hyfforddi diogel. cyfleusterau cadw mewnfudo, dalfeydd yr heddlu a'r llys a dalfeydd milwrol.
- A2 Bydd yr holl arolygiadau gan Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi yn cyfrannu at ymateb y DU i'w rhwymedigaethau rhyngwladol o dan y Protocol Dewisol i Gonfensiwn y Cenedloedd Unedig yn erbyn Artaith a Thriniaeth neu Gosb Greulon, Annynol neu Ddiraddiol Arall (OPCAT). Mae OPCAT yn gofyn bod yr holl leoedd cadw yn cael eu hymweld yn rheolaidd gan gyrff annibynnol – a elwir y Mekanwaith Atal Cenedlaethol (NPM) – sy'n monitro triniaeth ac amodau byw i garcharorion. Mae Arolygiaeth Carchardai EM yn un o nifer o gyrff sy'n ffurfio'r NPM yn y DU.

- A3 Mae holl adroddiadau'r Arolygiaeth Carchardai yn cynnwys crynodeb o amodau a thriniaeth carcharorion, sy'n seiliedig ar y pedwar prawf carchar iach a gyflwynwyd yn gyntaf yn adolygiad thematig yr arolygiaeth hon *Suicide is everyone's concern*, a gyhoeddwyd ym 1999. Y profion yw:

Diogelwch Bod carcharorion, yn enwedig y rhai sydd fwyaf agored i niwed, yn cael eu cadw'n ddiogel.

Parch Bod carcharorion yn cael eu trin â pharch tuag at eu hurddas dynol.

Gweithgarwch pwrpasol Bod carcharorion yn gallu, a bod disgwyl iddynt, gymryd rhan mewn gweithgarwch sy'n debygol o fod yn fuddiol iddynt

Adsefydlu a cynllunio rhyddhau Bod carcharorion yn cael eu cefnogi i gadw a datblygu perthynas gyda'u teulu a'u ffrindiau. Mae carcharorion yn cael eu helpu i leihau eu tebygolrwydd o aildroseddu a bod eu risg o niwed yn cael ei rheoli'n effeithiol. Paratwir carcharorion ar gyfer eu rhyddhau i'r gymuned.

- A4 O dan bob prawf, rydym yn asesu'r canlyniadau i garcharorion ac felly berfformiad cyffredinol y sefydliad ar sail y prawf. Mae pedwar dyfarniad posibl: Mewn rhai achosion, bydd materion sydd y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y sefydliad yn effeithio ar y perfformiad hwn a bydd angen i Wasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwyr (HMPPS) roi sylw i'r materion hyn.

- **Mae'r canlyniadau i garcharorion yn dda.**

Nid oes unrhyw dystiolaeth bod effaith andwyol ar ganlyniadau i garcharorion mewn unrhyw feysydd arwyddocaol.

- **Mae'r canlyniadau i garcharorion yn weddol dda.**

Ceir dystiolaeth o ganlyniadau andwyol i garcharorion mewn nifer fach o feysydd yn unig. Yn achos y mwyafrif, nid oes unrhyw bryderon arwyddocaol. Mae gweithdrefnau i ddiogelu canlyniadau ar waith.

- **Nid yw'r canlyniadau i garcharorion yn ddigon da.**

Mae dystiolaeth bod effaith andwyol ar ganlyniadau i garcharorion mewn llawer o'r meysydd, neu'n enwedig yn y meysydd hynny sydd bwysicaf i les carcharorion. Mae problemau/pryderon, os na roddir sylw iddynt, yn debygol o ddod yn feysydd pryder difrifol.

- **Mae'r canlyniadau i garcharorion yn wael.**
Mae tystiolaeth bod arferion presennol yn effeithio'n ddifrifol ar y canlyniadau i garcharorion. Mae'r carchar yn methu â sicrhau triniaeth ac/neu amodau sydd hyd yn oed yn ddigonol ar gyfer y carcharorion. Mae angen camau cywiro'n ddi-oed.

A5 Gall ein hasesiadau arwain at un o'r canlynol:

- **argymhellion:** a fydd yn galw am newid sylweddol a/neu am ailgyfeirio adnoddau neu ddarparu adnoddau newydd, felly ni ellir eu cyflawni ar unwaith a byddant yn cael sylw mewn arolygiadau yn y dyfodol i sicrhau eu bod wedi'u rhoi ar waith
- **enghreifftiau o arfer da:** arferion trawiadol sydd nid yn unig yn cwrdd â'n disgwyliadau neu'n rhagori arnynt, ond gellid eu dilyn gan sefydliadau tebyg eraill i sicrhau canlyniadau cadarnhaol i garcharorion.

A6 Mae arolygwyr yn defnyddio tystiolaeth o bum prif ffynhonnell: arsylwi; arolygon gan garcharorion; trafodaethau â charcharorion; trafodaethau â staff a thrydydd parti perthnasol; a dogfennaeth. Yn ystod arolygiadau byddwn yn defnyddio dull cymysg o gasglu a dadansoddi data, gan ddefnyddio methodolegau ansoddol yn ogystal â meintiol. Byddwn yn triogli tystiolaeth o wahanol ffynonellau i wneud ein hasesiadau'n fwy dilys.

A7 Heblaw bod amgylchiadau neilltuol, cynhaliwyd pob un o'n harolygiadau heb eu cyhoeddi ymlaen llaw ac maent yn cynnwys argymhellion dilynol o'r arolygiad blaenorol.

A8 Cynhelir yr holl arolygiadau o garchardai ar y cyd ag Estyn (Cymru), y Comisiwn Ansawdd Gofal, y Cyngor Fferyllol Cyffredinol (GPhC) ac Arolygiaeth Prawf Ei Mawrhydi. Mae'r gwaith ar y cyd hwn yn sicrhau bod gwybodaeth arbenigol yn cael ei chyflwyno mewn arolygiadau ac yn osgoi ymweliadau arolygu niferus.

Yr adroddiad hwn

A9 Dilynir yr eglurhad hwn o'n hymagwedd gan grynoded o ganfyddiadau ein harolygiad yn erbyn y pedwar prawf carchar iach. Dilynir hyn gan bedair adran gyda phob un yn cynnwys datganiad manwl o'n canfyddiadau yn erbyn ein *Disgwyliadau. Y meini prawf ar gyfer asesu'r driniaeth o garcharorion ac amodau i ddynion mewn carchardai (Fersiwn 5, 2017)*.¹ Mae'r cyfeirnodau ar ddiwedd rhai o'r argymhellion yn nodi eu bod yn cael eu hailadrodd, ac yn dangos lleoliad paragraff yr argymhelliad blaenorol yn yr adroddiad diwethaf. Mae Adran 5 yn cyfuno'r holl argymhellion ac enghreifftiau o arfer da sy'n codi o'r arolygiad. Mae Atodiad II yn rhestru'r argymhellion o'r arolygiad blaenorol, a'n hasesiad a ydynt wedi'u cyflawni ai peidio.

A10 Gellir dod o hyd i fanylion am y tîm arolygu a phroffil poblogaeth y carchar yn yr atodiadau.

A11 Gellir dod o hyd i ganfyddiadau o arolygon y carcharorion a disgrifiad manwl o fethodoleg yr arolwg yn atodiad terfynol yr adroddiad hwn. Noder ein bod yn cyfeirio'n unig at gymariaethau â sefydliadau tebyg eraill neu arolygiadau blaenorol lle mae ystadegau'r rhain yn arwyddocaol.²

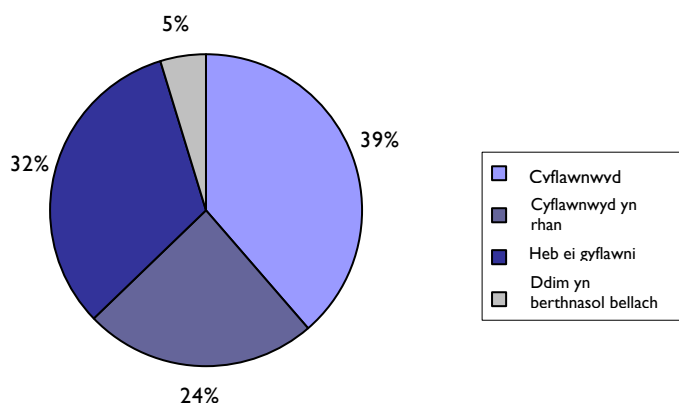
¹ <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprisons/our-expectations/prison-expectations/>

² Mae lefel yr arwyddocâd wedi ei gosod fel 0.01 sy'n golygu mai dim ond siawns o 1% sydd bod y gwahaniaeth wedi codi oherwydd siawns.

Crynodeb

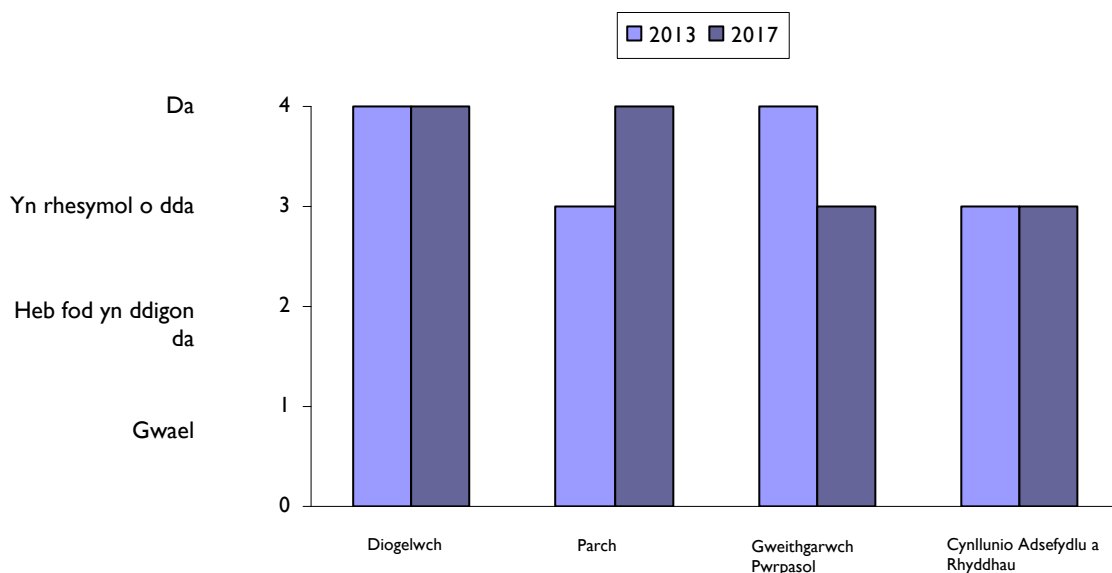
- S1 Arolygom Garchar Ei Mawrhydi Brynbuga a Sefydliad Troseddwyr Ifanc Prescoed yn 2013 a gwnaethom 62 o argymhellion. Derbyniodd y carchar y 53 o argymhellion yn llawn a derbyniodd 8 yn rhannol (neu'n amodol ar adnoddau). Gwrthododd un argymhelliad.
- S2 Yn yr arolygiad dilynol hwn, canfuwyd bod y carchar wedi cyflawni 24 o'r argymhellion hynny, wedi cyflawni 15 o'r argymhellion yn rhannol a heb gyflawni 20 o'r argymhellion. Nid oedd tri o'r argymhellion yn berthnasol bellach.

Ffigwr 1: Cynnydd CEM Brynbuga a CEM a STI Prescoed ar yr argymhellion o'r arolygiad diwethaf (n=62)

- S3 Ers ein harolygiad diwethaf o garchar Brynbuga arhosodd canlyniadau ar gyfer carcharorion yr un fath mewn Diogelwch ac Adsefydlu a chynllunio rhyddhau. Canlyniadau a oedd wedi gwella mewn Parch ond wedi gwaethygu mewn Gweithgarwch pwrpasol.

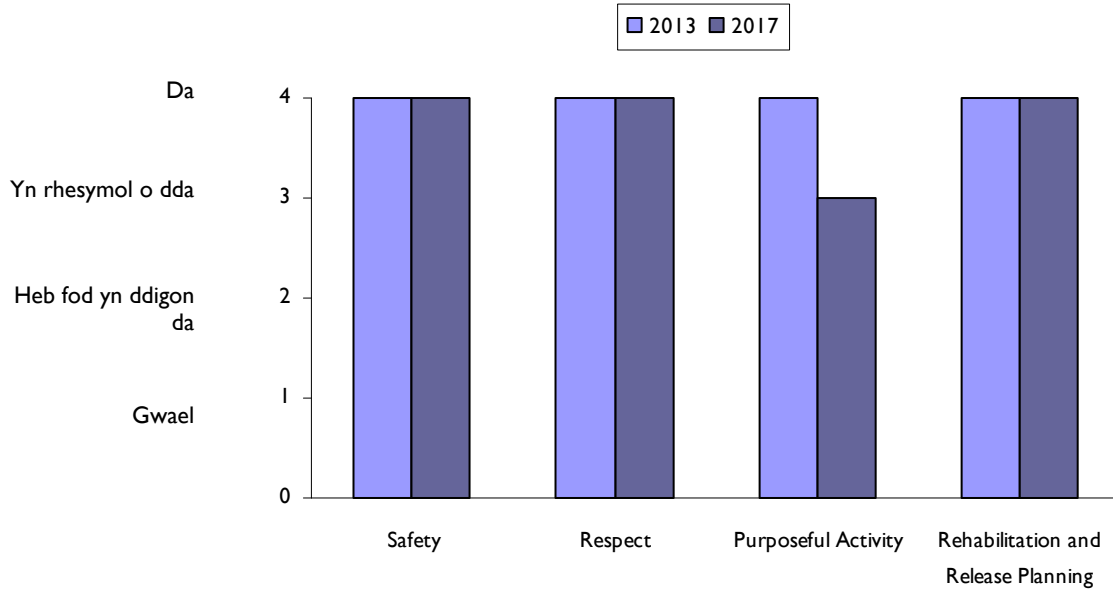
Ffigwr 2: Canlyniadau carchar iach 2013 a 2017 CEM Brynbuga³

³ Noder y diwygiwyd y meini prawf a aseswyd o dan bob maes carchar iach ym mis Medi 2017. Mae'r canlyniadau carchar iach yn adlewyrchu'r disgwyliadau sydd ar waith ar adeg pob arolygiad.

- S4 Ers ein harolygiad diwethaf o garchar Prescoed arhosodd canlyniadau ar gyfer carcharorion yr un fath mewn Diogelwch a Pharch. Roedd y canlyniadau wedi gwaethygu mewn Gweithgarwch pwrpasol ac roeddent yn rhesymol o dda. Roedd y canlyniadau'n dda mewn Diogelwch, Parch ac Au. Gweithgarwch Pwrpasol Cynllunio Adsefydlu a Rhyddhau

Ffigur 3: Canlyniadau carchar iach 2013 a 2017 CEM a STI Prescoed ⁴

Diogelwch

- S5** Roedd y dynion yn derbyn cefnogaeth dda wrth gyrraedd y carchar. Roedd carchardai Brynbuga a Phrescoed yn ddiogel iawn; dywedodd y mwyafrif o ddynion wrthym eu bod yn teimlo'n ddiogel a phrin iawn oedd y digwyddiadau o drais neu ymddygiad gwrthgymdeithasol. Roedd gwrthdaro a dadleuon dibwys yn cael eu rheoli'n dda a phrin oedd y defnydd o fesurau disgyblu ffurfiol. Roedd trefniadau diogelwch yn gymesur yn gyffredinol. Roedd gofal ar gyfer y nifer fach o ddynion oedd yn agored i niwed o achos hunan-niweidio'n dda, er bod angen gwella rhai prosesau. Roedd angen datblygu trefniadau ffurfiol diogelu oedolion. Roedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn y ddau garchar yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

- S6** Yn yr arolygiad diwethaf yn 2013, canfuwyd bod y canlyniadau ar gyfer carcharorion yng ngharchardai Brynbuga a Phrescoed yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn. Gwaethpwyd 16 o argymhellion gennym ym maes diogelwch.⁵ Yn yr arolygiad hwn, canfuwyd gennym fod saith o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd chwech wedi'u cyflawni'n rhannol ac roedd tri heb eu cyflawni.

- S7** Roedd y prosesau derbyn yn gyflym. Roedd y ddwy ardal dderbyn yn fach ond yn addas i'r pwrpas, ac roedd cynorthwyyr derbyn yn helpu i greu awyrgylch croesawus. Nid oedd y dynion yn cael eu noeth-chwilio fel mater o drefn wrth iddynt gyrraedd. Yn ein harolwg, roedd y dynion yn y ddau garchar yn gadarnhaol yn gyffredinol am y gefnogaeth roeddent yn ei derbyn wrth iddynt gyrraedd. Roedd cefnogaeth gyfoed yn ystod diwrnodau cyntaf y

⁴ Noder y diwygiwyd y meini prawf a aseswyd o dan bob maes carchar iach ym mis Medi 2017. Mae'r canlyniadau carchar iach yn adlewyrchu'r disgwyliadau sydd ar waith ar adeg pob arolygiad.

⁵ Mae hyn yn cynnwys argymhellion am driniaeth camddefnyddio sylweddau sydd, yn ein Disgwyliadau a ddiweddarwyd yn awr (Fersiwn 5, 2017), yn ymddangos o dan faes parch carchar iach.

- dynion yn dda. Roedd staff yn sicrhau bod y carcharion yn iawn yn fwy aml yn ystod y noson gyntaf yng ngharchar Brynbuga. Roedd y rhaglen gynefino ar y ddau safle'n cynnwys yr holl wybodaeth berthnasol.
- S8 Roedd y carchar yn bennaf yn defnyddio'r cynllun cymhellion a breintiau a enillwyd (IEP) i reoli ymddygiad, roedd y mwyafrif o rybuddion ar gyfer digwyddiadau dibwys. Roedd y mwyafrif o garcharorion yn y ddau safle ar lefel uwch y cynllun IEP. Ychydig iawn o ddynion oedd wedi'u diraddio i'r lefel sylfaenol. Roedd carcharorion yng ngharchar Brynbuga'n aros yn rhy hir, hyd at bedwar mis, i gael ceisiadau ar gyfer y lefel uwch wedi'u hystyried. Yn ein harolwg, dywedodd ychydig o ddynion ym Mrynbuga a Phrescoed eu bod yn teimlo'n anniogel ar adeg yr arolygiad. Roedd lefelau trais ac ymddygiad anghymdeithasol yn isel iawn. Roedd troseddwy'r yn cael eu herio ac roedd dioddefwyr yn derbyn cefnogaeth dda.
- S9 Roedd nifer y dyfarniadau wedi cynyddu ond yn parhau'n isel o hyd. Gellid fod wedi delio â rhai dyfarniadau'n well gan ddefnyddio'r cynllun IEP. Roedd defnyddio grym yn isel iawn. Ni ddefnyddiwyd gwahanu. Roedd y defnydd o ddata ynghylch digwyddiadau a mesurau disgyblu i nodi tueddiadau'n rhy gyfyngedig.
- S10 Roedd trefniadau diogelwch yn gymesur. Roedd timau diogelwch yn ymwybodol o'r problemau sy'n effeithio ar y ddau safle, ac roedd eu gwaith i ddadansoddi cudd-wybodaeth wedi'i ddiweddarau, a oedd yn sicrhau bod ymatebion i bryderon a oedd yn codi yn briodol. Nid oedd pob noeth-chwilio yng ngharchar Brynbuga wedi ei arwain gan gudd-wybodaeth. Roedd un carcharor wedi dianc o garchar Prescoed yn y chwe mis blaenorol, a oedd yn arbennig o isel. Roedd penderfyniadau i ddychwelyd y dynion i amodau caeedig wedi'u cyfiawnhau. Roedd chwiliadau cell wedi'u targedu a phrofion amheuaeth o gyffuriau'n cael eu cynnal lle derbyniwyd cudd-wybodaeth.
- S11 Roedd ffigurau prawf cadarnhaol am gyffuriau'n isel iawn ac yn cynnwys ffigwr cadarnhaol wedi'i gyfuno o 0.93% yn erbyn targed o 5%. Roedd gan y ddau safle ddigon o staff hyfforddedig i gynnal prawf cyffuriau dros y Sul. Nid oedd cynllun gweithredu lleihau cyflenwad yn ei le ac nid oedd staff diogelwch yn mynychu'r cyfarfod strategaeth cyffuriau'n gyson. Fodd bynnag, roedd gweithio ar y cyd rhwng y carchar a'r darparwr camddefnyddio sylweddau yn y carchar yn dda'n gyffredinol.
- S12 Roedd lefelau hunan-niweidio a gofnodwyd yng ngharchar Brynbuga'n isel iawn ac ni chafwyd unrhyw ddigwyddiadau yng ngharchar Prescoed yn y chwe mis blaenorol. Ni chafwyd unrhyw farwolaethau a achoswyd gan unigolyn ers yr arolygiad diwethaf. Fodd bynnag, gellid gwella rheoli atal hunanladdiad a hunan-niweidio. Nid oedd y polisi lleol yn gwahaniaethu rhwng gwahanol anghenion y ddwy boblogaeth. Ni ddadansoddwyd data i nodi tueddiadau neu roi gwybodaeth i weithredu.
- S13 Er hynny, roedd y dynion a oedd mewn argyfwng yn derbyn gofal a chefnogaeth dda iawn ar y cyfan. Roedd cyfweiliadau asesu, gofal yn y ddalfa a gwaith tîm i reoli achosion carcharorion sydd mewn perygl o hunanladdiad neu hunan-niweidio yn ogystal â monitro ôl-ddigwyddiad yn arbennig o dda. Roedd grŵp o Wrandawyr oedd wedi'i sefydlu'n dda (carcharorion a hyfforddwyd gan y Samariaid i roi cefnogaeth emosiynol gyfrinachol i gyd-garcharorion) a oedd yn cwrrd ag anghenion y ddwy boblogaeth. Roedd y protocol ymateb mewn argyfwng lleol wedi'i ddiweddarau ac roedd y mwyafrif o staff yn gwybod am y gweithdrefnau.
- S14 Roedd polisi diogelu addawol wedi'i ddrafftio ond nid oedd prosesau ffurfiol wedi'u gweithredu eto yn y naill safle neu'r llall a oedd yn golygu nad oedd modd nodi risgiau wrth gyrraedd neu wneud atgyfeiriadau. Roedd y llywodraethwr newydd wedi dechrau mynychu'r bwrdd lleol diogelu oedolion, ond nid oedd rheolwr â chyfrifoldeb am ddiogelu.

Parch

S15 Roedd perthynas staff-carcharorion yn dda. Roedd y mwyafrif o gelloedd yng ngharchar Brynbuga'n gyfyng iawn. Roedd amodau byw yng ngharchar Prescoed yn rhesymol o dda. Roedd y dynion yn derbyn yr hyn roedd ei angen arnynt i fyw'n weddus ac roedd y ddau garchar yn lân. Roedd y bwyd yn dda, ond gweinwyd prydau'n rhy gynnar yng ngharchar Brynbuga. Roedd ymgynghoriadau, ceisiadau a chwynion yn cael eu rheoli'n dda. Roedd agweddau o gydraddoldeb ac amrywiaeth wedi'u tanddatblygu ond er gwaethaf cyfyngiadau yn yr amgylchedd, roedd peth gwaith da yn cael ei wneud gyda'r nifer fawr o ddynion anabl a hŷn yng ngharchar Brynbuga. Roedd darpariaeth gofal iechyd yn rhesymol o dda'n gyffredinol, ond roedd amserau aros ar gyfer rhai triniaethau'n annerbyniol. Roedd cefnogaeth gofal cymdeithasol yng ngharchar Brynbuga a'r rhaglen camddefnyddio sylweddau yng ngharchar Prescoed yn arbennig o dda. **Roedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn y ddau garchar yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.**

S16 Yn yr arolygiad diwethaf yn 2013, canfuwyd gennym fod y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn rhesymol o dda yng ngharchar Brynbuga ac yn dda yng ngharchar Prescoed yn erbyn y prawf carchar iach hwn. Gwnaethpwyd 33 o argymhellion gennym ym maes parch. Yn yr arolygiad hwn, canfuwyd gennym fod 14 o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd wyth wedi'u cyflawni'n rhannol, roedd 10 heb eu cyflawni ac nid oedd un yn berthnasol bellach.

S17 Roedd perthynas staff-carcharorion wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf ac roeddent nawr yn dda. O ystyried natur y boblogaeth a sefydlogrwydd y grŵp staff yng ngharchar Brynbuga, roedd rheolwyr yn ymwybodol o risgiau posibl sy'n ymwneud â staff yn cael eu dylanwadu'n amhriodol neu'n cael eu rheoli gan garcharorion. Roedd camau priodol yn cael eu gweithredu i leihau hyn. Yn ein harolwg, roedd y mwyafrif o ddynion yng ngharchardai Brynbuga yn ogystal â Phrescoed yn gadarnhaol ynghylch perthynas â staff.

S18 Roedd llety yng ngharchar Prescoed yn rhesymol yn gyffredinol. Roedd nifer o ddynion yn ei chael hi'n anodd rhannu cell wrth iddynt gyrraedd ar y cychwyn, ond gwnaethpwyd iawn am hyn gan y cyfnod o amser roeddent yn ei dreulio allan o'u hystafelloedd. Roedd y mwyafrif o garcharorion yng ngharchar Brynbuga'n rhannu cell a gynlluniwyd ar gyfer un. Roedd y celloedd yn gyfyngedig iawn, roedd rhai heb ddodrefn digonol ac yn y mwyafrif o achosion defnyddiwyd llenni dros dro. Yn gyffredinol, roedd carcharorion ym Mrynbuga'n fwy cadarnhaol yn ein harolwg na dynion mewn carchardai tebyg ynghylch bywyd ar yr adenydd. Roedd carcharorion yng ngharchar Prescoed hefyd yn fwy cadarnhaol yn gyffredinol.

S19 Roedd carcharorion yn y ddau safle yn gadarnhaol iawn am y bwyd. Roedd bwyd yng ngharchar Brynbuga'n cael ei weini'n rhy gynnar, a oedd yn lleihau'r amser y gallai dynion ei dreulio mewn gweithgareddau. Roeddem yn falch bod dodrefn wedi'i archebu fel y gallai carcharorion ym Mrynbuga fwyta'r tu allan i'w celloedd. Roedd mynediad i ffreutur y carchar ar y ddau safle'n rhesymol. Dywedodd mwy o garcharorion nag yn ystod ein harolygiad diwethaf fod y siop yn gwerthu'r pethau roedd eu hangen arnynt.

S20 Roedd ymgynghori gyda carcharorion yn rhesymol o dda. Roedd y system gwneud cais wedi'i symleiddio a, thra roedd rhai carcharorion yn mynegi ychydig o bryderon, roedd y rhai hynny yn ein harolwg yn gadarnhaol am degwch a chyflymdra'r ymatebion. Yng ngharchardai Brynbuga yn ogystal â Phrescoed, cyflwynwyd ychydig iawn o gwynion. Roedd ymatebion i gwynion yn briodol o barchus ac, yn y mwyafrif o achosion, yn delio â'r pryderon â godwyd. Roedd y ddarpariaeth gyfreithiol yn briodol.

- S21 Roedd polisiâu cydraddoldeb cynhwysfawr yn cael eu gweithredu. Nid oedd monitro data cydraddoldeb gan y tîm rheoli'n systematig, ac nid oedd y tîm cydraddoldeb wedi cwrdd ers chwe mis. Roedd gwaith cydraddoldeb wedi'i ddatblygu'n dda ond roedd fforymau ar gyfer y rhai hynny â nodweddion gwarchoddedig wedi methu symud ymlaen yn ystod y ddau fis blaenorol ac roedd angen ei ailgychwyn. Roedd y cynrychiolwyr cydraddoldeb yn awyddus, ond roedd angen cydlynu eu gwaith yn well. Cyflwynwyd ychydig o ffurflenni adrodd am ddiwyddiad gwahaniaethu (DIRFs) ac nid oedd carcharorion yn hyderus yn y broses. Roedd ymatebion i DIRFs yn amrywiol ac ychydig iawn oedd yn cael eu hymchwilio'n brydlon neu'n drwyadl.
- S22 Yn ein grwpiau, ac yn arolwg carchar Prescoed, roedd dynion duon a lleiafrifoedd ethnig yn fwy negyddol am rai meysydd, gan gynnwys cyfleoedd ar gyfer cynnydd a pherthynas staff-carcharor. Roedd angen i'r carchar ddatblygu dealltwriaeth o'u hanghenion a'u hamgyffrediad. Roedd gan ddynion cenedl dramor beth mynediad i staff y Swyddfa Gartref ond ni nodwyd neu eid i'r afael â'u hanghenion lles bob amser.
- S23 Roedd llawer o'r unedau preswyl yng ngharchar Brynbuga'n cyflwyno heriau go iawn ar gyfer dynion hŷn a'r rhai hynny sydd ag anableddau. Er hynny, darparwyd yn dda ar eu cyfer - darparwyd amrywiaeth dda o weithgareddau a gofal, a gefnogwyd gan fydis a chynrychiolwyr carcharion oedd wedi'u hyfforddi'n dda. Roedd staff yn y ddau safle'n ymwybodol o faterion LGBT ac roedd pobl yn teimlo eu bod yn gallu datgelu eu rhywioldeb. Roedd fforwm LGBT yn cael ei ddatblygu yng ngharchar Brynbuga ac roedd carcharor trawsryweddol yn derbyn cefnogaeth dda. Roedd dynion iau y siaradom â nhw'n teimlo bod eu hanghenion yn cael eu cwrdd. Roedd amrywiaeth dda o gefnogaeth yn cael ei chynnig i gyn-aelodau'r lluoedd arfog.
- S24 Roedd y gaplaniaeth yn darparu amrywiaeth dda o wasanaethau a grwpiau. Roedd cyfleusterau'n rhesymol ac roedd dynion yn gwerthfawrogi mynediad i ystafelloedd y gaplaniaeth i gael amser tawel ac addoli preifat.
- S25 Roedd rheoli gofal iechyd yn foddhaol ac roedd arweinyddiaeth yn dda. Roedd carcharorion yn gadarnhaol iawn ynghylch eu mynediad i ac ansawdd gofal meddyg teulu a nyrsio. Roedd yr amgylchedd gofal iechyd yn lân, ond roedd rhaid i rai carcharorion ym Mrynbuga aros y tu allan heb gysgod rhag tywydd drwg pan oedd yr ystafell aros fach yn llawn.
- S26 Roedd darpariaeth iechyd yn dda ar y cyfan, ond roedd amserau aros yn ormodol ar gyfer y deintydd yn y ddau safle a'r optegydd yng ngharchar Brynbuga. Roedd trefniadau gofal iechyd cyn rhyddhau'n foddhaol yn gyffredinol ac yn dda iawn ar gyfer carcharorion ag anghenion gofal cymdeithasol a/neu gamddefnyddio sylweddau. Roedd y ddarpariaeth gofal cymdeithasol yng ngharchar Brynbuga'n rhagorol. Roedd canolbwynt sylweddol ar gefnogi dynion i wneud y gorau o'u lles cymdeithasol a chorfforol. Roedd y tîm iechyd meddwl integredig yn cynnig cefnogaeth brydlon.
- S27 Roedd cefnogaeth seicogymdeithasol ar gyfer problemau camddefnyddio sylweddau wedi gwella ac roedd yn dda. Roedd y rhaglen Ymwybyddiaeth Uwch Gasgliadol o Gamddefnyddio Sylweddau trwy Addysg yng ngharchar Prescoed yn rhagorol ac o ganlyniad cafwyd canlyniadau cadarnhaol ar gyfer graddedigion, gan gynnwys nifer arwyddocaol o ddynion yn ennill cyflogaeth â thal a chyflogaeth wirfoddol. Roedd rheoli meddyginiaethau wedi gwella ac roedd yn dda ar y cyfan yng ngharchar Brynbuga ac yn rhesymol o dda yng ngharchar Prescoed.

Gweithgarwch pwrpasol

S28 Roedd amser allan o'r gell yn y ddau safle'n dda iawn ac roedd gan y dynion fynediad da i ymarfer corff y tu allan. Roedd amrywiaeth dda o weithgareddau'n cael eu darparu i gefnogi defnyddio amser rhydd yn gynhyrchiol. Roedd canolbwynt clir ar ddatblygu ansawdd ac amrywiaeth y gweithgareddau. Roedd digon o gyfleoedd i'r holl ddynion gymryd rhan mewn gweithgareddau ac roedd y mwyafrif o ddynion yn gwneud cynnydd da. Roedd dynion yn gwerthfawrogi'r cyfleoedd oedd ganddynt. Roedd addysgu'n dda'n gyffredinol. Fodd bynnag, roedd angen gwella trefniadau rheoli i sicrhau bod safonau'n cael eu cadw. **Roedd canlyniadau ar gyfer carcharorion yn y ddau garchar yn rhesymol o dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.**

S29 Yn yr arolygiad diwethaf yn 2013, canfuwyd bod canlyniadau ar gyfer carcharorion yng ngharchrdai Brynbuga a Phrescoed yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn. Gwnaethom un argymhelliad ym maes gweithgarwch pwrpasol. Yn yr arolygiad hwn canfuwyd gennym ei fod wedi'i gyflawni.

S30 Roedd carcharorion yng ngharchar Brynbuga'n treulio tua 11 awr allan o'u celloedd ar ddiwrnodau yn ystod yr wythnos, sy'n well na'r hyn rydym yn ei weld fel arfer, ac roedd y drefn yn cael ei chwtoegi weithiau'n unig. Roedd dynion yng ngharchar Prescoed yn byw mewn amodau agored ac roeddent wedi'u cyfyngu i'w hunedau preswyl yn y nos yn unig. Roedd darpariaeth addysg gorfforol briodol, dda yn y ddau garchar. Fodd bynnag, roedd y mwyafrif o sesiynau Ymarfer Corff ym Mrynbuga'n cael eu cynnal yn ystod y dydd, oedd yn effeithio ar bresenoldeb dynion yn y gwaith ac addysg. Roedd adnoddau llyfrgell da yn y ddau garchar, roeddent yn hygyrch ac yn cael eu defnyddio'n dda. Yng ngharchar Brynbuga roedd y llyfrgell yn rhan hanfodol o fywyd carchar ac roedd amrywiaeth o weithgareddau creadigol hefyd ar gael, gan gynnwys band a chôr.

S31 Mewn gweithgareddau, roedd carcharorion yn ymgymryd â gwaith ar lefelau a oedd yn briodol i'w gallu a phrofiad blaenorol ac roedd hynny'n sicrhau eu bod yn gallu datblygu sgiliau roeddent yn gallu eu trosglwyddo i alwedigaethau neu astudiaeth wrth gael eu rhyddhau. Roedd carcharorion mewn gweithgareddau galwedigaethol naill ai'n dysgu sgiliau newydd neu'n defnyddio sgiliau cyfredol mewn cyd-destunau newydd ac roeddent yn cynhyrchu gwaith o safon uchel iawn. Roedd y mwyafrif o garcharorion mewn dosbarthiadau addysg academaidd yn gwneud cynnydd amserol tuag at gyflawni eu nodau dysgu. Roedd y rhai hynny mewn darpariaeth ddysgu agored yn defnyddio eu hamser yn dda i astudio cyrsiau lefel graddac roeddent yn datblygu sgiliau astudio ac ymchwil annibynnol defnyddiol. Roedd llawer o ddynion yn datblygu eu sgiliau llythrennedd a rhifedd yn dda. Fodd bynnag, nid oedd ychydig o garcharorion, yn enwedig y rhai hynny â galluoedd is, yn gwneud cynnydd amserol yn gyson i wella eu sgiliau.

S32 Roedd carcharorion a staff yn mwynhau perthynas waith barchus gryf, a oedd yn annog carcharorion i gymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu a sgiliau. Roedd y dynion yn teimlo'n ddiogel, yn gadarnhaol tuag at eraill ac yn ymfalchio yn eu gwaith. Roedd bron pob un o'r carcharorion yn gwrando ac yn cyfrannu'n hyderus yn ystod trafodaethau. Roedd y mwyafrif o garcharorion yn gwerthfawrogi eu cyfleoedd dysgu, roeddent yn teimlo y gallent fod yn help iddynt gael cyflogaeth a'u hatal rhag aildroseddu wrth adsefydlu. Roedd llawer o garcharorion yn deall yr angen i gymryd rhan mewn ymarfer corff yn rheolaidd a gwneud dewisiadau iach.

S33 Yn y mwyafrif o weithgareddau, roedd safonau addysgu a hyfforddi'n dda ac roedd bron pob athro'n defnyddio amrywiaeth dda o ddulliau addysgu a gweithgareddau dysgu i ymgysylltu dysgwyr. Mewn sawl dosbarth a gweithgaredd galwedigaethol, roedd asesiadau'n effeithiol ac yn hysbysu cynllunio addysgu a hyfforddi. Mewn nifer fach o achosion, ni threfnwyd athrawon i wneud defnydd da o'u meysydd arbenigedd. Roedd mentoriaid yng ngharchar Brynbuga'n

gwneud cyfraniad da at gefnogi addysgu a dysgu, gan gymryd rôl arweiniol wrth gyflwyno rhai sesiynau. Roedd mwyafrif yr ystafelloedd dosbarth a'r meysydd galwedigaethol yn cynnig awyrgylch dysgu cadarnhaol. Roedd staff yn hyrwyddo agweddau cadarnhaol tuag at gydraddoldeb, amrywiaeth a pharch tuag at eraill.

- S34 Roedd y ddarpariaeth i helpu carcharorion i ddatblygu eu dealltwriaeth o ac ennill cymwysterau mewn agweddau pwysig o iechyd a lles, megis camddefnyddio sylweddau, iechyd emosiynol a newid ymddygiad, yn dda. Roedd trefniadau i ddysgu carcharorion am bwysigrwydd dulliau byw'n iach yn briodol. Roedd staff yn canolbwyntio'n dda ar ddatblygu hunan-ymwybyddiaeth yn ogystal â sgiliau ar gyfer cyflogaeth. Roedd gan garcharorion fynediad da i gyngor ac arweiniad annibynnol trwy'r broses gynefino, mynediad i ymgynghorwyr Gyrfa Cymru a chefnogaeth mentora barhaus gan staff. Roedd y broses gynefino ar gyfer pob carcharor yng ngharchar Prescoed yn eu paratoi'n dda ar gyfer cyflogaeth ac adsefydlu. Roedd carcharorion yn gwybod sut roedd eu dewisiadau dysgu a hyfforddi'n cysylltu â'u cynlluniau ar gyfer adsefydlu.
- S35 Roedd ethos cynyddol o fewn dysgu a sgiliau, ac roedd rheolwyr hŷn yn darparu cyfathrebu a chefnogaeth dda, gan alluogi'r carchardai i weithredu cynlluniau i gryfhau darpariaeth neu ehangu'r cwricwlwm. Roedd sawl enghraifft lle roedd cynllunio'n ystyried gwybodaeth y farchnad waith yn dda. Roedd yr ailstrwythuro diweddar o ddysgu a sgiliau wedi arwain at gollu sawl swydd a swyddogaeth reoli, a oedd wedi effeithio ar allu'r carchardai i fonitro ansawdd ac effeithiolrwydd y ddarpariaeth a nodi arfer da. Roedd gwerthusiad y ddarpariaeth yn nodi cryfderau a meysydd roedd angen eu gwella, ond nid oedd yn ystyried y safonau a'r cynnydd a wnaethpwyd gan ddysgwyr, ac roedd yn methu seilio gwerthusiadau ar dystiolaeth o lygad y ffynnon neu ddadansoddiad systematig o ddata. Roedd darpariaeth ddigonol i alluogi bron pob dysgwr o oedran gweithio i gymryd rhan mewn addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Roedd mentor dwyieithog wedi derbyn cefnogaeth i ddatblygu strategaeth i hyrwyddo'r Gymraeg.

Adsefydlu a chynllunio rhyddhau

S36 Roedd nodau adsefydlu sylfaenol carchar Brynbuga yn ogystal â charchar Prescoed wedi'u deall yn dda. Roedd gwaith plant a theuluoedd yn rhesymol o dda yng ngharchar Brynbuga, ac yn rhagorol yng ngharchar Prescoed. Roedd gwaith rheoli troseddwr yn gymysg yng ngharchar Brynbuga. Roedd dynion a oedd yn cymryd rhan mewn cyrsiau ymddygiad troseddol yn gallu canolbwyntio'n dda ar leihau risg a chynnydd. Fodd bynnag, roedd rheoli'r rhai hynny nad oedd yn cymryd rhan mewn rhaglenni'n annigonol ac nid oedd lefelau cyswllt yn ddigon da. Roedd y cyfyngiad mympwyol ar y nifer o droseddwr rhyw y gellid eu cadw ym Mhrescoed yn cyfyngu ar gyfleoedd ar gyfer rhai dynion. Roedd carchar Brynbuga'n cynnig amrywiaeth dda o raglenni ymddygiad troseddu perthnasol, a oedd nawr yn cynnwys dynion a oedd yn gwrthod cydnabod eu bod wedi troseddu. Roedd carchar Brynbuga hefyd yn cynnig peth cefnogaeth adsefydlu ymarferol dda. Tra nad yw effaith darpariaeth y cwmni adsefydlu cymunedol (CRC) yng ngharchar Prescoed yn glir, roedd y nifer o gyfleoedd ar gyfer rhyddhau ar drwydded dros dro (ROTL) yn cefnogi dynion yn effeithiol i baratoi ar gyfer eu rhyddhau. **Roedd canlyniadau ar gyfer carcharorion yn rhesymol o dda yng ngharchar Brynbuga ac yn dda yng ngharchar Prescoed yn erbyn y prawf carchar iach hwn.**

S37 Yn yr arolygiad diwethaf yn 2013, canfuwyd gennym fod canlyniadau ar gyfer carcharorion yn rhesymol o dda yng ngharchar Brynbuga ac yn dda yng ngharchar Prescoed yn erbyn y prawf carchar iach hwn. Gwnaethpwyd 12 o argymhellion gennym ym maes adsefydlu.⁶ Yn yr arolygiad hwn, canfuwyd gennym fod dau o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd un wedi'i gyflawni'n rhannol, roedd saith heb eu cyflawni ac nid oedd dau yn berthnasol bellach.

S38 Roedd gwaith ymgysylltu teulu'n dda ac yn cael ei gefnogi'n dda gan staff yng ngharchar Prescoed. Roedd ymweliadau teulu i blant yn cael eu cynnal yn rheolaidd ar y ddau safle ac roedd y dynion yn eu gwerthfawrogi. Roedd ymweliadau teulu hwy i oedolion yng ngharchar Brynbuga'n gadarnhaol, ond roedd angen mwy o ddarpariaeth. Yng ngharchar Brynbuga, roedd staff ymweliadau'n barchus ac roedd yr awyrgylch yn y neuadd ymweld yn ymlaciol, ond roedd cyfleusterau ar gyfer ymwelwyr yn rhy gyfyngedig. Roedd cyfleusterau ymweld yng ngharchar Prescoed yn rhagorol ac roedd ymwelwyr yn clodfori staff yn fawr. Yn gyffredinol, roedd y profiad ymweld yng ngharchar Prescoed yn rhagorol.

S39 Roedd camau wedi'u gweithredu i wella rheolaeth strategol gwaith i leihau aildroseddu. Fodd bynnag, roedd dadansoddiadau anghenion ledled y ddau safle'n parhau'n rhy gyfyngedig. Roedd cyfyngiadau ar leoedd yng ngharchar Prescoed ar gyfer dynion a gollfarnwyd o achos troseddau rhywiol yn golygu bod gan ddynion yng ngharchar Brynbuga gyfleoedd cyfyngedig i wneud cynnydd. Roedd ROTL yn parhau i gael ei ddefnyddio'n dda yng ngharchar Prescoed ac roedd asesiadau risg yn rhesymol o dda. Roedd ychydig iawn o drosolwg o waith rheoli troseddwr yng ngharchar Brynbuga ac ychydig o dystiolaeth o gyswllt barhaus ac ystyrlon rhwng dynion a goruchwylwyr troseddwr.

S40 Roedd cyfarfod y tîm rheoli risg rhwng-adran yng ngharchar Brynbuga'n fforwm defnyddiol ar gyfer casglu a rhannu gwybodaeth o fewn y carchar, ond roedd prinder tystiolaeth o hyd yn dangos bod rheolwyr troseddwr yn ymgymryd â chynllunio ansawdd da. Roedd ceisiadau cyrffiw cyfyngu i'r cartref yng ngharchar Prescoed wedi'u rheoli'n dda. Roedd adolygiadau ail-gategoreiddio wedi'u diweddarau ac roedd y byrddau categori D yng ngharchar Brynbuga'n darparu gwneud penderfyniadau amddiffynadwy, da. Roedd rhai dynion yn aros yn rhy hir i symud i amodau agored oherwydd prinder lleoedd ac argaeledd cludiant.

⁶ Mae hyn yn cynnwys argymhellion am gynllunio ailintegreiddio ar gyfer cyffuriau ac alcohol a materion ailintegreiddio ar gyfer addysg, sgiliau a gwaith sydd yn ein Disgwyliadau a ddiweddarwyd (Fersiwn 5, 2017) sydd yn awr yn ymddangos o dan feysydd parch a gweithgaredd pwrpasol carchar iach yn y drefn honno.

- S41 Roedd yr amrywiaeth o raglenni achrededig a gyflwynwyd yng ngharchar Brynbuga'n dda iawn ac roedd cyflwyno rhaglenni newydd ar gyfer troseddwy'r rhyw wedi'u rheoli'n dda. Roedd y rhaglenni newydd yn cynnig y cyfle i ddynion oedd yn gwrthod cydnabod eu trosedd i fynd i'r afael â rhai o'u problemau. Fodd bynnag, nid oedd tua thraean o'r carcharorion yn gymwys i'w mynychu ac nid oedd strategaeth arall glir i fynd i'r afael ag anghenion y grŵp hwn.
- S42 Roedd help gyda phroblemau ariannol a dyled yn rhesymol, ond roedd rhai bylchau amlwg yn y ddau safle. Roedd llawer o ddynion a oedd yn gadael carchar Brynbuga'n mynd i adeiladau cymeradwy wrth iddynt gael eu rhyddhau, ond roedd rhai'n wynebu oedi cyn cael cynnig lle. Nid oedd nifer y dynion a oedd yn gadael carchar Prescoed heb lety sefydlog a chynladwy yn cael ei fonitro'n gyson.
- S43 Er nad yw'n garchar adsefydlu, roedd rheolwyr yng ngharchar Brynbuga'n cynnig amrywiaeth sylweddol o help adsefydlu yr oedd y mentoriaid cyfoed yn ei gefnogi'n dda ac a oedd yn ymateb i anghenion unigol. Nid oedd canlyniadau o'r ddarpariaeth CRC yng ngharchar Prescoed yn gwbl amlwg eto.

Prif bryderon ac argymhellion

- S44 Pryder: Nid oedd trefniadau sicrhau ansawdd ar gyfer dysgu a sgiliau'n ddigonol i roi sicrwydd i reolwyr bod ansawdd neu effeithiolrwydd y ddarpariaeth yn ddigon da, neu fod arfer da'n cael ei nodi. Roedd angen i werthusiad y carchardai o gryfderau a meysydd gwella a nodwyd fod yn well.

Argymhelliad: Dylai'r carchardai wella rheoli ansawdd mewn addysg a sgiliau i sicrhau bod gwerthusiadau'n canolbwyntio ar gyflawniad a chynnydd carcharorion, ac yn seiliedig ar dystiolaeth o lygad y ffynnon a dadansoddi data.

- S45 Pryder: Roedd y nifer o ddynion categori D yng ngharchar Prescoed â cholffarniad am drosedd rywiol yn gyfyngedig i uchafswm o 20 ar unrhyw un adeg, ffigwr mympwyol oedd yn cyfyngu ar allu dynion i wneud cynnydd. Yn ogystal, roedd rhaid i'r rhai hynny â cholffarniad blaenorol neu gyfredol am drosedd rywiol dreulio tri mis yng ngharchar Brynbuga cyn cael eu derbyn yng ngharchar Prescoed, hyd yn oed os oedd y bwrdd parôl wedi eu cymeradwyo fel carcharorion categori D neu os oeddent yn cael eu trosglwyddo o garchar agored arall.

Argymhelliad: Dylid adolygu'r meini prawf ar gyfer derbyn dynion â cholffarnau rhywiol yng ngharchar Prescoed i sicrhau y gall dynion wneud cynnydd fel a gynnwys. I Wasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi

- S46 Roedd trosolwg o waith rheoli troseddwy'r yn wan yng ngharchar Brynbuga. Roedd ychydig iawn o dystiolaeth o gyswllt parhaus ac ystyrion rhwng carcharorion a'u goruchwyliwr troseddwy'r, ac roedd cyfathrebu â rheolwyr troseddwy'r allanol yn rhy gyfyngedig.

Argymhelliad: Dylid gwella trosolwg o waith rheoli troseddwy'r yng ngharchar Brynbuga i sicrhau bod dynion yn derbyn cefnogaeth effeithiol i leihau eu risg o niwed, a gwneud cynnydd tuag at ryddhau.

- S47 Pryder: Nid oedd tua thraean y dynion yng ngharchar Brynbuga yn gymwys ar gyfer y rhaglenni triniaeth troseddwy'r rhyw oedd yn cael eu cynnig, ac nid oedd eraill yn gallu eu dilyn am resymau eraill. Nid oedd strategaeth ar gyfer rheoli'r dynion hyn i sicrhau y gallent leihau eu risg o niwed, a gwneud cynnydd.

Argymhelliad: Dylid datblygu strategaeth ar gyfer rheoli dynion nad ydynt yn gymwys i fynychu'r rhaglenni ymddygiad troseddol a gynigir yng ngharchar Brynbuga.

Section 1. Diogelwch

Mae carcharorion, yn arbennig y rhai mwyaf agored i niwed, yn cael eu cadw yn y ddalfa'n ddiogel.

Dyddiau cynnar yn y ddalfa

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion sy'n trosglwyddo i ac o'r carchar yn ddiogel ac yn cael eu trin yn weddus. Wrth gyrraedd mae carcharorion yn ddiogel ac yn cael eu trin gyda pharch. Nodir risgiau ac eir i'r afael â hwy wrth dderbyn y carcharor. Cefnogir carcharorion yn ystod eu noson gyntaf. Mae'r sesiwn gynefino'n gynhwysfawr.

- I.1 Roedd y dynion a oedd yn cyrraedd carchardai Brynbuga a Phrescoed yn cael eu harwain o faniau'n brydlon. Pan oeddent yn cyrraedd yn ystod amser cinio, nid oeddent yn cael eu gadael i aros mewn faniau. Roedd y dynion y siaradom â nhw'n gadarnahol ynghylch sut roedd staff hebrwng wedi'u trin. Yn ein harolwg, dywedodd mwy o ddynion yng ngharchar Prescoed nag mewn carchardai y gellid eu cymharu eu bod wedi derbyn gwybodaeth am y carchar cyn cyrraedd, a oedd yn dda.
- I.2 Roedd y ddau fan derbyn yn fach ond yn lân ac yn ymarferol. Roedd y dynion yn cael eu prosesu'n brydlon ac yn effeithiol. Dywedon wrthym bod staff derbyn wedi'u trin yn dda ac yn y ddau garchar, roedd dynion yn ein harolwg yn gadarnhaol am y gefnogaeth roeddent yn ei derbyn a pha mor gyflym roeddent wedi eu trin.
- I.3 Roedd cynorthwyr derbyn ar gael yn syth i roi cefnogaeth a rhoi cyngor i garcharorion newydd gyrraedd, a oedd yn arbennig o bwysig yng ngharchar Prescoed, lle gallai dynion fod yn cyrraedd amodau agored am y tro cyntaf. Nid oedd y naill safle na'r llall yn noeth-chwilio carcharorion newydd gyrraedd; ym Mrynbuga roedd y chwiliad yn cael ei wneud yn unig os oedd cofnodion hebrwng carcharor yn nodi nad oedd noeth-chwiliad wedi'i gwblhau gan y sefydliad oedd yn anfon y carcharor. Roedd noeth-chwiliadau'n cael eu gwneud yn unig wrth dderbyn carcharorion yng ngharchar Prescoed os oedd cudd-wybodaeth benodol wedi ei derbyn.
- I.4 Roedd y dynion yn gallu cael diod boeth tra eu bod yn aros i'w heiddo gael ei gofnodi ac roedd cynorthwyr derbyn yn rhoi pecyn priodol. Roedd y dynion yn derbyn pecyn derbyn (a oedd yn cynnwys eitemau megis bisgedi a sudd oren). Roedd pob carcharor newydd gyrraedd yn cael eu tywys i'r adran gofal iechyd ar gyfer asesiad cychwynnol cyn cael eu symud i'w lleoliad noson gyntaf, lle roedd cynorthwyr cynefino'n eu cyfarch ac yn eu harwain i'w cell.
- I.5 Roedd uned noson gyntaf benodedig Prescoed ag offer helaeth ac wedi ei pharatoi'n dda. Nid oedd y dynion dan glo ar bob adeg ond disgwylid iddynt fod y tu ôl i'w drysau ar amser rhesymol. Roedd mynediad ganddynt i dostiwr a micro-don cymunedol. Yng ngharchar Brynbuga, roedd carcharorion newydd gyrraedd yn cael eu dosbarthu i gelloedd penodedig ar adain B. Roedd mynediad ganddynt i degell yn eu hystfaelloedd. Roedd carcharorion newydd gyrraedd yn y ddau safle'n cael eu lleoli mewn ystafelloedd dwbl. Roedd celloedd yn lân, ond yng ngharchar Brynbuga, roeddent yn hŷn ac yn llai croesawus nag yng ngharchar Prescoed. Roedd y dynion yn aros yn y gell hon am tua wythnos cyn cwblhau eu rhaglen gynefino a chael cell barhaol.

- 1.6** Roedd pob carcharor newydd gyrraedd yn cael cyfweiliad noson gyntaf preifat fel y gallai staff asesu unrhyw bryderon agored i niwed. Roedd galwad ffôn am ddim yn cael ei chynnig fel y gallai carcharorion roi gwybod i'w teuluoedd eu bod wedi cyrraedd. Yng ngharchar Brynbuga yn ogystal â charchar Prescoed, dywedodd mwy o ddynion yn ein harolwg fod ganddynt fynediad i gawod, galwad ffôn a rhywbeth i'w fwyta ar ôl iddynt gyrraedd nag mewn carchardai y gellid eu cymharu.
- 1.7** Roedd y dynion yn derbyn gwybodaeth briodol am y carchardai i'w darllen yn hamddenol; roedd cynorthwyr cynefino'n mynd trwy'r wybodaeth os oedd angen. Nid oedd chwiliadau noson gyntaf ychwanegol yng ngharchar Prescoed, ond roedd staff nos yng ngharchar Brynbuga'n monitro carcharorion newydd gyrraedd bob dwy awr.
- 1.8** Yng ngharchar Brynbuga yn ogystal â charchar Prescoed roedd y rhaglen gynefino'n wythnos o hyd, gan gychwyn y dydd Llun canlynol ar ôl cyrraedd. Roedd y dynion yn cwrdd â staff o bob adran berthnasol fel rhan o'u rhaglen gynefino ac yn derbyn copi o'u hamserlen gynefino fel rhan o'u pecyn gwybodaeth. Yng ngharchar Prescoed rhoddwyd 'pasbort' cynefino i garcharorion roedd staff o bob adran yn ei arwyddo unwaith i ddynion fynychu eu sgwrs gynefino i sicrhau eu bod wedi cymryd rhan ymhob sesiwn allweddol, a oedd yn dda.

Rheoli ymddygiad

Canlyniadau disgwylidig:

Bod carcharorion yn byw mewn awyrgylch ddiogel, drefnus ac ysgogol lle roedd eu hymddygiad cadarnhaol yn cael ei annog a'i wobrwyo. Bod ymddygiad annerbyniol yn cael ei drin mewn modd gwrthrychol, teg, cymesurol a chyson.

Annog ymddygiad cadarnhaol

- 1.9** Roedd y carchardai'n defnyddio'r cynllun cymhellion a breintiau a enillwyd (IEP) fel ffordd o ddelio â digwyddiadau dibwys a oedd yn gysylltiedig ag ymddygiad gwael. Roedd y mwyafrif o garcharorion ar lefel uwch y cynllun ac ychydig iawn oedd yn cael eu diraddio i'r lefel sylfaenol. Roedd unedau ar gyfer carcharorion lefel uwch ar y ddau safle, a oedd yn rhoi'r prif gymhelliant i'r dynion gadw eu statws.
- 1.10** Roedd carcharorion yn gallu gwneud cais am y lefel uwch ar ôl iddynt fod yn y carchar am 12 wythnos. Yn aml, nid oedd ceisiadau yng ngharchar Brynbuga'n cael eu hystyried am hyd at bedwar mis ar ôl iddynt gael eu cyflwyno, a oedd yn golygu bod carcharorion a allai fod wedi haeddu cael eu dyrchafu'n aros yn rhy hir i ennill y lefel uwch.
- 1.11** Roedd y dynion yn derbyn rhybuddion am ddigwyddiadau dibwys a oedd yn gysylltiedig ag ymddygiad gwael; roedd carcharorion yn cael adolygiad o dan y cynllun ar ôl derbyn dau rybudd. Roedd y ddogfennaeth adolygu yr edrychom arni'n dangos bod israddio wedi'i gyfiawnhau.
- 1.12** Roedd y ddau garchar yn ddiogel. Yn ein harolwg, 8% yn unig o garcharorion yng ngharchar Prescoed oedd erioed wedi teimlo'n anniogel a 4% yn unig a oedd yn teimlo'n anniogel adeg yr arolygiad. Yng ngharchar Brynbuga, adroddodd 22% o ymatebwyr nad oeddent erioed wedi teimlo'n anniogel a 6% yn unig oedd yn teimlo'n anniogel adeg ein harolygiad.
- 1.13** Roedd gan y carchardai strategaeth lleihau trais gynhwysfawr a chynhaliwyd arolwg, lle roedd y canlyniadau'n adlewyrchu canfyddiadau ein harolwg ein hun. Roedd perthynas rhwng staff a carcharorion yn dda (gweler yr adran ar berthynas staff-carcharorion), a oedd yn helpu i feithrin amgylchedd diogel.

- I.14** Roedd lefelau trais ac ymddygiad gwrthgymdeithasol yn isel iawn. Digwyddodd tri ymosodiad yn unig yng ngharchar Prescoed yn y chwe mis blaenorol a digwyddodd tri ymosodiad ac un achos o ymladd yng ngharchar Brynbuga dros yr un cyfnod o amser.
- I.15** Roedd perthynas rhwng staff diogelwch a staff y tîm carchar mwy diogel yn dda ac roedd staff diogelwch yn gwirio llyfrau arsylwi aden yn rheolaidd i sicrhau bod yr holl wybodaeth berthnasol ynghylch ymddygiad gwrthgymdeithasol a threisgar wedi'i rhannu gyda'r tîm. 6 carcharor yn unig ar draws y ddau safle oedd wedi cael eu monitro o dan weithdrefnau gwrth-fwlio ac roedd y digwyddiadau'n cynnwys cweryla dibwys neu ddadlau rhwng carcharorion. Nid oedd y dogfennau yn dangos yn glir bod archwiliad wedi ei gynnal bob tro, ond roedd troseddwy'r cael eu herio'n ddigonol ynghylch eu hymddygiad a chynigwyd cefnogaeth dda i ddioddefwyr. Roedd staff yn aml yn cyfryngu rhwng carcharorion i reoli gwrthdaro a dadleuon dibwys.
- I.16** Roedd carcharorion a oedd yn arbennig o fregus yn cael eu nodi'n syth ac roedd cefnogaeth yn cael ei chynnig i sicrhau eu bod yn gallu cymryd rhan yn llawn yn y drefn. Nid oedd unrhyw un o'r carcharorion yn ei ynysu ei hun ac roedd staff yn sicrhau bod pob carcharor yn mynychu'r man gweini prydau yng ngharchar Brynbuga i gasglu eu prydau, gwiriad lles ychwanegol ar bob carcharor. (Gweler hefyd baragraff 1.21 ac argymhelliad 1.22.)

Argymhelliad

- I.17 Dylid ystyried ceisiadau ar gyfer statws uwch yn gyflym i alluogi carcharorion teilwng i fanteisio ar y breintiau lefel uwch.**

Dyfarniadau

- I.18** Er bod y nifer o ddyfarniadau wedi cynyddu ers yr arolygiad blaenorol, roeddent yn parhau'n isel iawn. Y prif gyhuddiadau oedd peidio ag ufuddhau i orchmynion, meddu ar eitemau anawdurdodedig ac, yng ngharchar Prescoed, torri amodau trwydded ryddhau dros dro (ROTL). Roedd y ddogfennaeth a archwiliwyd gennym yn dangos y gellid fod wedi dellio â nifer fach gan ddefnyddio rhybuddion IEP. Roedd y mwyafrif o gofnodion ysgrifenedig yn fanwl a'r cosbau'n unol â'r tariff cyhoeddedig. Roedd y dirprwy lywodraethwr yn cynnal sicrhau ansawdd, ond ni chynhaliwyd cyfarfodydd safoni dyfarniadau i sicrhau y deliwyd â dyfarniadau'n gyson ac yn deg. (Gweler hefyd baragraff 1.21 ac argymhelliad 1.22.)

Defnyddio grym

- I.19** Roedd defnyddio grym yn isel iawn. Roedd un achos wedi digwydd yng ngharchar Brynbuga yn y chwe mis cyn yr arolygiad, ac yng ngharchar Prescoed, roedd grym wedi ei ddefnyddio mewn 9 achos, pob un yn gysylltiedig â dychwelyd carcharorion i amodau caeedig a oedd yn cael eu hebrwng mewn cyffion llaw i'r man derbyn. Nid oedd angen defnyddio technegau rheolaeth ac atal llawn ar gyfer unrhyw un o'r achosion. (Gweler hefyd baragraff 1.21 ac argymhelliad 1.22.)

Gwahanu

- I.20** Nid oedd gan y naill safle uned wahanu. Roedd ymddygiad yn cael ei reoli'n dda trwy'r cynllun IEP a, lle bo angen, ddyfarniadau. Nid oedd caethiwo carcharorion i'w cell⁷ yn cael ei

⁷ 'Bod ar eich pen eich hun' yw pan fydd carcharorion yn cael eu cadw ar eu pen eu hunain am 22 awr neu fwy'r diwrnod heb gysyllt dynol ystyrion (Rheolau Lleiafswm Safonol y Cenhedloedd Unedig ar gyfer trin carcharorion. Rheol 44).

ddefnyddio fel cosb. Yr unig adeg pan oedd carcharorion yn cael eu dal ar wahân i eraill oedd yng ngharchar Prescoed, pan oeddent yn cael eu dychwelyd i amodau caeëdig. Roedd tri chell yn y man derbyn yng ngharchar Prescoed yn cael eu defnyddio fel celloedd dal ar gyfer y pwrpas hwn. Roedd pob defnydd o'r celloedd wedi ei gofnodi'n llawn ac roeddem yn hyderus nad oedd carcharorion yn treulio mwy na dwy neu dair awr o dan glo mewn cell tra bo trefniadau trosglwyddo'n cael eu gweithredu.

- I.21** Er bod y nifer o ddigwyddiadau'n isel ar draws bob agwedd o reoli ymddygiad, nid oedd y carchardai'n casglu neu'n dadansoddi data oedd ar gael yn ddigonol.

Argymhelliad

- I.22** Dylai rheolwyr sicrhau bod data'n cael eu casglu a'u dadansoddi ar draws pob agwedd o reoli ymddygiad i nodi unrhyw bryder lle bo angen gweithredu.

Diogelwch

Canlyniadau disgwylidig:

Bod diogelwch a threfn yn cael eu cynnal drwy roi sylw i faterion ffisegol a gweithdrefnol, gan gynnwys cudd-wybodaeth effeithiol ynghylch diogelwch yn ogystal â chysylltiadau cadarnhaol rhwng staff a charcharorion. Bod carcharorion yn ddiogel rhag camdefnyddio sylweddau a bod mesurau lleihau cyflenwad cyffuriau ar waith.

- I.23** Roedd timau diogelwch yng ngharchar Brynbuga a charchar Prescoed yn canolbwyntio'n dda ar eu gwahanol agweddau ac roedd eu dadansoddiadau o gudd-wybodaeth gan adroddiadau gwybodaeth wedi'u diweddarau, a oedd yn sicrhau bod ymatebion i bryderon oedd yn amlwg yn briodol. Roedd cyfarfodydd pwyllgor diogelwch yn digwydd yn fisol i ystyried data ac adborth perthnasol ar bryderon a nodwyd, er nad oedd presenoldeb bob amser yn cynnwys staff o bob adran berthnasol, megis iechyd.
- I.24** Roedd trefniadau diogelwch yn cael eu rheoli'n dda ac yn gymesur ar y cyfan ar y ddau safle. Yng ngharchar Brynbuga, roedd y dynion yn gallu symud yn rhydd (sy'n caniatáu i garcharorion symud o amgylch y carchar heb eu hebrwng) o fewn yr ardal ddiogel. Roedd gan garcharorion yr ymddiriedwyd ynddynt fynediad i fwy o'r tiroedd. Yng ngharchar Prescoed, ychydig iawn o oruchwyliaeth staff oedd gan y dynion fel y byddem yn disgwyl mewn amodau agored.
- I.25** Yn y 6 mis blaenorol, roedd 50 o ddynion wedi'u hanfon o garchar Prescoed yn ôl i amodau caeëdig; cadwyd cofnod o'r penderfyniadau hyn. Roedd un carcharor wedi dianc o garchar Prescoed yn y chwe mis blaenorol, a oedd yn isel. Roedd penderfyniadau ail-gategoreiddio yn y carchar yn gymesur ac yn ystyried y cyd-destun ac unrhyw leihad, a gwelsom ychydig o enghreifftiau o ddynion yn aros ym Mhrescoed er iddynt dorri'r rheolau, a oedd yn gadarnhaol.
- I.26** Ar y cyfan, roedd chwilio'n gymesur, er yng ngharchar Brynbuga nid oedd pob noeth-chwilio wedi ei arwain gan gudd-wybodaeth ac nid oedd cofnod canolog o chwiliadau llawn fel y gellid monitro digwyddiadau. Yng ngharchar Brynbuga yn ogystal â charchar Prescoed, roedd chwiliadau cell a dargedwyd yn cael eu cynnal ac yn cael eu cofnodi ac roedd unrhyw ganfyddiadau a phroffion cyffuriau amheus yn cael eu cynnal lle derbyniwyd cudd-wybodaeth.
- I.27** Roedd ffigyrau profion cyffuriau cadarnhaol yn isel iawn gyda ffigwr cadarnhaol a gyfunwyd o 0.93% yn erbyn targed o 5%, a hyd yn oed yn is nag yn ein harolygiad diwethaf (3.36%). Nodwyd cyffuriau cannabinoid synthetig (cyffuriau a wnaethpwyd gan ddyn sy'n dynwared

effeithiau canabis ond maent yn gryfach o lawer) mewn pedwar prawf cadarnhaol yn unig yn y chwe mis blaenorol yng ngharchar Prescoed; nodwyd dim yng ngharchar Brynbuga. Roedd gan y ddau safle ddigon o staff hyfforddedig i gynnal profion cyffuriau yn ystod yr wythnos a dros y Sul. Os nodwyd cudd-wybodaeth ynghylch meddyginiaeth, byddai'r adran ddiogelwch yn cysylltu â'r tîm gofal iechyd i sicrhau bod gwiriadau meddyginiaeth wedi'u cwblhau ar y rhai hynny o dan sylw. Nid oedd cynllun gweithredu lleihau cyflenwad ar waith ac nid oedd staff o'r adran ddiogelwch yn mynychu'r cyfarfod strategaeth cyffuriau'n gyson yng ngharchar Brynbuga.

- I.28** Roedd peth diffygion yn y weithdrefn wedi'u nodi ynghylch gwirio offer a oedd yn cael eu defnyddio gan garcharorion yn ystod sesiynau gweithgarwch ond roedd camau wedi'u cymryd yn barod i fynd i'r afael â nhw. Roedd dadansoddwyr diogelwch yn mynychu'r bwrdd dosbarthu llafur ac yn rhoi mewnbwn priodol i'r broses dosbarthu gwaith.

Argymhelliad

- I.29 Dylid noeth-chwilio carcharorion yn unig ar sail cudd-wybodaeth neu amheuaeth benodol.** (Argymhelliad wedi'i ailadrodd I.46)

Diogelu

Canlyniadau disgwylidig:

Bod y carchar yn darparu amgylchedd diogel sy'n lleihau'r risg o hunan-niweidio a hunanladdiad. Bod carcharorion sydd mewn perygl o hunan-niweidio neu hunanladdiad yn cael eu nodi ac yn derbyn gofal a chefnogaeth briodol. Bod pob oedolyn agored i niwed yn cael eu nodi, eu diogelu rhag niwed ac esgleustod a'u bod yn derbyn gofal a chefnogaeth effeithiol.

Atal hunanladdiad a hunan-niweidio

- I.30** Roedd lefelau a gofnodwyd o hunan-niweidio yn isel iawn yng ngharchar Brynbuga. Bu pum digwyddiad yn unig yn y chwe mis cyn yr arolygiad. Ni fu unrhyw ddigwyddiadau yng ngharchar Prescoed yn y chwe mis blaenorol ac ni fu unrhyw farwolaethau a achoswyd gan yr unigolyn yn y naill safle neu'r llall ers yr arolygiad diwethaf.
- I.31** Roedd cyfarfodydd dalfa fwy diogel bob chwarter yn ymateb cymesur i'r lefel angen. Fodd bynnag, nid oedd y polisi lleol yn gwahaniaethu rhwng anghenion y ddwy boblogaeth wahanol iawn ac roedd y cynllun gweithredu wedi'i tanddatblygu. Roedd angen i ddalfa fwy diogel oruchwylio argymhellion yn well yn dilyn marwolaethau yn y ddalfa gan Yr Ombwdsmon Carchardai a Phrofiannaeth (PPO), er bod y mwyafrif yn ymwneud â gofal iechyd lle roedd yr ymateb wedi bod yn briodol (gweler paragraff 2.44). 61% yn unig o staff oedd â hyfforddiant sylfaenol diweddar mewn asesu, gofal yn y ddalfa a gwaith tîm (ACCT) i reoli achosion carcharorion sydd mewn perygl o hunanladdiad neu hunan-niwed.
- I.32** Roedd grŵp o Wrandawyr a oedd wedi'i sefydlu'n dda (carcharorion a hyfforddwyd gan y Samariaid i roi cefnogaeth emosynol cyfrinachol i gyd-garcharorion) yn cwrdd ag anghenion y ddwy boblogaeth. Fodd bynnag, yng ngharchar Brynbuga, nid oedd ystafelloedd newydd i Wrandawyr wedi'u defnyddio erioed, roedd staff yn ei chael hi'n anodd dod o hyd i rif ffôn y Samariaid ac nid oedd unrhyw le addas i ddynion a oedd yn cael eu goruchwylio'n gyson gael eu cadw.

- I.33** Er hyn, roedd dynion a oedd mewn argyfwng yn derbyn cefnogaeth dda iawn ar y cyfan. Yn ein harolwg, roedd 64% o'r rhai hynny a oedd wedi bod yn amodol i fonitro ACCT yn dweud eu bod wedi derbyn gofal gan staff. Yn ystod yr arolygiad yng ngharchar Brynbuga, gwelom ofal parhaus rhagorol ar gyfer dyn oedd wedi hunan-niweidio. Yn y dogfennau ACCT a wiriwyd gennym, roedd cyfweiliadau asesu a monitro ar ôl eu cau yn arbennig o dda, er nad oedd adolygiadau achos yn aml-ddisgybiaethol yn aml.
- I.34** Ni chafwyd unrhyw ACCTs diweddar yng ngharchar Prescoed. Roeddem yn hyderus y byddai carcharorion yr oedd angen peth monitro arnynt wedi derbyn cefnogaeth mewn amodau agored, er nad oedd y polisi lleol yn glir ynghylch sut y cynigid y gefnogaeth.
- I.35** Roedd y protocol ymateb mewn argyfwng lleol wedi'i ddiweddarau yn dilyn argymhelliad PPO ac roedd y mwyafrif o staff yn gyfarwydd â gweithdrefnau. Roedd offer argyfwng yn cael eu cynnal a'u cadw'n dda yng ngharchar Prescoed ac roedd y ddarpariaeth diffibriliwr wedi gwella, ond yng ngharchar Brynbuga, roedd angen gwella gwirio ac ailgyflenwi systemau. Nid oedd yr unig ddiffibriliwr yn yr unedau preswyl wedi'i leoli'n amlwg ac roedd wedi mynd y tu hwnt i'r dyddiad dod i ben.

Argymhellion

- I.36** **Dylid gwella rheolaeth strategol hunanladdiad ac hunan-niwed a dylid canolbwyntio ar ddadansoddi data a deall gwahanol anghenion y dynion ymhob safle.**
- I.37** **Dylid gwirio ac ail-gyflenwi offer argyfwng yng ngharchar Brynbuga'n rheolaidd.**

Diogelu oedolion mewn perygl⁸

- I.38** Nid oedd unrhyw brosesau diogelu oedolion ffurfiol ar waith yn y naill safle i sicrhau bod carcharorion sy'n agored i niwed neu esgeulustod yn gallu cael eu nodi neu eu hatgyfeirio. Roedd polisi diogelu addawol wedi'i ddrafftio gan reolwr blaenorol, ond nid aethpwyd i'r afael â'r gwaith. Nid oedd gan staff adain fynediad i hyfforddiant fel y gallent sylwi ar risgiau posibl a gwneud atgyfeiriadau, a oedd yn bryder o ystyried mor fregus oedd rhai carcharorion yng ngharchar Brynbuga a throseddau'r boblogaeth.
- I.39** Er bod y llywodraethwr newydd wedi bod yn mynychu'r bwrdd lleol diogelu oedolion am chwe mis, nid oedd unrhyw reolwr yn y carchar yn gyfrifol am ddiogelu oedolion. Tra ein bod yn hyderus bod staff yn gallu nodi risgiau yng ngharchar Brynbuga o ystyried ei faint bach, darpariaeth gofal cymdeithasol ardderchog a phoblogaeth sefydlog, roedd angen gweithredu prosesau ffurfiol. O ystyried natur y boblogaeth yng ngharchar Prescoed, roedd hyn yn annhebygol o fod yn bryder.

Argymhelliad

- I.40** **Dylid gweithredu prosesau ffurfiol i ddiogelu oedolion mewn perygl a dylid hyfforddi staff i nodi risgiau a gwneud atgyferiadau priodol.**

⁸ Mae dyletswyddau diogelu'n gymwys ar gyfer oedolyn:

- sydd ag anghenion am ofal a chefnogaeth (p'un ai a yw'r awdurdod lleol yn cwrdd ag unrhyw rai o'r anghenion hynn ai peidio); ac
- yn profi, neu dan risg o gael ei gamdrin neu ei esgeuluso; a
- ganlyniad i'r anghenion gofal a chefnogaeth hynny nid ydynt yn gallu eu diogelu eu hunain oddi wrth naill ai'r risg o, neu brofi, camdriniaeth ac esgeulustod (Deddf Gofal 2014)

Section 2. Parch

Mae carcharorion yn cael eu trin â pharch tuag at eu hurddas dynol.

Perthynas rhwng staff a charcharorion

Canlyniadau disgwylidig:

Bod carcharorion yn cael eu trin â pharch gan staff trwy gydol eu cyfnod yn y ddalfa, a'u bod yn cael eu hannog i gymryd cyfrifoldeb am eu gweithrediadau a'u penderfyniadau eu hun.

- 2.1 Roedd perthynas staff a charcharorion yn gryf ac wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf. Gwelom ryngweithio cadarnhaol yn gyffredinol ar draws y ddau safle ac roedd gan y mwyafrif o staff wybodaeth dda am garcharorion yn eu gofal. Roedd goruchwyliaeth gan staff a arsylwyd gennym yng ngharchar Brynbuga yn ystod symud o gwmpas a phrydau bwyd yn dda. Yn ein harolwg, adroddodd nifer sylweddol yn fwy o ddynion yng ngharchar Brynbuga yn ogystal â charchar Prescoed nag yn y carchardai y gellid cymharu â nhw ac ers ein harolygiad diwethaf, fod staff ar gael y gallent droi atynt os oedd problem ganddynt.
- 2.2 Yn ogystal ag amrywiaeth o gefnogaeth gan gyfoedion, roedd gan y ddau safle gynrychiolwyr uned wedi'u neilltuo a oedd yn cyflwyno barn carcharorion. Roedd cyfarfodydd yn cael eu trefnu gyda'r pennaeth preswyl fel y gellid ymgynghori â chynrychiolwyr uned ac adrodd am unrhyw bryderon. Yng ngharchar Prescoed, nid oedd gan bob uned gynrychiolydd ond roedd cynlluniau i gywiro hyn.
- 2.3 Roedd y ddau safle'n cynnal cynllun swyddog personol. Roedd swyddogion personol yn cael eu nodi yn ystod cynefino ac roedd nodiadau hanes achosion yn dangos cyswllt misol ystyrion gyda charcharorion; roedd nodiadau hanes achosion yn cael eu cwblhau'n brydlon ar y cyfan ac i safon dda. Yn ein harolwg o'r ddau safle, adroddodd mwy o ddynion nag mewn carchardai y gellid eu cymharu ac ers ein harolygiad diwethaf, fod aelod o staff wedi siarad â nhw am sut roedd pethau'n mynd yn yr wythnos flaenorol.
- 2.4 O ystyried natur y boblogaeth a sefydlogrwydd y grŵp staff yng ngharchar Brynbuga, roedd risgiau posibl sy'n ymwneud â staff yn cael eu dylanwadu'n amhriodol neu'n cael eu rheoli gan garcharorion. Fodd bynnag, roedd rheolwyr wedi cydnabod hyn ac yn cymryd camau i leihau'r risgiau wrth ddarparu hyfforddiant priodol ynghylch sut i adnabod a delio â'r heriau hyn.

Bywyd dyddiol

Canlyniadau disgwylidig:

Bod y carcharorion yn byw mewn amgylchedd glân a theg a'u bod yn ymwybodol o reolau a threfnau'r carchar. Bod ganddynt wasanaethau sylfaenol hanfodol, yr ymgynghorir â nhw'n rheolaidd a'u bod yn gallu gwneud cais am wasanaethau a chymorth ychwanegol. Bod y prosesau cwynion ac unioni camweddau'n effeithiol a theg.

Amodau byw

- 2.5 Roedd amgylchedd allanol y ddau garchar yn cael eu cynnal a'u cadw'n dda ac roedd ardaloedd cymunedol ar yr adenydd ac mewn unedau'n rhesymol yn gyffredinol. Roedd y

celloedd ar y tair brif adain yng ngharchar Brynbuga (A, B a C) yn gyfyngedig yn gyffredinol. Roedd y mwyafrif o ddyonion yn rhannu celloedd a gynlluniwyd ar gyfer un, a oedd hefyd â thoiled oedd yn cael ei rannu. Roedd y dynion ar adain D (uned fach ar wahân ar gyfer y rhai hynny ar lefel uwch y cynllun cymhellion a breintiau a enillwyd) hefyd yn rhannu celloedd, er eu bod ychydig yn fwy ac roedd ganddynt doiled ar wahân. Yng ngharchar Prescoed, roedd disgwyl i'r dynion rannu ystafelloedd oedd braidd yn gyfyngedig ar gyfer eu tri mis cyntaf yn y carchar. Yn y ddau garchar, roedd y dynion yn cwyno bod rhaid iddynt rannu llety ond hefyd yn dweud eu bod yn hapus i fod yng ngharchar Brynbuga neu garchar Prescoed, a bod swm yr amser roeddent yn ei dreulio tu allan i'w cell yn gwneud iawn am y gorboblogi. Roedd y rhestr aros am ystafelloedd sengl yng ngharchar Prescoed wedi'i rheoli'n dda ac roedd carcharorion yn teimlo bod y system ar gyfer eu dosbarthu'n deg a rhagweladwy.

- 2.6** Yn ein harolwg, roedd carcharorion yn gadarnhaol am fywyd yn y ddau safle. Yng ngharchar Brynbuga, roedd nifer o ymatebion yn well na'r rhai mewn carchardai categori C tebyg, gan gynnwys mynediad i ddeunydd glanhau, eiddo wedi'i gadw, a'r adain yn dawel yn ystod y nos. Fodd bynnag, nid oedd rhai celloedd yng ngharchar Brynbuga'n cynnwys dodrefn digonol ac nid oedd gan bob un gypyrddau â chlo. Nid oedd gan un o'r celloeddlenni, er bod gan lawer ohonynt gyfnasau neu lieiniau fel llenni dros dro. Roedd y llety yng ngharchar Prescoed yn amrywio'n eithaf sylweddol, ond roedd y mwyafrif o ystafelloedd sengl yn briodol. Roedd ystafelloedd yn uned Mitchel yn arbennig fawr. Roedd y ddau dŷ pedair ystafell wely'n union y tu allan i'r carchar yn rhoi'r cyfle i garcharorion fyw'n annibynnol i'w helpu i baratoi ar gyfer rhyddhau.
- 2.7** Yn ein harolwg, dywedodd 97% o garcharorion yng ngharchar Brynbuga a 98% yng ngharchar Prescoed eu bod yn gallu cael cawod bob dydd. Roedd cyfleusterau cael cawod yn briodol ac roedd mynediad yn dda. Roedd sgrin addas gan y cawodydd yn y ddau safle. Ar y prif adenydd yng ngharchar Brynbuga roedd chwe ffôn nad oedd yn ymddangos yn ddigonol ar gyfer 255 o garcharorion. Eto yn ein harolwg, dywedodd 95% o ymatebwyr yng ngharchar Brynbuga eu bod yn gallu defnyddio'r ffôn bob dydd tra dywedodd 94% o garcharorion yng ngharchar Prescoed eu bod yn gallu defnyddio'r ffôn bob dydd. (Gweler hefyd baragraff 4.2.)

Gwasanaethau preswyl

- 2.8** Roedd y gegin yng ngharchar Prescoed yn paratoi bwyd i garcharorion ar y ddau safle. Roedd y gegin yn lân, yn olau ac roedd yr offer mewn cyflwr da. Roedd yn cyflogi hyd at 24 o garcharorion ar unrhyw adeg a gellid ennill cymwysterau hyd at gymhwyster galwedigaethol cenedlaethol lefel 1 a 2.
- 2.9** Roedd bwydlenni'n cael eu hailadrodd bob pedair wythnos ac yn cynnig amrywiaeth resymol o brydau bwyd. Yn ein harolwg, roedd carcharorion yn gadarnhaol yn gyffredinol am y bwyd - dywedodd 63% o ddyonion yng ngharchar Prescoed a 75% yng ngharchar Brynbuga bod y bwyd yn dda. Roedd y bwyd a flaswyd gennym yn dda ac roedd y meintiau'n rhesymol.
- 2.10** Er y cafwyd barn gadarnhaol yn gyffredinol o'r bwyd yng ngharchar Brynbuga, roedd prydau bwyd yn cael eu gweini'n llawer rhy gynnar. Gwelsom ginio'n cael ei weini am 11.20am a'r pryd bwyd gyda'r nos am 4.40pm. Roeddem yn arbennig o bryderus bod rhaid i ddyonion o bosibl adael eu sesiynau gweithgarwch yn gynnar fel y gallant fwyta eu prydau bwyd.
- 2.11** Gyda phrydau bwyd yn cael eu paratoi'n unig yng ngharchar Prescoed, roedd rhai carcharorion yng ngharchar Brynbuga'n poeni ynghylch ymyrraeth â'r bwyd. Er nad oedd yn ymddangos bod achos i boeni am hyn, roedd angen i'r carchar wneud mwy i dawelu meddyliau carcharorion.

- 2.12** Roedd carcharorion yng ngharchar Prescoed yn gallu bwyta prydau bwyd yn yr ystafell fwyta gymunedol. Nid oedd y fath opsiwn ar gael yng ngharchar Brynbuga ac roedd rhaid i garcharorion fwyta eu prydau pwyd yn eu celloedd, a oedd yn barod yn gyfyngedig ac yn cynnwys toiled. Dywedwyd wrthym bod byrddau dalen wedi cael eu harchebu ar gyfer pob adain fel bod dynion sydd am wneud hynny, yn gallu bwyta gyda'i gilydd y tu allan i'w celloedd.
- 2.13** Roedd yr amrywiaeth o eitemau ar restr siop y carchar yn briodol. Yng ngharchar Brynbuga dywedodd 71% o garcharorion, o gymharu â 50% mewn carchardai tebyg, bod y siop yn gwerthu popeth yr oedd ei angen arnynt. Yng ngharchar Prescoed, roedd y ffigwr yn 84% o gymharu â 57%. Yn y ddau achos, roedd yr ymatebion hefyd yn well na'r adolygiad diwethaf.

Ymgynghori â charcharorion, ceisiadau ac unioni cam

- 2.14** Roedd gwybodaeth yng ngharchar Brynbuga'n cael ei harddangos yn amlwg ac roedd raciau hygyrch iawn yn cynnwys ffurflenni cais a chwyn. Yng ngharchar Prescoed, roedd aelod o staff bob amser ar ddyletswydd mewn swyddfa ganolog ac roedd carcharorion yn gallu derbyn cyngor yn ogystal â ffurflenni. Roedd systemau yn y ddau garchar yn ymddangos eu bod yn gweithio'n rhesymol o dda. Roedd trefniadau ymgynghori'n rhesymol o dda. Roedd cynrychiolwyr adain yn cwrdd â'r llywodraethwr neu bennaeth gwasanaethau preswyl bob mis (gweler hefyd baragraff 2.2). Dywedodd carcharorion y siaradom â nhw yn y ddau safle eu bod yn teimlo y gallent drafod problemau gyda staff a mynd â materion yn eu blaen lle bo'n briodol.
- 2.15** Roedd ffurflenni cais wedi'u newid ac ni chafwyd system driphlyg bellach a oedd yn caniatáu i garcharorion gadw copi o'u ffurflen. Er bod rhai carcharorion y siaradom â nhw'n cwyno am hyn, yn ein harolwg roedd carcharorion yn y ddau garchar yn gadarnhaol am geisiadau.
- 2.16** Roedd un cant a phedwar deg wyth o gwynion wedi'u cyflwyno gan garcharorion yng ngharchar Brynbuga a 25 yng ngharchar Prescoed yn y chwe mis cyn yr arolygiad. Yn y ddau achos roedd y niferoedd yn isel. Yng ngharchar Prescoed, roedd barn gyffredinol ymhlith carcharorion bod dynion a oedd yn cwyno'n fwy tebygol o gael eu dychwelyd i amodau caeëdig, er na ddaethom o hyd i unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r gred hon. Yng ngharchar Brynbuga, roedd carcharorion y siaradom â nhw'n rhesymol o gadarnhaol am gwynion ac yn ein harolwg dywedodd mwy nag mewn carchardai tebyg fod ymatebion yn cael eu trin fel arfer o fewn saith niwrnod.
- 2.17** Roedd trefniadau monitro a sicrhau ansawdd ar gyfer ymatebion cwynion yn rhesymol. Canfu ein hadolygiad ein hun o gwynion fod y mwyafrif o ymatebion yn gwrtais ac yn delio â'r mater a godwyd. Fodd bynnag, roedd rhai ymatebion a oedd wedi methu datrys y gŵyn, gan ddatgan er enghraifft, fod angen mwy o wybodaeth neu fod angen cynnwys aelod arall o staff. Nid oedd yn eglur bob amser beth oedd canlyniad ymholiad dilynol neu ba mor hir roedd wedi cymryd i ddod i ben.
- 2.18** Roedd amrywiaeth resymol o lyfrau cyfreithiol ar gael yn y ddwy lyfrgell. Roedd darpariaeth ar gyfer ymweliadau cyfreithiol wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf ac roedd nawr ddwy ystafell benodedig ar gyfer ymweliadau cyfreithiol yng ngharchar Brynbuga.

Cydraddoldeb, amrywiaeth a chred

Canlyniadau disgwylidig:

Bod dull clir o hyrwyddo cyfle cyfartal, dileu gwahaniaethu anghyfreithlon a meithrin perthnasau da. Bod anghenion penodol carcharorion â nodweddion gwarchoddedig arbennig⁹ ac unrhyw nodweddion lleiafrifol eraill yn cael eu cydnabod ac yr eir i'r afael â nhw. Bod carcharorion yn gallu arfer eu crefydd. Bod gan y gaplaniaeth rôl lawn ym mywyd y carchar ac yn cyfrannu at ofal, cefnogaeth ac adsefydlu cyffredinol carcharorion.

Rheolaeth strategol

- 2.19** Roedd gan y ddau garchar bolisiau cydraddoldeb cynhwysfawr a chynllun gweithredu, er bod angen diweddarau'r olaf. Nid oedd monitro data cydraddoldeb gan y tîm rheoli'n systematig ac nid oedd y tîm cydraddoldeb wedi cwrdd am chwe mis. Gofynnwyd i ddynion oedd yn cyrraedd y carchar ynghylch eu hanghenion neu nodweddion gwarchoddedig mewn holiadur cyfrinachol.
- 2.20** Roedd gwaith cydraddoldeb wedi'i ddatblygu'n dda'n flaenorol ond roedd fforymau wedi methu symud ymlaen yn ystod y ddau fis blaenorol ac roedd angen ei ailgychwyn. Roedd hyn yn siomedig, yn arbennig oherwydd bod carcharorion y siaradom â nhw'n cymryd rhan ac yn ymddiddori mewn materion cydraddoldeb a gallent fynd â'r gwaith yn ei flaen.
- 2.21** Roedd cynrychiolwyr cydraddoldeb ar gyfer y mwyafrif o nodweddion gwarchoddedig. Roeddent yn frwdfrydig ac roedd ganddynt ddisgrifiadau swydd perthnasol, ond roedd angen cyd-lynu eu gwaith. Roedd dau swyddog cydraddoldeb wedi'u penodi ac roedd yn dda bod ganddynt amser wedi'i glustnodi ar gyfer eu dyletswyddau, ond nid oedd eu gwaith wedi'i sefydlu ac nid oedd ganddo ddull strategol. Roedd y mwyafrif o staff wedi derbyn pecyn e-hyfforddi ar gydraddoldebau.
- 2.22** Ychydig iawn o ffurflenni adrodd am ddigwyddiad gwahaniaethu (DIRFs) oedd yn cael eu cyflwyno (dwy yng ngharchar Prescoed ac wyth yng ngharchar Brynbuga yn y chwe mis cyn yr arolygiad). Nid oedd ffurflenni bob amser ar gael ac nid oedd carcharorion yn hyderus yn y broses. Roedd ymatebion i DIRFs yn rhy amrywiol. Gwelom rai lle cafwyd manylion llawn am yr ymchwiliad ac ymgynghorwyd â phob parti. Fodd bynnag, prin oedd y nifer y deliwyd â nhw'n brydlon neu'n drwyadl. Nid oedd y canlyniad ar gyfer yr un oedd yn cwyno bob amser yn glir ac roedd ymatebion weithiau'n cymryd llawer gormod o amser. Nid oeddem yn gallu bod yn hyderus y byddai pob ymddygiad gwahaniaethol yn cael ei herio'n dda ac roedd sicrhau ansawdd yn annigonol.

Argymhelliad

- 2.23 Dylid cyhoeddi proses y DIRF. Dylid ymchwilio DIRFS yn drylwyr a sicrhau ansawdd ymatebion.**

Nodweddion gwarchoddedig

- 2.24** Roedd pymtheg y cant o ddynion yng ngharchar Prescoed a 5% o ddynion yng ngharchar Brynbuga yn dod o gefndir du a lleiafrifoedd ethnig. Tra bod y cymysgedd o staff yng

⁹ Y sail ar gyfer gwahaniaethu'n anghyfreithlon (Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 2010).

ngharchar Brynbuga'n debyg i'r boblogaeth, nid oedd staff duon a lleiafrifoedd ethnig mewn rolau wyneb yn wyneb â charcharorion yng ngharchar Prescoed.

- 2.25** Yn ein grwpiau yng ngharchar Brynbuga ac yn arolwg carchar Prescoed, roedd dynion o gefndir du a lleiafrifoedd ethnig yn fwy negyddol na'u cymheiriaid gwyn ynghylch rhai meysydd allweddol o fywyd carchar, gan gynnwys cyfleoedd i wneud cynnydd a pherthynas staff a charchorion. Dywedodd rhai dynion duon a lleiafrifoedd ethnig yng ngharchar Brynbuga fod staff yn anodd mynd atynt. Yn y ddau garchar, siaradodd y grŵp hwn ynghylch prinder sensitifrwydd diwylliannol a stereoteipio ymhlith rhai staff. Roedd ymgynghori'n rhy gyfyngedig ac roedd angen i'r carchar wneud mwy i sicrhau bod anghenion a chanfyddiadau'r grŵp hwn yn cael eu deall.
- 2.26** Roedd cynrychiolwyr Teithwyr yn y ddau garchar, ond nid oedd eu gwaith wedi'i gyd-lynu ac nid oedd cysylltiadau â sefydliadau cefnogi. Nid oedd rhai Teithwyr wedi'u nodi ar system TG P-Nomis y Gwasanaeth Carchardai.
- 2.27** Roedd gan ddynion cenedl dramor beth mynediad i staff y Swyddfa Gartref ond ni nodwyd neu eid i'r afael â'u hanghenion lles bob amser. Nid oedd gan ddynion fynediad i gyngor mewnfudo annibynnol ac roeddent yn derbyn ychydig iawn o gefnogaeth gyda chyswllt â theulu. Nid oedd gwasanaethau dehongli'n cael eu defnyddio bob amser ar gyfer yr ychydig o ddynion prin eu Saesneg.
- 2.28** Yn ein harolwg, roedd y dynion hynny oedd â chred yn teimlo bod eu credoau yn cael eu parchu (79% yng ngharchar Brynbuga a 80% yng ngharchar Prescoed).
- 2.29** Yng ngharchar Brynbuga, roedd 119 o ddynion wedi nodi un neu fwy o anableddau ar system TG y Gwasanaeth Carchardai. Darparwyd yn dda ar gyfer dynion ag anableddau a nodwyd y rhai hynny ag anableddau corfforol yn syth. Roedd ganddynt fynediad i fydi i'w helpu gyda thasgau bob dydd a'u cynorthwyo mewn argyfwng yn ogystal â chynllun personol ar gyfer gwagio adeiladau mewn argyfwng. Roedd yr agwedd integredig tuag at ofal cymdeithasol, diogelu a chefnogaeth les yn rhagorol (gweler yr adran ar ofal cymdeithasol). Roedd gweithwyr cyfoed yn cael eu defnyddio'n effeithiol i gefnogi dynion ac roedd y carchar yn rhoi peth cymorth arloesol (gweler paragraff 2.67 ac arfer da 2.69).
- 2.30** Roedd y llety'n parhau i fod yn anaddas i ddynion sydd ag anawsterau symudedd ac anghenion gofal. Fodd bynnag, roedd rhai addasiadau wedi cael eu gwneud ac roedd therapydd galwedigaethol a gweithiwr cymdeithasol ar y safle i gynnig cyngor. Roedd lifft grisiau i gael mynediad i'r ystafell aml-gred a'r llyfrgell, ond nid oedd yr adran addysg yn hygyrch i ddynion ag anawsterau symudedd.
- 2.31** Roedd amrywiaeth dda o weithgareddau cymdeithasol a chreadigol ar gael i ddynion nad oeddent yn gweithio o achos oedran neu anabledd. Roedd y gweithgareddau'n cael eu trefnu gan garcharorion a'u cefnogi gan y tîm gofal cymdeithasol. Roedd y dynion hŷn yn derbyn cefnogaeth dda. Roedd peth dryswch ynghylch a oedd dynion dros 65 yn gallu gweithio a byddai rhai wedi croesawu mwy o gyfleoedd addysg a gwaith.
- 2.32** Yng ngharchar Prescoed, roedd anghenion y dynion yn wahanol. Roedd hanner cant o ddynion wedi'u cofnodi fel bod ag anabledd ac roedd gan tua hanner ohonynt salwch meddwl neu anawsterau dysgu. Er eu bod wedi adrodd yn ein harolwg bod mwy o broblemau ganddynt wrth gyrraedd y carchar, roedd y mwyafrif o ganlyniadau'n debyg i garcharorion eraill.
- 2.33** Roedd un carcharor trawsryweddol yn ystod yr arolygiad. Roedd hi'n teimlo ei bod yn derbyn cefnogaeth dda, ond arsylwom nad oedd staff bob amser yn ei chyfarch yn gywir. Roedd gan staff ymwybyddiaeth dda o faterion LGBT ar draws y ddau safle ac roedd dynion

yn teimlo'n ddiogel i ddatgan eu rhywedd. Roedd fforwm LGBT yn cael ei ddatblygu yng ngharchar Brynbuga.

- 2.34** Nid oedd unrhyw wasanaethau penodol ar gyfer dynion o dan 26. Fodd bynnag, roedd dynion iau wedi'u lleoli gyda'i gilydd ac roedd y rhai hynny y siaradom â nhw'n teimlo bod eu hanghenion wedi'u cwrdd. Yng ngharchar Brynbuga, roedd staff yr adain yn ymwybodol o'r posibilrwydd y gallai dynion iau gael eu bwlio neu eu paratoi i bwrpas rhyw ac roedd swyddogion personol yn cynnig cefnogaeth unigol.
- 2.35** Gofynnwyd i ddynion yn ystod eu cynefino a oeddent yn gadael gofal (unigolyn 25 oed neu iau, y mae awdurdod lleol wedi gofalu amdano) ac roedd manylion yn cael eu trosglwyddo i'r tîm rheoli troseddwy'r i hysbysu gwaith adsefydlu. Nid oedd unrhyw gefnogaeth benodol ar gyfer carcharorion oedd yn gadael gofal yn ystod eu dedfryd, ond roedd y carchardai'n dechrau adeiladu cysylltiadau ag adrannau gwasanaethau cymdeithasol.
- 2.36** Roedd cyn-filwyr yn derbyn cefnogaeth dda yng ngharchar Brynbuga. Roedd cyfarfod cefnogaeth a gwybodaeth oedd yn cael ei arwain gan garcharorion yn wythnosol a chyfarfod misol gyda charcharorion, staff a sefydliadau cyn-aelodau'r lluoedd arfog. Roedd y carchar mewn cyswllt ag amrywiaeth eang o sefydliadau arbenigol a oedd yn darparu cefnogaeth i gyn-aelodau'r lluoedd arfog.

Argymhelliad

- 2.37 Dylid defnyddio fforymau rheolaidd gyda dynion duon a lleiafrifoedd ethnig, Teithwyr a charcharorion sy'n wladolion tramor i nodi eu hanghenion a'u pryderon a datblygu gwasanaethau priodol.**

Cred a chrefydd

- 2.38** Roedd darpariaeth dda ar gyfer y mwyafrif o grefyddau ond roedd recriwtio ar gyfer caplan Anglicaniadd a phagan sesiynol yn parhau.
- 2.39** Roedd y gaplaniaeth yn darparu amrywiaeth dda o wasanaethau a grwpiau ar draws y ddau safle, gan gynnwys grŵp myfyrdod ar ddyddiau yn yr wythnos yng ngharchar Brynbuga. Roedd yn rhan o dîm a oedd yn gweithio yn CEM Abertawe a Chaerdydd. Roedd hyn yn golygu y gellid trefnu cyflenwi'n hyblyg pan nad oedd caplaniaid sesiynol ar gael. Fodd bynnag, gan fod y caplan sy'n rheoli'n rhannu ei amser rhwng pedwar safle a'r prif gaplan rhwng tri, roedd rhaid i'w dyletswyddau statudol gael lle ymhlith ymrwymadau eraill. Tra fod perthynas rhwng staff y carchar a'r gaplaniaeth yn gadarnhaol yn gyffredinol, roedd rhai heriau ynghylch cyfathrebu ac integreiddio gwaith y gaplaniaeth oherwydd nad oedd caplaniaid ar y safle'n llawn amser.
- 2.40** Yn ein harolwg, roedd dynion yng ngharchar Prescoed a charchar Brynbuga'n gadarnhaol yn gyffredinol ynghylch mynediad i wasanaethau crefyddol a'r ffaith eu bod yn gallu gweld caplan o'u cred eu hun yn breifat. Roedd gan y gaplaniaeth yng ngharchar Brynbuga ymdeimlad o gymuned ac roedd yn cael ei defnyddio'n dda iawn. Nid oedd cymaint o garcharorion yn mynychu gwasanaethau a grwpiau crefyddol yng ngharchar Prescoed o gymharu â charchar Brynbuga oherwydd bod gan ddynion ymrwymadau eraill yn y gymuned. Roedd gan garchar Prescoed bolisi drws agored felly nid oedd rhaid i ddynion gofrestru ar gyfer gwasanaethau unigol.

- 2.41** Roedd cyfleusterau ar gyfer gwasanaethau crefyddol yn rhesymol - roedd gan y ddau safle ystafell aml-gred a chapel. Er bod yr ystafell aml-gred yng ngharchar Brynbuga'n fach, roedd y dynion yn gwerthfawrogi cael mynediad i'r ystafell ar gyfer amser tawel ac addoli preifat pan oeddent allan o'u celloedd. Roedd y dynion yn gallu defnyddio cyfleusterau'r gaplaniaeth heb oruchwyliaeth yng ngharchar Prescoed.
- 2.42** Roedd staff a chynrychiolwyr y carcharorion ar y ddau safle'n cefnogi gwaith y gaplaniaeth yn dda. Roedd y caplaniaid yn cynnal fforymau i'r dynion fel y gallent ymgynghori â nhw ynghylch darpariaeth cred a datrys unrhyw broblemau. Roedd y dynion yn gwerthfawrogi'r gefnogaeth fugeiliol a ddarparwyd gan y gaplaniaeth.
- 2.43** Roedd y gaplaniaeth yn cefnogi tri ymwelydd carchar swyddogol a oedd yn ymweld â dynion nad oedd ganddynt deulu neu ffrindiau'n ymweld â nhw. Roedd y caplaniaid yn gallu helpu dynion i wneud cysylltiadau â'u grwpiau cred yn y gymuned cyn gadael y carchar ac roeddent yn ymwybodol o'r materion diogelu dynion oedd yn gadael carchar Brynbuga.

Iechyd, lles a gofal cymdeithasol

Canlyniadau disgwylidig:

Bod cleifion yn derbyn gofal gan wasanaethau sy'n asesu a chwrdd â'u hanghenion iechyd, gofal cymdeithasol a defnyddio sylweddau a hyrwyddo parhad gofal wedi'u rhyddhau. Bod safon y ddarpariaeth yn debyg i'r hyn y gallai cleifion ddisgwyl eu derbyn mewn man arall yn y gymuned.

Strategaeth, llywodraethu clinigol a phartneriaethau

- 2.44** Roedd Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan (ABUHB) yn comisiynu ac yn darparu pob gwasanaeth iechyd, gan is-gontractio gwasanaethau deintyddol, optegol, ffisiotherapi a meddyg teulu. Roedd asesiad anghenion iechyd wedi dechrau hysbysu datblygiad gwasanaeth. Roedd cyfarfodydd rheolaidd a fynychwyd yn dda'n cefnogi cydweithio effeithiol rhwng ABUHB, yr adran iechyd a'r carchar. Roedd gwersi a ddysgwyd o ddigwyddiadau, gan gynnwys yr wyth o farwolaethau o achosion naturiol ers ein harolygiad diwethaf, yn hysbysu gwella gwasanaeth (gweler hefyd baragraff 1.31). Nid oedd archwiliadau clinigol yn cael eu cynnal yn rheolaidd, ond roeddent yn cael eu cynllunio. Roedd holiaduron adborth gan gleifion wedi'u cyflwyno ac roedd fforymau rheolaidd yn cael eu datblygu.
- 2.45** Roedd gan y tîm iechyd bach brinderau staff clinigol a rheoli, a oedd wedi'u datrys yn y misoedd diwethaf. Roedd y nyrs rheolwr, a benodwyd yn Ebrill 2017, yn arwain y tîm yn dda ac wedi gweithredu sawl gwelliant, gan gynnwys sesiynau cyson goruchwyllo'r tîm rheoli a gwell cyfleoedd hyfforddi. Roedd staff iechyd ar y ddau safle rhwng 8am a 4.30pm, ddydd Llun i ddydd Gwener. Roedd darpariaeth dros y Sul yn cael ei hystyried oherwydd y canran uchel o gleifion hŷn ac anghenion clinigol cynyddol.
- 2.46** Roedd cyfleoedd hyfforddi wedi gwella'n arwyddocaol ac roeddent yn dda. Roedd staff iechyd yn defnyddio amrywiaeth briodol o arweiniad a pholisïau cyfredol. Roedd cadw cofnodion clinigol yn dda ar y cyfan. Roedd gan staff iechyd fynediad i offer argyfwng priodol a wiriwyd ac a gynhaliwyd ac a gadwyd yn dda ar y ddau safle (gweler hefyd baragraff 1.35).
- 2.47** Roedd carcharorion yn gadarnhaol iawn ynghylch mynediad i ac ansawdd gwasanaethau meddyg teulu a nyrs. Yn ein harolwg, dywedodd 89% o'r carcharorion yng ngharchar Brynbuga ac 87% yng ngharchar Prescoed fod ansawdd gyffredinol y gwasanaethau iechyd yn dda. Roedd carcharorion newydd gyrraedd yn derbyn gwybodaeth ysgrifenedig am

wasanaethau. Roedd cleifion yn cael eu gweld yn breifat. Arsylwom ryngweithio da iawn rhwng staff gofal iechyd a chleifion.

- 2.48** Roedd yr adrannau iechyd ar y ddau safle'n lân, ond nid oedd rhai gosodiadau a ffitiadau, megis sinciau, yn cydymffurfio ag atal heintiau a safonau rheoli.
- 2.49** Roedd argymhellion gan archwiliad rheoli haint diweddar yn cael eu gweithredu. Roedd y ddau fan aros yn weddus. Fodd bynnag, roedd yr ystafell aros yng ngharchar Brynbuga'n gyfyng ac roedd rhai carcharorion yn aros y tu allan heb unrhyw gysgod rhag tywydd garw tan bod lle. Er ei fod yn gyffredinol ar gyfer cyfnodau byr, roedd yn achosi problemau'n enwedig i garcharorion agored i niwed.
- 2.50** Roedd y system gwyno am iechyd wedi'i hysbysebu'n wael ac roedd system gwynion y carchar yn cael ei defnyddio, ond nid oedd yn gyfrinachol. Roedd yr ymatebion a ddebyniwyd i'r 10 o gwynion a dderbyniwyd yn 2017 yn gyffredinol yn amserol, yn gwrtais ac yn mynd i'r afael â'r holl faterion a godwyd, ond roedd cwynion ac ymatebion wedi'u cynnwys yn amhriodol yng nghofnod clinigol y claf.

Argymhellion

- 2.51 Ni ddylai fod rhaid i garcharorion aros y tu allan i'r adran iechyd yng ngharchar Brynbuga ar adegau prysur yn ystod tywydd garw.**
- 2.52 Dylai carcharorion fod yn gallu codi cwynion a phryderon iechyd trwy system glir, cyfrinachol ac a ddeallir yn dda.**

Hyrwyddo iechyd a lles

- 2.53** Roedd deunydd gwybodaeth a oedd wedi'i gysylltu ag ymgyrchoedd cenedlaethol cyfredol ar gael mewn ardaloedd adran iechyd, gan gynnwys rhai yn y Gymraeg. Roedd gan garcharorion fynediad da at raglenni sgrinio cenedlaethol, gwiriadau iechyd blynyddol dynion hŷn, imiwrneiddio a gwasanaethau firws a gludir yn y gwaed. Roedd condomau ar gael ac yn cael eu hysbysebu.
- 2.54** Gallai carcharorion ysmegu yn y tiroedd yng ngharchar Prescoed, ond roedd carchar Brynbuga'n sefydliad dim ysmegu. Roedd gwasanaethau rhoi'r gorau i ysmegu wedi bod yn annigonol yng ngharchar Prescoed, ond roedd hyn o dan sylw. Nid oedd y mwyafrif o garcharorion a oedd yn cyrraedd carchar Brynbuga'n ysmegu, ond roedd cefnogaeth i roi'r gorau i ysmegu'n cael ei darparu.

Gofal sylfaenol a gwasanaethau cleifion preswyl

- 2.55** Roedd nyrsys yn cwblhau sgrinio iechyd gyda phob carcharor newydd yn syth a sgrinio eilradd pellach o fewn tri niwrnod. Roedd atgyfeiriadau priodol o hynny ymlaen yn cael eu gwneud.
- 2.56** Roedd staff iechyd yn prosesu ceisiadau iechyd ddwywaith y dydd ac roedd carcharorion yn gallu mynychu clinigau asesu galw heibio ar y ddau safle. Roedd amrywiaeth briodol o wasanaethau gofal sylfaenol, gan gynnwys ffisiotherapi a phodiatreg ar gael. Roedd amserau aros ar gyfer y mwyafrif o wasanaethau'n fyr, ond yng ngharchar Brynbuga roeddent yn ormodol ar gyfer yr optegydd, sef hyd at chwe mis. Cawsom ein cynghori bod sesiynau ychwanegol wedi'u trefnu i fynd i'r afael â'r broblem. Roedd meddygfa teulu'n darparu dau

glinig yr wythnos yng ngharchar Prescoed a thri yng ngharchar Brynbuga. Roedd mynediad at feddyg teulu y tu allan i oriau'n foddhaol.

- 2.57** Roedd cleifion â chyflyrau gydol oes yn cael eu hadnabod yn syth a'u hadolygu'n rheolaidd. Roedd nyrsys yn datblygu sgiliau arbenigol mewn asesiadau nyrs a rheoli cyflyrau gydol oes. Roedd nyrs ddiabetig arbenigol yn cynnal clinigau misol ar y safle. Roedd staff iechyd yn adnabod eu cleifion yn dda, ond nid oedd y rhai hynny ag anghenion iechyd cymhleth wedi eu nodi'n glir, nid oedd eu rheolaeth wedi'i chydlynu'n ddigon da ac roedd cynllunio gofal wedi'i danddatblygu.
- 2.58** Roedd llwybr lliniarol a diwedd oes cadarn ar y cyd yn cael ei ddatblygu rhwng y carchardai, ABUHB a phartneriaid cymunedol perthnasol.
- 2.59** Roedd mynediad i apwyntiadau ysbyty allanol yn dda'n gyffredinol ac wedi'i reoli'n dda. Roedd apwyntiadau'n cael eu canslo ar adegau prin oherwydd prinder hebryngwyr carchar.
- 2.60** Roedd cynllunio rhyddhau'r claf yn golygu bod staff gofal iechyd yn gweld carcharorion ychydig o ddyddiau cyn eu rhyddhau, ond nid oedd y dynion yn derbyn deunydd gwybodaeth hyrwyddo iechyd neu arweiniad ysgrifenedig ynghylch cael mynediad i wasanaethau cymunedol fel arfer. Cawsom ein hysbysu yr eir i'r afael â hyn. Roedd dwy wythnos o feddyginiaeth angenrheidiol yn cael ei rhoi ac roedd cyswllt â gwasanaethau cymunedol yn foddhaol.

Argymhelliad

- 2.61 Dylid nodi cleifion ag anghenion iechyd cymhleth a dylai fod ganddynt gynllun gofal ffurfiol a oruchwylir gan gydlynnydd gofal.**

Gofal cymdeithasol

- 2.62** Roedd y darparwr gofal cymdeithasol cymunedol, Gwasanaethau Integredig Sir Fynwy'n darparu gofal cymdeithasol a gwasanaethau lles peilot tan fis Mawrth 2018. Roedd y gwasanaeth rhagorol yn cefnogi carcharorion i wneud y gorau o'u lles cymdeithasol a chorfforol.
- 2.63** Roedd hyfforddiant ar y cyd rheolaidd a oedd yn cynnwys staff carchar a gofal cymdeithasol yn cefnogi gweithio mewn partneriaeth effeithiol. Roedd staff carchar a bydis carcharorion wedi derbyn hyfforddiant ymwybyddiaeth am Alzheimer ac awtistiaeth. Roedd cynllun hyfforddi dwys naw niwrnod rheolaidd i gefnogi bydis yn cael ei gynllunio ar gyfer bydis a staff y carchar.
- 2.64** Roedd un cant chwe deg tri o atgyfeiriadau wedi'u derbyn yn y naw mis i Fedi 2017, y rhan fwyaf yng ngharchar Brynbuga.
- 2.65** Yn ystod yr arolygiad, roedd dau ddyn yn derbyn gofal personol, tra bod gan 44 gynlluniau gofal oedd yn canolbwyntio ar les cymdeithasol. Roedd tua 25 o garcharorion yn mynychu'r ddau glwb gweithgarwch oedd yn cael eu cynnal gan y tîm. Roedd sesiynau ioga ac ymwybyddiaeth ofalgar wedi dod i ben yn ddiweddar oherwydd toriadau mewn cyllid.
- 2.66** Arsylwom garcharor yn trosglwyddo i garchar Prescoed oedd â phe cyn gofal cymdeithasol a chymhorthion iechyd a gytunwyd yn eu lle'n barod. Roedd gan ddau garcharor larymau personol fel eu bod yn gallu galw am help mewn argyfwng. Roedd mynediad i gymhorthion iechyd a symudedd a chynllunio rhyddhau cleifion yn rhagorol.

2.67 Roedd staff gofal cymdeithasol yn gweld pob carcharor newydd gyrraedd yng ngharchar Brynbuga yn ystod y cynefino. Roedd cydlynnydd gofal cymdeithasol hefyd yn gweld dynion newydd yn syth ac yn gweithredu cynllun cefnogi mewn argyfwng gyda chydlynnydd bydi'r carcharor, a oedd wedyn yn cael ei adolygu gan y tîm gofal cymdeithasol. Roedd bydis carcharor a oedd wedi'u hyfforddi a'u goruchwylio'n dda'n cael eu dosbarthu i gleientiaid, yn dilyn cynllun gofal ac yn cadw cofnodion dyddiol. Roedd y tîm gofal cymdeithasol yn adolygu cynlluniau yn y cyfarfod bydis misol.

Arfer da

2.68 *Roedd y gwasanaeth gofal cymdeithasol a lles wedi'i integreiddio'n dda i mewn i'r carchar, yn mynd i'r afael â phob angen gofal cymdeithasol yn syth, gan gynnwys ynysu cymdeithasol y dynion ac roedd yn galluogi carcharorion i wneud y gorau o'u hannibyniaeth a synnwyr lles.*

2.69 *Roedd cynorthwyyr gofal cymdeithasol a bydis carcharorion a oedd wedi'u hyfforddi, eu cefnogi a'u gouchwylio'n dda'n darparu cefnogaeth wych a gofnodwyd i garcharorion ag anghenion a nodwyd fel rhan o gynllun gofal a adolygwyd yn rheolaidd.*

Gofal iechyd meddwl

2.70 Nid oedd unrhyw hyfforddiant rheolaidd i staff y carchar ynghylch ymwybyddiaeth iechyd meddwl, ond roedd y mater o dan sylw. Roedd staff carchar, staff iechyd a'r tîm iechyd meddwl yn cydweithio'n dda.

2.71 Roedd dwy nyrs iechyd meddwl profiadol iawn yn darparu gwasanaethau iechyd meddwl integredig mewn wyth clinig ar draws y ddau safle bob wythnos. Roedd arbenigwyr ychwanegol, gan gynnwys y rhai hynny mewn anableddeu deallusol, seicoleg clinigol a seiciatreg, yn mynychu pan fo angen. Roedd cleifion y siaradom â nhw yn gadarnhaol iawn am y gefnogaeth roeddent wedi ei derbyn. Yn ein harolwg, dywedodd 20% o garcharorion yng ngharchar Prescoed a 35% o garcharorion yng ngharchar Brynbuga fod ganddynt broblem iechyd meddwl ac o'r rhain, adroddodd 80% a 69% yn eu tro eu bod wedi derbyn help.

2.72 Roedd anghenion iechyd meddwl yn cael eu nodi'n syth yn ystod y sgrinio iechyd derbyn. Roedd carcharorion yn gallu atgyfeirio eu hunain neu'n cael eu hatgyfeirio gan unrhyw aelod o staff. Derbyniodd y tîm tua 10 atgyfeiriad y mis. Roedd cleifion yn cael eu gweld yn syth yn gyffredinol ac yn derbyn lefelau da o gefnogaeth barhaus gan gynnwys peth gwaith trawma ac ymyriaethau arbenigol. Roedd yr angen am gwasanaeth cwnsela proffesiynol wedi gwaethygu, gan fod y tîm cyfredol yn darparu cefnogaeth debyg.

2.73 Fodd bynnag, roedd cofnodion a archwiliwyd gennym yn nodi nad oedd cofnod ffurfiol o asesiadau, asesiadau risg neu gynlluniau gofal. Roedd templed papur newydd ar gyfer asesiadau iechyd meddwl sylfaenol wedi ei gyflwyno yn yr ychydig wythnosau blaenorol ond nid oedd yn cael ei gynnwys mewn cofnodion clinigol, ac roedd hyn yn amhriodol. Roedd y tîm yn cefnogi 43 o gleifion yn ystod yr arolygiad. Nid oedd gan un o'r pedwar claf sydd ag anghenion iechyd meddwl eilaidd asesiad risg neu gynlluniau gofal a thriniaeth gofynnol ar waith, ac roedd hyn yn annerbyniol. Roedd systemau i sicrhau bod gan gleifion iechyd meddwl y gwiriadau iechyd corfforol gofynnol, fel profion gwaed ar gyfer y rhai oedd yn derbyn meddyginiaeth gwrth-seicotig, yn annigonol.

2.74 Roedd trefniadau i sicrhau bod gofal yn cael ei barhau ar drosglwyddo a rhyddhau yn ddigonol yn gyffredinol. Nid oedd un claf wedi cael ei drosglwyddo o dan y Ddeddf Iechyd Meddwl.

Argymhellion

- 2.75** Dylai fod gan gleifion sydd angen cefnogaeth iechyd meddwl barhaus asesiadau wedi'u cofnodi'n glir a chynlluniau gofal a gynlluniwyd gyda'r carcharor, wedi'u cynnwys yn eu cofnodion clinigol ac yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.
- 2.76** Dylai systemau da sicrhau bod cleifion yn derbyn pob gwiriad iechyd corfforol angenrheidiol sy'n gysylltiedig â'u meddyginiaeth a ragnodwyd iddynt a'u clefyd.

Triniaeth camdriin sylweddau¹⁰

- 2.77** Nid oedd strategaeth cyffuriau ac alcohol mis Medi 2017 yn derbyn gwybodaeth gan asesiad anghenion, nid oedd yn nodi anghenion gwahanol ddynion yn y ddau garchar yn briodol ac nid oedd yn cynnwys cynllun gweithredu i ysgogi ei gweithrediad. Mynychwyd cyfarfodydd deufisol pwyllgor cyffuriau ac alcohol yn dda gan gynrychiolwyr cymunedol; roedd ymrwymiad staff gofal iechyd a staff diogelwch wedi bod yn wael ond wedi gwella'n ddiweddar.
- 2.78** Yn ein harolwg, dywedodd 7% o garcharorion yng ngharchar Brynbuga a 3% o garchar Prescoed bod ganddynt broblem cyffuriau wrth iddynt gyrraedd a dywedodd 56% a 100% yn eu tro eu bod wedi derbyn help gyda'u problem cyffuriau. Adroddodd tua 12% yng ngharchar Brynbuga a 6% yng ngharchar Prescoed bod ganddynt broblem alcohol wrth iddynt gyrraedd a dywedodd 77% a 57% yn eu tro eu bod wedi derbyn help gyda'u problem alcohol.
- 2.79** Roedd y darparwr camddefnyddio sylweddau, Dyfodol, yn darparu cefnogaeth seicogymdeithasol ym mhob cymuned, dalfa'r heddlu a charchardai yng Nghymru, a oedd yn cefnogi gofal effeithiol trwy'r broses. Roedd y carchar a Dyfodol yn cydweithio'n dda yn gyffredinol. Roedd staff Dyfodol yn gweld pob carcharor newydd yn ystod eu sesiwn cynefino ac yn cynnig sesiynau grŵp ymwybyddiaeth o gyffuriau ac alcohol. Yng ngharchar Prescoed, roedd ail sesiwn grŵp yn cynnwys codi ymwybyddiaeth o sylweddau seicoweithredol newydd (cyffuriau newydd a ddatblygwyd neu a ddewiswyd i ddynwared effeithiau cyffuriau anghyfreithlon fel cannabis, heroin neu amffetaminau a allai gael effeithiau anrhagweladwy a pheryglu bywyd) a steroids. Roedd y mwyafrif o ymyriadau ar sail un i un, gan gynnwys sesiynau galw heibio. Yn ystod yr arolygiad, roedd y tîm yn cefnogi 64 o garcharorion yng ngharchar Brynbuga a 74 yng ngharchar Prescoed. Roedd y system gofnodi electronig gymunedol yn cael ei defnyddio ar gyfer nodiadau achosion, a oedd yn helpu i rannu gwybodaeth.
- 2.80** Roedd gan garcharorion yng ngharchar Prescoed fynediad i'r rhaglen ragorol Ymwybyddiaeth Uwch Gasgliadol o Gamddefnyddio Sylweddau trwy Addysg (CHASE). Roedd yn cynnwys sawl cymhwyster achrededig ac yn galluogi carcharorion i fynd i'r afael â'u materion camddefnyddio sylweddau tra'n ennill cymwysterau galwedigaethol trosglwyddadwy i wella eu cyfleoedd cyflogaeth wedi'u rhyddhau. Roedd hanner cant o garcharorion wedi cwblhau'r rhaglen ers 2015, 19 wedi sicrhau gwaith cyflogedig ac roedd saith wedi sicrhau swyddogaethau gwirfoddol gyda gwasanaethau triniaeth defnyddio sylweddau.
- 2.81** Roedd carcharorion yn gallu mynychu cyfarfodydd Alcoholics Anonymous yng ngharchar Brynbuga, ond nid yng ngharchar Prescoed, yn bennaf oherwydd bod hwyluswyr allanol yn anfodlon mynychu'r safle oherwydd ei safle gwledig.

¹⁰ Yn yr adroddiad blaenorol roedd triniaeth ar gyfer camddefnyddio sylweddau'n dod o dan y pennawd diogelwch, tra bo'r cynllunio ailintegreiddio ar gyfer cyffuriau ac alcohol yn dod o dan y pennawd adsefydlu a chynllunio rhyddhau (sef ailsefydlu'n flaenorol).

- 2.82** Nid oedd carcharorion ar driniaeth yn lle opiad yn cael eu derbyn yn y naill garchar neu'r llall. Roedd gweithwyr cyswllt carchar penodol yn cefnogi parhad gofal wedi rhyddhau. Roedd cynllunio cyn rhyddhau'n dda ac yn cynnwys hyfforddiant i ddefnyddio nalocson (meddyginiaeth a luniwyd i wrthdroi gorddos o opioid) os oedd angen ac roedd yn cynnig cyflenwad i ddynion wrth eu rhyddhau.

Argymhelliad

- 2.83** **Dylai'r strategaeth cyffuriau ac alcohol adlewyrchu'r gwahanol boblogaethau yn y ddau garchar yn glir a'i hysbysu gan asesiad anghenion cyfredol. Dylai gweithredu'r strategaeth gael ei sbarduno gan gynllun gweithredu deinamig sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd yn y cyfarfod cyffuriau ac alcohol.**

Arfer da

- 2.84** *Roedd y rhaglen CHASE yn helpu carcharorion i fynd i'r afael â'u problemau camdrin sylweddau eu hunain a datblygu sgiliau cyflogaeth trosglwyddadwy y gellid eu defnyddio mewn gwasanaethau camdrin sylweddau a'r farchnad gyflogaeth ehangach wedi'u rhyddhau.*

Optimeiddio meddyginiaethau a gwasanaethau fferylliaeth

- 2.85** Roedd fferyllfa allanol yn cyflenwi meddyginiaethau'n brydlon. Roedd trosolwg strategol ac arweiniad proffesiynol gan brif fferylllydd yr ABUHB yn parhau'n dda, ond nid oedd fferyllwyr yn rhoi unrhywfewnbwn, ac roedd clinigau a arweiniwyd gan fferyllfa heb fod ar gael o hyd. Roedd technegydd fferyllfa amser llawn yn sicrhau trosolwg effeithiol yng ngharchar Brynbuga, ond yng ngharchar Prescoed nid oeddent yn darparu mewnbwn rheolaidd oherwydd pwysau staffio. Roedd meddyginiaethau'n cael eu storio'n daclus ac yn ddiogel ac roedd dyddiadau meddyginiaethau'n cael eu gwirio'n effeithiol. Roedd tymheredd rhewgelloedd yn y ddau safle'n cael eu monitro'n dda. Roedd amrywiaeth briodol o bolisiau a gweithdrefnau cyfredol, ond arsylwom rai hen gyfeirlyfrau rhoi presgripsiwn ar y ddau safle.
- 2.86** Roedd meddyginiaethau'n cael eu cludo'n ddiogel yng ngharchar Brynbuga, ond roeddem yn pryderu bod cynorthwy-ydd carchar yn casglu'r blwch fferylliaeth o dan glo o'r glwyd yng ngharchar Prescoed, gan greu risgiau i'r carcharor a'r darparwr iechyd, Cawsom ein sicrhau gan y rheolwr iechyd y byddai hyn yn dod i ben yn syth. Roedd cyfarfodydd y pwyllgor meddyginiaethau a therapiwteg effeithiol wedi ailgychywn yn Ebrill 2017 ar ôl bwlch hir.
- 2.87** Nid oedd carcharorion a oedd angen cyffuriau a reolir megis opiadau neu fensodiasepinau yn cael eu derbyn yn y naill garchar neu'r llall, er bod systemau ar gyfer rhoi presgripsiwn am y meddyginiaethau hyn yn cael eu datblygu i gefnogi gofal diwedd oes yng ngharchar Brynbuga. Roedd sesiadau ym meddiant y carcharor a oedd yn canolbwyntio ar risgiau'r unigolyn yn cael eu cwblhau wrth gyrraedd. Roedd pob meddyginiaeth yn cael eu rhoi i'r carcharor, er bod y rhai hynny â risg uwch o ddargyfeirio'n cael eu rhoi'n wythnosol ac roedd adolygiadau meddyginiaeth yn cael eu cynnal yn rheolaidd. Nid oedd gan bob carcharor mewn celloedd a oedd yn cael eu rhannu le i storio'n ddiogel yn y gell. Nid oedd gwiriadau cydymffurfio'n cael eu cwblhau fel mater o drefn. Yn ein harolwg, ni ddywedodd yr un carcharor yn y naill sefydliad neu'r llall eu bod wedi datblygu problem gyda meddyginiaethau nad oedd ganddynt bresgripsiwn ar eu cyfer, er i staff adrodd rhai mân faterion a amheuwyd gyda meddyginiaeth a ddargyfeiriwyd.

- 2.88** Roedd meddyginiaethau'n cael eu gweinyddu'n bennaf am 11.30am yn y ddau safle, ond roedd amserau casglu ychwanegol yn cael eu trefnu fel y bo angen. Roedd gweinyddu'r feddyginiaeth yn breifat ac wedi'i reoli'n dda er nad oedd swyddog yn goruchwyllo.
- 2.89** Roedd nyrsys yn gallu gweinyddu amrywiaeth ehangach o feddyginiaethau a brechlynnau mewn argyfwng heb bresgripsiwn nag yn ystod ein harolygiad diwethaf, ond roedd yr amrywiaeth roeddent yn gallu eu rhoi am fân salwch yn parhau'n rhy gyfyngedig ac yn creu oedi mewn triniaeth. Roedd trefniadau ar gyfer rhoi presgripsiwn allan o oriau'n foddhaol. Ni allai swyddogion roi unrhyw barasetamol neu antasidau yn ystod y cyfnod allan o oriau estynedig, a oedd o bosibl yn hybu peth masnachu meddyginiaethau. Fodd bynnag, roedd opsiynau megis peiriant gwerthu'n cael eu harchwilio.

Argymhellion

- 2.90** **Dylai fod gan garcharorion fynediad rhwydd at gyngor fferyllydd a chlinigau cyfatebol i'r gymuned, megis adolygiadau defnyddio meddyginiaeth.**
- 2.91** **Dylai fod gan garcharorion fynediad yn syth at feddyginiaethau dros y cownter ar gyfer mân anafiadau a salwch, gan gynnwys allan o oriau.**

Gwasanaethau deintyddol ac iechyd y genau

- 2.92** Roedd deintyddfa leol yn darparu amrywiaeth lawn o driniaeth GIG mewn clinig deintyddol dwy awr wythnosol yng ngharchar Brynbuga. Roedd carcharorion o garchar Prescoed yn ymweld â deintydd cymunedol; roedd wyth apwyntiad ar gael bob wythnos. Roedd y galw am wasanaethau deintyddol yn uchel ac roedd carcharorion yn aros yn rhy hir am apwyntiadau deintyddol arferol - 10 mis yng ngharchar Brynbuga a thua chwe mis yng ngharchar Prescoed. Roedd fynediad at wasanaethau deintyddol brys yn amserol. Roedd ABUHB yn gweithredu'n syth i fynd i'r afael ag amserau aros yng ngharchar Brynbuga yn ystod yr arolygiad.
- 2.93** Roedd yr ystafelloedd deintyddol yng ngharchar Brynbuga'n dda. Roedd ystafell ddiheintio ar wahân yno. Roedd glanweithdra'n ymddangos yn dda, ond nid oedd archwiliadau rheoli heintiau wedi'u cwblhau mor rheolaidd â'r hyn oedd angen. Roedd hyrwyddo iechyd y genau digonol yn cael ei ddarparu yn ystod sesiynau. Roedd cynnal a chadw offer a gwaredu gwastraff yn briodol.

Argymhelliad

- 2.94** **Dylai fod gan garcharorion fynediad at apwyntiadau deintyddol fel mater o drefn yng ngharchar Brynbuga o fewn chwe wythnos ac yng ngharchar Prescoed o fewn amserau aros cyfatebol i'r gymuned.**

Section 3. Gweithgarwch pwrpasol

Mae carcharorion yn gallu a disgwylir iddynt gymryd rhan mewn gweithgarwch sy'n debygol o fod o fudd iddynt.

Amser y tu allan i'r gell

Canlyniadau disgwyliedig:

Dylai fod gan bob carcharor amser digonol y tu allan i'r gell a'u bod yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n cefnogi eu hadsefydlu.

- 3.1 Roedd carcharorion yng ngharchar Brynbuga'n nodweddiadol yn treulio tua 11 awr y tu allan i'r gell ar ddiwrnodau yn ystod yr wythnos, a oedd yn llawer gwell na'r hyn rydym yn ei weld fel arfer. Fodd bynnag, roedd y weithdrefn yn cael ei chwtdgi o bryd i'w gilydd. Er enghraifft, roedd tua thraean yr amserau cinio'n ddiweddar wedi gweld y dynion wedi'u cloi yn eu celloedd pan nad oedd digon o staff ac roedd peth cymdeithasu gyda'r nos hefyd wedi'i gwtogi. Roedd yr iard ymarfer yn parhau ar agor drwy gydol y dydd, er ei bod wedi'i chyfyngu i'r rhai oedd wedi ymddeol a dynion ag anabledau yn ystod oriau gwaith. Roedd y dynion yng ngharchar Prescoed yn byw mewn amodau agored ac yn cael eu cyfyngu'n unig i'w hunedau preswyl dros nos.
- 3.2 Roedd darpariaeth addysg gorfforol dda, briodol ar gael yn y ddau safle. Roedd cofnodion carchar yn dangos yng ngharchar Brynbuga, bod tua 55% o ddynion yn cael mynediad i Ymarfer Corff, tra yng ngharchar Prescoed roedd y ffigwr yn 70%. Roedd yr amrywiaeth o weithgareddau yng ngharchar Brynbuga'n ystyried y boblogaeth hŷn, tra bod iechyd yn cael ei hyrwyddo mewn sesiynau wythnosol. Yng ngharchar Prescoed, roedd tîm pêl-droed yn cymryd rhan yn y gynghrair leol yng Ngwent, gan wella ailintegreiddio'r dynion i mewn i fywyd cymunedol.
- 3.3 Yn y ddau safle, roedd y cyfleusterau'n cynnwys meysydd glaswellt go iawn, campfa a neuadd chwaraeon. Roedd gan ddynion fynediad cyfartal ac roeddent yn gwneud cais am sesiynau o flaen llaw. Roedd rhestrau mynychu wythnosol yn cael eu hysbysebu ac roedd unrhyw rhestrau aros yn cael eu harddangos hefyd. Roedd pob darn o offer newydd dderbyn archwiliad blynyddol ac ni adroddodd staff am unrhyw bryderon gyda chynnal a chadw.
- 3.4 Roedd rhaid i staff Ymarfer Corff rannu eu hamser ar draws y ddau safle. Oherwydd bod llawer o garcharorion yng ngharchar Prescoed allan yn gweithio yn ystod y dydd, roedd y rhan fwyaf o'r ddarpariaeth yn cael ei chynnig yn y prynhawn a gyda'r nos. Roedd y rhan fwyaf o sesiynau Ymarfer Corff yng ngharchar Brynbuga'n cael eu cynnal yn ystod y dydd, a oedd yn effeithio ar bresenoldeb yn y gwaith ac addysg, gan fod y dynion yn gallu eu hesgusodi eu hunain o weithgareddau. Roedd staff Ymarfer Corff yn ceisio lleihau'r effaith wrth gasglu cyfranogwyr tua diwedd eu sesiynau gweithgaredd.
- 3.5 Roedd gan y llyfrgelloedd yn y ddau garchar adnoddau da, roeddent yn hygyrch ac yn cael eu defnyddio'n dda. Roedd y ddwy ar agor saith niwrnod yr wythnos ac yn cynnig cymysgedd o sesiynau bore, prynhawn a gyda'r nos. Roedd gwasanaethau llyfrgell yn cael eu rhedeg gan Gyngor Sir Fynwy, ac roedd carcharorion yn gallu gofyn am lyfrau o stoc ledled y sir. Roedd y ddarpariaeth o ddeunydd y Gymraeg wedi gwella ac yn dda iawn yn y ddau safle. Ychydig oedd ar gael ar gyfer carcharorion gwladolion tramor, er bod modd rhoi archebion arbennig.

- 3.6** Roedd y llyfrgell yng ngharchar Brynbuga'n arbennig o groesawus ac yn rhan integrol o fywyd carchar, gan letya clwb dros 55 ar foreau yn yr wythnos. Roedd y dynion yn arbennig yn gwerthfawrogi darllen y papurau dyddiol. Roedd grŵp darllen hefyd, yn ogystal ag ysgrifennu creadigol, tynnu llun a grwpiau therapi lliwio. Nid oedd gan gynllun mentora Ymddiriedaeth Shannon i wella llythrennedd unrhyw ddysgwyr, ond roedd disgwyl iddo ailgychwyn cyn hir. Er bod y llyfrgell ar y landin lan llofft, roedd lifft grisiau'n hwyluso mynediad da.
- 3.7** Roedd llyfrgell Prescoed yn llai canolog i fywyd carchar, gan fod llawer o garcharorion allan yn gweithio. Roedd hyn yn cael ei adlewyrchu mewn ffigyrau presenoldeb a'n canlyniadau arolwg. Roedd llai o grwpiau a gweithgareddau seiliedig ar y llyfrgell, ond roedd yn parhau'n adnodd benthyca oedd yn cael ei werthfawrogi.
- 3.8** Yng ngharchar Brynbuga, roedd y carcharorion eu hunain wedi datblygu amrywiaeth o weithgareddau creadigol a oedd yn gwella bywyd carchar. Roedd band, weithiau'n cynnwys aelodau staff, a oedd yn chwarae dros y Sul, ac roedd côr yn ymarfer yn rheolaidd ac yn perfformio drwy'r flwyddyn. Roedd nifer fawr o gyflwyniadau hefyd i'r Gwobrau Koestler ar gyfer celfyddyd.

Addysg, sgiliau a gweithgareddau gwaith (Estyn)¹¹

Canlyniadau disgwyliedig:

Mae pob carcharor yn gallu ymgymryd â gweithgareddau sy'n bwrpasol, sydd o fantais iddynt ac yn cynyddu eu cyflogadwyedd. Anogir a galluogir carcharorion i ddysgu yn ystod yn ogystal ag ar ôl eu dedfryd. Mae dysgu a sgiliau a darpariaeth waith o safon dda ac yn effeithiol o ran cwrdd ag anghenion yr holl carcharorion.¹²

3.9 Gwnaeth Estyn yr asesiadau canlynol am y dysgu a'r sgiliau a'r ddarpariaeth waith:

<i>Safonau:</i>	<i>Da</i>
<i>Lles ac agweddau at ddysgu:</i>	<i>Da</i>
<i>Athro a phrofiadau dysgu:</i>	<i>Da</i>
<i>Gofal, cefnogaeth ac arweiniad:</i>	<i>Da</i>
<i>Arweinyddiaeth a Rheolaeth:</i>	<i>Digonol ac angen gwella</i>

Safonau

- 3.10** Roedd y safonau yng ngharchar Brynbuga yn ogystal â charchar Prescoed yn dda. Ar y cyfan, roedd carcharorion yn gweithio ar lefelau a oedd yn briodol i'w gallu a phrofiad blaenorol. Roedd y mwyafrif yn datblygu sgiliau defnyddiol a pherthnasol y gallent eu trosglwyddo i alwedigaethau neu astudiaeth bellach ar ôl cael eu ryddhau. Roedd cyfraddau llwyddiant ar gyfer cyflawni cymwysterau llawn, ledled y carchar, yn briodol (61% ym mis Mawrth 2017).

¹¹ Cynhelir y rhan hon o'r arolygiad gan arolygwyr Estyn gan ddefnyddio fframwaith arolygu cyffredin Estyn. Mae hyn yn sicrhau bod carchardai'n cael eu hystyried yn atebol i'r un safon o berfformiad â cholegau addysg bellach yn y gymuned.

¹² Yn yr adroddiad blaenorol roedd materion ailintegreiddio ar gyfer addysg, sgiliau a gwaith wedi'u cynnwys o fewn adsefydlu a chynllunio rhyddhau (ailsefydlu'n flaenorol).

- 3.11** Roeddent yn cynhyrchu gwaith o safon uchel iawn ac mewn rhai meysydd, fel gwaith coed yng ngharchar Brynbuga, roeddent yn saernïo darnau a gomisiynwyd i'w gwerthu. Roedd carcharorion Prescoed yn yr ardd farchnad a'r fferm yn cyfrannu cynnyrch i'w defnyddio yng ngheginau'r carchar.
- 3.12** Roedd gan bob carcharor syniadau realistig am sut y gellid defnyddio eu dysgu i wella eu hopsiynau a'u dewisiadau gyrfar ar ôl iddynt gael eu rhyddhau. Roedd llawer yn bwriadu cael eu cyflogi ac roedd 97% o'r carcharorion ar gyrsiau cyflogadwyedd wedi ennill o leiaf un dystysgrif neu uned credyd yn 2016-7.
- 3.13** Roedd y mwyafrif o garcharorion mewn dosbarthiadau addysgol academiaidd yn gwneud cynnydd amserol tuag at gyflawni eu nodau dysgu. Roedd canlyniadau TGAU yng ngharchar Brynbuga a charchar Prescoed yn ddarhwng 2016 a 2017 gyda bron pob carcharor yn cyflawni eu cymwysterau.
- 3.14** Yn y ddau garchar, roedd carcharorion mewn darpariaeth dysgu agored yn defnyddio eu hamser yn dda i astudio cyrsiau hyd at lefel gradd. Roeddent yn dilyn amrywiaeth eang o bynciau, gan gynnwys gweinyddu busnes, seicoleg anifeiliaid a Groeg clasurol. Roeddent yn datblygu sgiliau astudio ac ymchwilio annibynnol, defnyddiol ac effeithiol iawn yn ogystal â sgiliau hunan-ysgogol.
- 3.15** Roedd nifer o garcharorion mewn dosbarthiadau sgiliau hanfodol yn datblygu eu sgiliau llythrennedd a rhifedd yn dda trwy amrywiaeth o strategaethau, gan gynnwys dysgu ffurfiol ac anffurfiol.
- 3.16** Fodd bynnag, nid oedd nifer fach o garcharorion, yn enwedig y rhai hynny gyda galluoedd llythrennedd a rhifedd is, yn gwneud cynnydd amserol i wella eu sgiliau. Mae ffigurau carchar, er hynny, yn dangos bod 93% o garcharorion ar gyrsiau sgiliau hanfodol yn ennill o leiaf tystysgrif neu uned neu gredyd.
- 3.17** Ers yr arolygiad diwethaf, roedd y nifer o garcharorion oedd yn ymgymryd â'r Gymraeg a'i diwylliant wedi gwella. Roedd carcharorion oedd yn siarad Cymraeg fel iaith gyntaf yn defnyddio'r Gymraeg ym mhob ardal o'r carchar ac roedd rhai o'r carcharorion nad oedd yn siarad Cymraeg yn datblygu diddordeb gweithredol yn iaith a diwylliant Cymru trwy ddsbarthiadau a arweinir gan fentoriaid. (Gweler hefyd baragraff 3.42.)

Lles ac agweddau at ddysgu

- 3.18** Roedd gan garcharorion a staff berthynas waith gref, barchus, a oedd yn annog carcharorion i gymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu a sgiliau. Fodd bynnag, dywedodd ychydig o garcharorion a oedd yn cael eu cyflogi mewn gweithgareddau eraill eu bod yn aros am leoliad mewn dysgu a sgiliau addysg ac nid oeddent yn gwybod pryd y byddent yn derbyn un.
- 3.19** Roedd carcharorion yn teimlo'n ddiogel, gydag agweddau cadarnhaol tuag at eraill ac yn ymfalchïo yn eu gwaith. Roeddent yn gweithio'n dda mewn gweithgareddau grŵp bach, yn rhannu adnoddau gyda'i gilydd ac yn cwblhau tasgau ysgrifenedig unigol yn ofalus.
- 3.20** Roedd y rhaglen fentora'n cynnig cyfleoedd da i garcharorion i adeiladu sgiliau arwain a goruchwyliol. Roedd carcharorion yn ymateb yn dda i'r gefnogaeth a roddwyd gan y mentoriaid.
- 3.21** Er enghraifft, roeddent yn trafod effaith rhagfarn a gwahaniaethu mewn cymdeithas a phwysigrwydd parchu amrywiaeth a chydarddoldeb yn sensitif.

- 3.22** Roedd y mwyafrif o garcharorion yn gwerthfawrogi eu cyfleoedd dysgu ac yn cydnabod y byddant yn eu helpu i gael cyflogaeth a'u hatal rhag aildroseddu ar ôl iddynt gael eu rhyddhau.
- 3.23** Roedd llawer o garcharorion yn dilyn rhaglenni i wella eu hiechyd a'u lles. Roedd bron yr holl garcharorion yn deall yr angen i wneud ymarfer corff yn rheolaidd a gwneud dewisiadau iach.
- 3.24** Roedd gan y mwyafrif o garcharorion fynediad at weithgaredd corfforol rheolaidd. Fodd bynnag, ar gyfer rhai yng ngharchar Brynbuga, roedd yn tarfu ar eu dysgu (gweler hefyd baragraff 3.4).

Profiad addysgu a dysgu

- 3.25** Roedd amrwyaeth dda o weithgareddau addysgol a galwedigaethol ar gael. Roedd bron yr holl athrawon a staff gweithdai yn paratoi sesiynau'n dda, ac yn defnyddio amrywiaeth dda o weithgareddau a dulliau oedd yn ymrwymo dysgwyr ac yn eu hysgogi i ddysgu. Roedd y mwyafrif yn defnyddio taflenni gwaith a oedd yn diwallu amrywiaeth o ddulliau dysgu ac yn cefnogi eu haddysgu, a oedd yn cyfrannu'n dda at y dynion yn dysgu. Roedd bron yr holl athrawon a staff gweithdai'n defnyddio sgiliau cwestiynu'n dda i annog dysgwyr i gymryd rhan mewn sesiynau. Roeddent hefyd yn defnyddio amrywiaeth eang o adnoddau'n effeithiol, gan gynnwys technoleg gwybodaeth a chyfathrebu (TGCh) a byrddau gwyn.
- 3.26** Roedd y mwyafrif o athrawon yn gwneud defnydd da o asesiadau i werthuso dysgu mewn sesiynau ac roeddent yn addasu cynlluniau gwesi i sicrhau bod dynion yn deall y gwaith. Roeddent yn marcio gwaith dysgwyr yn rheolaidd ac yn rhoi adborth da, adeiladol i'w helpu i wella ymhellach. Roeddent hefyd yn canolbwyntio ar ddatblygu sgiliau llythrennedd a rhifedd dysgwyr.
- 3.27** Roedd athrawon yn sicrhau bod carcharorion yn gallu nodi'u cryfderau personol ac yn gosod nodau perthnasol a oedd yn cysylltu'n briodol â chynlluniau dedfryd ac ailsefydlu. Roedd staff yn annog carcharorion i weithio'n fanwl gywir a dyfalbarhau gyda thasgau i gyflawni gwelliannau yn eu gwaith. Mewn ychydig o achosion, nid oedd athrawon yn cael eu gosod i wneud y defnydd gorau o'u harbenigedd arbenigol.
- 3.28** Roedd pob un o'r 21 mentor yng ngharchar Brynbuga, a oedd yn gweithio tuag at gymwysterau mentora, yn gwneud cyfraniad da i addysgu a dysgu. Roeddent yn cefnogi dysgwyr yn dda mewn dosbarthiadau ac yn rhoi cefnogaeth wedi'i thargedu i'r rhai hynny oedd ei hangen fwyaf.
- 3.29** Roedd ambell i arddangosfa'n ddwyieithog. Roedd y mwyafrif o feysydd addysgu'n cynnig amgylchedd dysgu cadarnhaol. Fodd bynnag, roedd un ystafell ddosbarth yn rhy fach.
- 3.30** Roedd yr holl staff yn hyrwyddo agwedd gadarnhaol tuag at gydraddoldeb, amrywiaeth a pharch tuag at eraill, a oedd yn annog dysgwyr i gymryd rhan mewn sesiynau a rhannu eu barn yn agored.

Argymhelliad

- 3.31** **Dylai'r carchar sicrhau bod athrawon yn cael eu gosod mewn meysydd sy'n gwneud y mwyaf o'u harbenigedd arbenigol.**

Gofal, cefnogaeth ac arweiniad

- 3.32** Roedd trefniadau priodol ar waith ar gyfer carcharorion yng ngharchar Brynbuga a charchar Prescoed i ddysgu am bwysigrwydd dulliau byw'n iach. Ym Mhrescoed, gallai carcharorion ddatblygu eu dealltwriaeth o ac ennill cymwysterau mewn agweddau pwysig o iechyd a lles, fel camddefnyddio sylweddau, iechyd emosiynol a newid ymddygiad. Roedd tua 60 o garcharorion yng ngharchar Prescoed wedi ennill cymwysterau lefel 3, a rhai lefel 4, yn y meysydd hyn. Roedd hyn yn helpu carcharorion i sicrhau cyflogaeth mewn asiantaethau sy'n darparu gwasanaethau camdrin sylweddau yn y gymuned.
- 3.33** Roedd athrawon yn sicrhau bod carcharorion yn gallu nodi eu cryfderon personol a gosod nodau perthnasol a oedd yn cysylltu'n briodol â chynlluniau dedfryd ac adsefydlu. Roedd cyrsiau hyfforddiant galwedigaethol yn datblygu sgiliau carcharorion sy'n gysylltiedig â'r gwaith yn dda. Roedd nifer o garcharorion yn cydnabod y gallai'r sgiliau hyn fod o fantais iddynt ar ôl iddynt gael eu rhyddhau fel diddordebau hamdden neu lwybrau i mewn i gyflogaeth.
- 3.34** Roedd gan garcharorion fynediad da at gyngor ac arweiniad annibynnol trwy'r broses gynefino, mynediad at ymgynghorwyr Gyrfa Cymru a chefnogaeth fentora barhaus gan staff. Roedd y broses gynefino ar gyfer pob carcharor yng ngharchar Prescoed yn eu paratoi'n dda ar gyfer cyflogaeth ac adsefydlu. Roedd carcharorion yn gwybod sut roedd eu dewisiadau dysgu a hyfforddi'n cysylltu â'u cynlluniau i adsefydlu.
- 3.35** Roedd staff yn monitro presenoldeb carcharorion mewn sesiynau unigol yn dda ac yn dilyn rhesymau dros eu habsenoldeb yn briodol.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

- 3.36** Roedd cyfathrebu rhwng y tîm dysgu a sgiliau ac uwch reolwyr y carchar yn dda. Roedd wedi galluogi'r carchar i weithredu sawl cynllun i wella'r ddarpariaeth neu ehangu'r cwricwlwm, ac yn adlewyrchu ymrwymiad cryf y llywodraethwr i addysg a hyfforddiant. Roedd hyn wedi arwain at sefyllfa, er enghraifft, lle gallai hyd at 20 o garcharorion yng ngharchar Prescoed gael cerdyn Cynllun Ardystio Sgiliau Adeiladu. Roedd hefyd wedi galluogi ffarm y carchar ddatblygu model busnes i wella ei rôl yn y carchar a'r diwydiant tir.
- 3.37** Roedd yr ethos blaengar o fewn y tîm dysgu a sgiliau'n helpu staff i gydweithio i ymateb i heriau ehangu'r ddarpariaeth pan oedd cyllidebau'n lleihau.
- 3.38** Roedd ailstrwythuro diweddar o'r ddarpariaeth dysgu a sgiliau wedi golygu colli sawl swydd a swyddogaeth reoli, a oedd wedi effeithio'n andwyol ar allu'r carchar i fonitro ansawdd ac effeithiolrwydd y ddarpariaeth, dadansoddi data a nodi a rhannu arfer da. Nid oedd anghysonderau yn ansodd y ddarpariaeth bob amser yn cael eu nodi.
- 3.39** Fodd bynnag, nid oedd prosesau rheoli ansawdd yn ddigon da i sicrhau bod y cynlluniau dysgu unigol yn ddigon da i hysbysu cynllunio ar gyfer dysgu. Nid oedd y mwyafrif o gynlluniau dysgu unigol yn gosod amcanion clir, tymor byr roedd angen i ddysgwyr eu cwrdd i wneud cynnydd effeithiol tuag at nodau tymor hir.
- 3.40** Roedd gwerthusiad y carchar o'r ddarpariaeth yn nodi cryfderau a meysydd roedd angen eu gwella. Roedd y gwerthusiad yn cael ei ddefnyddio i hysbysu cynllun datblygu tair blynedd. Fodd bynnag, nid oedd ei hunanwerthuso yn ystyried yn ddigonol y safonau a'r cynnydd roedd dysgwyr wedi'u cyflawni. Roedd hefyd wedi methu seilio gwerthusiadau ar dystiolaeth o lygad y ffynnon neu ddadansoddiad data systematig. (Gweler brif argymhelliad S44.) Roedd gwallau yn y data am bresenoldeb ar gyfer un neu ddau o gyrsiau yng ngharchar Brynbuga, a

oedd yn ei gwneud hi'n anodd i reolwyr ddadansoddi tueddiadau presenoldeb ar gyfer y sesiynau hyn.

- 3.41** Roedd darpariaeth ddigonol i alluogi dysgwyr o oedran gweithio gymryd rhan mewn addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Yng ngharchar Brynbuga, roedd 278 o leoedd ar gael ac yng ngharchar Prescoed roedd 276. Roedd hyn yn galluogi i bob carcharor o oedran gweithio gymryd rhan mewn gweithgareddau.
- 3.42** Roedd y carchar wedi cefnogi mentor dwyieithog i ddatblygu strategaeth i hyrwyddo'r Gymraeg. Roedd dangosyddion cynnar yn dangos bod hyn wedi annog rhai dysgwyr i ddysgu mwy am y Gymraeg. Fodd bynnag, roedd hi'n rhy gynnar i werthuso llwyddiant y strategaeth ar arferion addysgu a dysgu. (Gweler hefyd baragraff 3.17.)

Argymhelliad

- 3.43** Dylai'r carchar wella cynlluniau dysgu unigol.

Section 4. Adsefydlu a chynllunio rhyddhau

Mae carcharorion yn cael eu cefnogi i gadw a datblygu perthynas gyda'u teulu a'u ffrindiau. Mae carcharorion yn cael eu helpu i leihau eu tebygolrwydd o ailddosedd a bod eu risg o niwed yn cael ei rheoli'n effeithiol. Mae carcharorion yn cael eu paratoi i gael eu rhyddhau'n ôl i'r gymuned.

Plant a theluoedd a chyswllt â'r byd y tu allan

Canlyniadau disgwylidig:

Mae'r carchar yn cefnogi cyswllt carcharorion â'u teuluoedd a'u ffrindiau. Hyrwyddir rhaglenni sydd wedi'u hanelu at ddatblygu sgiliau magu a pherthynas gyda phlant gan y carchar. Mae carcharorion nad ydynt yn derbyn ymweliadau yn cael eu cefnogi mewn ffyrdd eraill i sefydlu neu gadw cefnogaeth deuluol.

- 4.1 Roedd gwaith teuluol yn cael ei oruchwylio gan y cyfarfod lleihau ailddosedd ac yn cael ei weithredu gan reolwr gwarchodol sy'n gweithio gyda thîm bach a phartneriaid o'r tu allan.
- 4.2 Roedd mynediad at ddefnyddio ffonau yn gyffredinol dda ar y ddau safle. Ni allai dynion wneud galwadau ffôn yn breifat yn aml - un ffôn yn unig oedd yn cynnig preifatrwydd yng ngharchar Brynbuga a doedd dim un yng ngharchar Prescoed (gweler hefyd paragraff 2.7). Roedd llythyron yn cyrraedd y carchardai yn y bore ond nid oeddent yn cael eu dosbarthu tan y bore canlynol, a oedd yn rhy hwyr. Roedd neges llais, E-bostio Carcharor a chynlluniau ffrind gohebol wedi'u rheoli ar gael yn y ddau garchar.
- 4.3 Roedd gwaith ymgysylltu â theluoedd yn dda. Roedd gweithiwr o elusen yr Ymddiriedolaeth Cyngor a Gofal Carchar (PACT) yn cwrdd â mwyafrif y dynion yn ystod cynefino ac yn cynnig cefnogaeth ddilynol os oeddent am ailgysylltu â'u teuluoedd, edrych ar eu rôl neu hawliau fel rhieni neu gysylltu â gwasanaethau cymunedol. Yng ngharchar Prescoed, roedd yn cael ei gefnogi'n dda gan gynorthwywyr, a oedd yn cwrdd â phob newydd-ddyfodiad ac yn eu cyfeirio at wasanaethau os oedd angen. Dywedodd dros ddwy ran o dair yn ein harolwg o garchar Prescoed ac ychydig dros hanner yn ein harolwg o garchar Brynbuga, fod staff wedi'u hannog i gadw cysylltiad â'u teuluoedd. Yng ngharchar Brynbuga, dywedodd 15% y dynion yn unig eu bod yn derbyn ymweliad unwaith yr wythnos neu fwy.
- 4.4 Roedd ymweliadau teulu i'r plant yn cael eu cynnal yn rheolaidd yn ystod gwyliau'r ysgol yn y ddau safle ac yn cael eu gwerthfawrogi gan y dynion. Yn ystod yr ymweliadau, roedd lluniaeth ysgafn a gweithgareddau'n cael eu trefnu ac roedd gweithiwr teulu ar gael. Roedd yn gadarnhaol bod carchar Brynbuga'n cynnal ymweliadau teulu hwy i oedolion. Fodd bynnag, roedd y meini prawf ar gyfer mynediad iddynt yn gaeth, gan ei gwneud yn anodd i fwyaf y dynion wneud cais ac roedd y ddarpariaeth yn rhy gyfyngedig ar gyfer nifer y dynion a oedd eu hangen. Roedd Storybook Dads (a oedd yn galluogi carcharorion i recordio stori ar gyfer eu plant) ar gael yn y ddau safle ond roedd y nifer a oedd yn gwneud hynny yng ngharchar Prescoed yn isel.
- 4.5 Nid oedd canolfan ymwelwyr ac roedd teuluoedd yn aros yn y porthdy, lle nad oedd digon o seddau. Roedd chwiliadau'n cael eu cynnal yn yr awyr agored ac roedd yr ystafell ymweld yn rhy fach. Roedd y dewis o luniaeth ar gyfer ymweliadau'n rhy gyfyng. Fodd bynnag, roedd

prosesau ar gyfer ymwelwyr yn briodol yn gyffredinol ac roedd staff ymweld yn dangos parch. Yn ein harolwg, dywedodd 90% o ymatebwyr yng ngharchar Brynbuga fod staff yn trin eu hymwelwyr gyda pharch. Roedd y neuadd ymweld wedi'i haddurno'n dda ac roedd yr awyrgylch yn ymlaciol.

- 4.6** Roedd y cyfleusterau ymweld yng ngharchar Prescoed yn rhagorol. Roedd cynorthwyr PACT yn cwrdd ag ymwelwyr mewn man aros, lle roedd gwybodaeth a the a choffi am ddim ar gael. Roedd ymweliadau'n cael eu cynnal yn y neuadd fwyta ac roedd y cyfleusterau chwarae rhagorol a lluniaeth ysgafn dull caffi'n gwella'r profiad ymweld. Yn ein harolwg, dywedodd 99% o ymatebwyr yng ngharchar Prescoed fod staff yn trin eu hymwelwyr gyda pharch. Roedd ymwelwyr yn siarad yn uchel am staff a dywedwyd wrthym, ac arsylwom staff yn cefnogi ymwelwyr yn sensitif.
- 4.7** Yn ein harolwg, dywedodd 44% o ddynion yng ngharchar Brynbuga a 55% yng ngharchar Prescoed ei bod hi'n hawdd neu'n eithaf hawdd i deulu a ffrinidiau gyrraedd y carchar. Nid oedd cludiant cyhoeddus ar gael i garchar Prescoed ac roedd gwasanaethau i garchar Brynbuga'n gyfyngedig. Roedd yr holl ymwelwyr y siaradom â nhw wedi gyrru i'r carchardai. Nid oedd y carchar yn darparu cludiant.

Argymhellion

- 4.8 Dylid gwella cyfleusterau ymweld yng ngharchar Brynbuga.**
- 4.9 Dylai'r carchardai ymgynghori ag ymwelwyr i weld pa gefnogaeth ymarferol y gellid ei chynnig i'w helpu i gyrraedd y carchardai.**

Arfer da

- 4.10** *Roedd cynorthwyr PACT yn cwrdd ag ymwelwyr i Brescoed a oedd yn derbyn croeso. Roedd y bar coffi a'r cyfleusterau chwarae rhagorol yn helpu i greu awyrgylch ymlaciol ac anffurfiol.*

Lleihau risg, adsefydlu a gwneud cynnydd

Canlyniadau disgwylidig:

Mae cynllunio ar gyfer rhyddhau carcharor yn cychwyn wrth iddynt gyrraedd y carchar. Mae gan bob carcharor reolwr achos neilltuedig a chynllun dalfa a luniwyd i fynd i'r afael â'u hanghenion penodol, rheoli risg o niwed a lleihau'r risg o aildroseddu.

- 4.11** Roedd gan bron bob un o'r dynion yng ngharchar Brynbuga euogfarn am droseddau rhyw ac roedd risg uchel y byddent yn niweidio eraill. Roedd y carchar yn adnodd cenedlaethol ar gyfer cyflwyno rhaglenni triniaeth i droseddwyr rhyw.
- 4.12** Roedd gan garcharorion yn y carchar ym Mhrescoed euogfarn am amrywiaeth eang o droseddau ac roeddent wedi gwneud digon o gynnydd i'w rhoi mewn amodau agored. Roedd canolbwynt rhagorol ar ddefnyddio rhyddhau ar drwydded dros dro (ROTL) i hyrwyddo adsefydlu effeithiol ac roedd y gyfran fach o ddynion uchel eu risg a'r rhai hynny oedd â dedfryd benagored yn derbyn asesiad uwch o'u risgiau ac addaswydd ar gyfer ROTL.
- 4.13** Roedd y nifer yn y carchar ym Mhrescoed ag euogfarnau am droseddau rhyw yn gyfyngedig i'r ffigwr mympwyol o 20 o ddynion ar unrhyw un adeg. Roedd disgwylid hefyd fod rhaid i unrhyw ddyn ag euogfarn am drosedd rhywiol, hyd yn oed os oedd wedi digwydd sawl blwyddyn yn ôl, dreulio tri mis yng ngharchar Brynbuga cyn trosglwyddo i garchar Prescoed.

Roedd y rheol gaeth hon yn cael ei defnyddio hyd yn oed os oeddent wedi'u cymeradwyo gan y bwrdd parôl ar gyfer amodau agored a hyd yn oed os oeddent yn cael eu trosglwyddo o garchar agored arall. Roedd y cyfyngiadau'n effeithio'n negyddol ar gyfleoedd cynnydd carcharorion (gweler y brif argymhelliad S45).

- 4.14** Roedd camau wedi'u cymryd i wella'r rheolaeth strategol o leihau gwaith aildroseddu. Roedd swydd pennaeth penodedig wedi'i sefydlu ar gyfer lleihau aildroseddu, ac wedi'i chefnogi gan gydweithiwr hefyd yn canolbwyntio ar ddatblygu a chynnal gwaith adsefydlu ac ailsefydlu.
- 4.15** Roedd y strategaeth lleihau aildroseddu'n cael ei hadolygu a chydnabuwyd bod angen iddi fod yn fwy penodol i'r poblogaethau gwahanol o dan glo ymhob carchar. Cynhelid arolygon o farn carcharorion am eu hanghenion adsefydlu ac ailsefydlu, ond dylid defnyddio tystiolaeth arall, fwy cynhwysfawr o anghenion y dynion yn y ddau safle
- 4.16** Roedd dau gyfarfod wedi'u hailsefydlu'n ddiweddar i ddarparu gwell trosolwg a rhannu gwybodaeth am adsefydlu ac ailsefydlu. Roeddent yn cael eu cynnal ddwywaith y mis ac roedd presenoldeb yn dda. Fodd bynnag, roedd angen gwell cynllun gweithredu fel y gellid monitro cynnydd yn fwy effeithiol.
- 4.17** Roedd dogfennau system asesu troseddwr (OASys) wedi'u cwblhau yn gyfredol yng ngharchar Prescoed. Yng ngharchar Brynbuga, nid oedd dogfennau OASys a gwblhawyd wedi'u montro'n ddigon da. Nid oedd staff y carchar yn gwybod sawl asesiad gwasanaeth prawf anghyflawn oedd ganddynt ac nid oeddem yn hyderus bod pob asesiad carchar wedi'u diweddarau.
- 4.18** Roedd dogfennau OASys yn gymysg iawn ac mewn rhai achosion yn y ddau safle nid oedd y cynllun dedfryd yn ddigon penodol. Nid oedd cynlluniau rheoli risg yng ngharchar Prescoed bob amser yn adlewyrchu risgiau yn y gymuned neu yn ystod ROTL, er bod y rhain wedi'u hystyried fel rhan o'r asesiad ar gyfer rhyddhau dros dro.
- 4.19** Cafwyd mynediad gan garcharorion at y ROTL ar fwy na 11,000 o achlysuron a oedd yn cynnwys 235 o ddyonion o garchar Prescoed yn y chwe mis blaenorol, ac roedd hyn yn dda iawn. Yn ystod yr arolygiad, roedd bron hanner y boblogaeth yn cael eu cynnwys yn ROTL. Roedd cyswllt goruchwylwr troseddwr yn canolbwyntio'n briodol ar gynnydd, ac roedd asesiadau risg yn rhesymol o dda. Roedd bwrdd y ROTL yn darparu trosolwg da o reolaeth risg, a oedd yn cynnwys mewnbwn gan reolwyr troseddwr allanol i helpu i gynllunio ar gyfer rhyddhau dros dro a therfynol. Fodd bynnag, nid oedd carcharorion yn cael eu cynnwys fel mater o drefn ym mhroses bwrdd y ROTL, a oedd o bosibl yn cyfyngu ar eu dealltwriaeth o'r broses.
- 4.20** Yn ein harolwg, dywedodd bron bob carcharor yng ngharchar Prescoed eu bod yn gwybod beth i'w wneud i gyflawni eu targedau a dywedodd 89% bod y staff yn eu helpu i'w cyflawni. Yng ngharchar Brynbuga, roedd y ffigyrau'n 90% a 64% yn y drefn honno. Fel yn ein harolygiad diwethaf, canfuom nad oedd digon o oruchwyllo gwaith rheoli troseddwr yng ngharchar Brynbuga. Edrychom ar nifer o achosion yn y ddau safle a chanfuom fod amlder y cyswllt rhwng carcharorion a goruchwylwyr troseddwr yn ddigonol yng ngharchar Prescoed, ond yn annigonol yng ngharchar Brynbuga.
- 4.21** Roedd y cofnodion yn wael oedd yn rhoi manylion cyswllt rhwng goruchwylwyr troseddwr a carcharorion yng ngharchar Brynbuga, ac mewn rhai achosion, roedd y cofnodion yn dangos bylchau o sawl mis rhwng cysylltiadau (gweler y brif argymhelliad S46). O ganlyniad, nid oedd rhai carcharorion, yn enwedig y rhai nad oedd yn gymwys i gymryd rhan mewn rhaglenni triniaeth troseddwr rhyw, yn gallu canolbwyntio'n ddigonol ar eu cynnydd neu waith ymddygiad troseddol. Roedd un carcharor wedi cyrraedd carchar Brynbuga yn Hydref 2015 ond nid oedd yn gymwys am le ar y rhaglen troseddwr rhyw. Er ei fod yn risg uchel o niwed i eraill yn y gymuned, roedd ei gynllun dedfryd wedi'i gyfyngu i wella ei ymddygiad a

mynd i'r afael â risgiau yn y carchar ac ni welom unrhyw dystiolaeth o waith a oedd yn canolbwyntio ar ei drosedd. Prin oedd ei gyswllt â goruchwyliwr troseddwy'r ac roedd y canolbwynt ar ei gynnydd yn annigonol.

- 4.22** Roedd bron pob dyn yng ngharchar Brynbuga'n cyflwyno pryderon ynghylch diogelu'r cyhoedd. Roedd cyfyngiadau'n cael eu defnyddio'n briodol, ond roedd angen i adolygiadau gynnwys y goruchwyliwr troseddwy'r. Roedd prinder gwybodaeth gan y sefydliad a oedd yn danfon ynghylch monitro post a ffôn yn golygu y byddai'r carcharor yn cael ei fonitro pan allai fod yn ddiangen. Roedd ceisiadau ar gyfer cyswllt â phlant yn cael eu rheoli'n dda. Roedd pryderon ynghylch diogelu'r cyhoedd yng ngharchar Prescoed wedi'u rheoli trwy asesiadau risg ROTL rheolaidd.
- 4.23** Roedd cyfarfod y tîm rheoli risg rhyng-adrannol (IDRMT) yng ngharchar Brynbuga'n cael ei fynychu'n dda ac roedd yn fforwm defnyddiol ar gyfer casglu a rhannu gwybodaeth o fewn y carchar. Er na ddylai carchar Brynbuga fod wedi rhyddhau dynion yn uniongyrchol i'r gymuned, roedd 26 o ddynion wedi'u rhyddhau yn ystod y chwe mis blaenorol (gweler baragraff 4.34). Nid oedd nodiadau o gyfarfod yr IDRMT yn cael eu defnyddio i ddatblygu cynlluniau rheoli risg ar gyfer rhyddhau. Prin oedd y drafodaeth gyda'r rheolwr troseddwy'r am gynlluniau rheoli risg er bod rhai dynion yn peri risg uchel o niwed. Er enghraifft, nid oedd gan nifer gormodol o achosion ar fin eu rhyddhau drefniadau diogelu'r cyhoedd aml-asiantaeth wedi'u cadarnhau (MAPPa) ar lefel rheoli ac ni chanfuom dystiolaeth o gyswllt rhwng y goruchwyliwr troseddwy'r a'r rheolwr troseddwy'r yn y gymuned i annog cynllunio rheoli risg da (gweler baragraff 4.34). Yng ngharchar Prescoed, nid oedd lefel rheoli MAPPa'n cael ei chadarnhau cyn ymgymryd â ROTL, a allai fod wedi tanseilio cynllunio rheoli risg. Roedd adroddiadau ar gyfer cyfarfodydd MAPPa cymunedol yn cael eu paratoi pan ofynnwyd amdanynt ond nid oedd y rhai a welom yn ddigon manwl.
- 4.24** Nid oedd y boblogaeth yng ngharchar Brynbuga'n gymwys ar gyfer rhyddhau cynnar ar gyrfyw cyfyngu i'r cartref. Roedd ceisiadau yng ngharchar Prescoed wedi'u rheoli'n dda ac roedd pawb ond am un neu ddau wedi eu cymerdwyo ar gyfer eu rhyddhau'n gynnar. Roedd asesiadau'n cael eu cwblhau mewn pryd yn gyffredinol.
- 4.25** Roedd adolygiadau ail-gategoreiddio wedi'u diweddarau a'u rheoli'n dda. Roedd byrddau'n cael eu cynnal yng ngharchar Brynbuga i ystyried a oedd cymeradwyo categori D yn briodol ac roedd adolygiadau'n cael eu rheoli'n effeithiol ac yn cynnwys rhannu gwybodaeth yn dda gan adrannau eraill. Roedd penderfyniadau a oedd wedi'u gwneud yn yr achosion yr edrychom arnynt wedi'u cyfiawnhau. Fodd bynnag, nid oedd carcharorion yn cael eu cynnwys fel mater o drefn yng ngwrandawriad y bwrdd. Roedd penderfyniadau i dynnu dyn o amodau agored yng ngharchar Prescoed yn gyfiawnadwy ac yn canolbwyntio'n briodol ar ddiogelu'r cyhoedd. Roedd sawl un yn trosglwyddo o garchar Brynbuga i CEM y Parc bob wythnos i alluogi dynion ar fin cael eu rhyddhau i gael cymorth i adsefydlu yno. Roedd trosglwyddo carcharorion i garchardai eraill yn cael ei drefnu lle y bo'n bosibl (gweler baragraff 4.34).
- 4.26** Yn ystod yr arolygiad, roedd 11 o ddynion categori D yng ngharchar Brynbuga. Roedd oedi'n digwydd i nifer cyn iddynt gael eu symud oherwydd y prinder lleoedd mewn carchardai agored neu'r prinder cludiant hebrwng.(Gweler y brif argymhelliad S45).

Argymhelliad

- 4.27** **Dylid ymgymryd â mwy o ddadansoddiadau anghenion cynhwysfawr o'r boblogaeth ymhob carchar a'u defnyddio i hysbysu strategaeth benodol ar gyfer lleihau aildroseddu.**

Canlyniadau disgwylidig:**Bod carcharorion yn gallu cael mynediad i ymyriadau a luniwyd i hyrwyddo adsefydlu llwyddiannus.**

- 4.28** Bod carchar Brynbuga'n ganolfan genedlaethol ar gyfer triniaeth i droseddwy'r rhyw. Roedd yr amrywiaeth o raglenni achrededig a gyflwynwyd yn dda iawn. Roedd nifer y lleoedd ar y rhaglen wedi dyblu ers ein harolygiad diwethaf ac roedd cyflwyno'r rhaglenni newydd ar gyfer troseddwy'r rhyw wedi'i reoli'n dda iawn. Roedd cyrsiau Horizon a Kaisen wedi cymryd lle'r cyrsiau blaenorol ac roeddent yn rhoi cyfle i ddynion a oedd yn gwrthod derbyn eu bod wedi troseddu gymryd rhan, ac roedd hyn yn gadarnhaol. Roedd Becoming New Me (BNM) (rhaglen i droseddwy'r rhyw a oedd wedi'i haddasu ar gyfer dynion ag anawsterau dysgu) a'r cwrs Healthy Sexual Functioning hefyd yn cael eu cyflwyno.
- 4.29** Nid oedd rhestrau aros yn ormodol ac roedd lleoedd yn cael eu blaenoriaethu'n briodol. Y brif broblem oedd y nifer o ddynion a oedd yn cael eu trosglwyddo i garchar Brynbuga heb iddynt gwblhau asesiad RM2000 (risg o asesiad ail-gollfarn ar gyfer troseddwy'r rhyw) ac a oedd yn cael eu hasesu yng ngharchar Brynbuga fel pobl anghymwys ar gyfer y rhaglenni. Ar adeg yr arolygiad, nid oedd 35% o'r dynion yng ngharchar Brynbuga'n cael cynnig lle ar y rhaglen ac nid oedd strategaeth arall glir ar gyfer mynd i'r afael ag anghenion ymddygiad troseddol y dynion hyn. (Gweler y brif argymhelliad S47.)
- 4.30** Cynhelir cwrs cyn rhyddau yng ngharchar Brynbuga. Yn ogystal, roedd help gyda phroblemau ariannol a dyled yn rhesymol o dda ac roedd gweithwyr elusen o Gristnogion yn Erbyn Tlodi ar gael ar y safle bob mis i ddelio ag amrywiaeth eang o broblemau ariannol. Roedd cwrs rheoli arian yn cael ei gynnal bob mis. Fodd bynnag, nid oedd staff o'r Ganolfan Byd Gwaith ar y safle ac yn ein harolwg, dim ond 14% o'r dynion a ddywedodd eu bod yn derbyn help i drefnu budd-daliadau wrth baratoi am eu rhyddhau. Roedd dynion yn gallu agor cyfrifon banc tra yng ngharchar Brynbuga, ond roedd problemau yn y broses gwneud cais yn golygu bod nifer o'r rhai hynny oedd yn gwneud cais o garchar Prescoed yn cael eu gwrthod.
- 4.31** Roedd peth cyngor am lety ar gael yng ngharchar Brynbuga, ond roedd y mwyafrif o ddynion yn mynd i adeiladau a gymeradwywyd ar ôl iddynt gael eu rhyddhau oherwydd y risgiau roeddent yn eu cyflwyno. Fodd bynnag, gwelom oedi wrth ryddhau dynion yn y ddau garchar tra'n aros am sicrhau lle mewn hostel, y gellid bod wedi ei osgoi os byddai rheolwyr troseddwy'r yn y gymuned wedi defnyddio gwell cynllunio rhyddhau. Nid oedd nifer y dynion a oedd yn gadael carchar Prescoed heb lety sefydlog a chynaliadwy'n cael ei fonitro'n gyson.

Argymhellion

- 4.32** Dylai dynion yng ngharchar Brynbuga gael mynediad i'r Ganolfan Byd Gwaith i'w helpu gyda cheisiadau budd-daliadau newydd wrth baratoi am eu rhyddhau.
- 4.33** Dylai'r broses o wneud cais ar gyfer cyfrifon banc i ddynion yng ngharchar Prescoed gael ei gwella.

Cynllunio rhyddhau

Canlyniadau disgwylidig:

Mae anghenion ailintegreiddio penodol carcharorion unigol yn cael eu cwrdd drwy gynllun aml-asiantaeth unigol i fanteisio i'r eithaf ar debygolrwydd ailintegreiddio llwyddiannus i fewn i'r gymuned.

- 4.34** Nid oedd carchar Brynbuga'n garchar adsefydlu ac nid oedd ganddo'r adnoddau ar gyfer cynllunio a chefnogaeth adsefydlu cwmni ailsefydlu cymunedol (CRC). Fodd bynnag, roedd carchar Brynbuga'n rhyddhau nifer fach o ddynion bob mis ac roedd amrywiaeth sylweddol o help adsefydlu o ffynhonnell leol yn parhau, a oedd yn cael ei chefnogi'n effeithiol gan fentoriaid cyfoed. Roedd y gefnogaeth yn ymatebol iawn i anghenion unigol dynion.
- 4.35** Roedd mentoriaid cyfoed yn cwrdd â'r dynion wrth iddynt gyrraedd carchar Brynbuga i nodi unrhyw broblemau adsefydlu a sicrhau bod atgyfeiriadau'n cael eu gwneud fel y bo angen. Roeddent hefyd yn gweld dynion yn agos at eu dyddiad rhyddhau i adolygu'r sefyllfa a'u cyfeirio at help gan asiantaethau seiliedig yn y gymuned roedd eu staff yn ymweld â'r carchar.
- 4.36** Roedd gan garchar Prescoed adnoddau ar gyfer peth darpariaeth adsefydlu drwy Working Links, a oedd yn trefnu i aelod o staff o CRC Cymru fynychu'r carchar dri diwrnod yr wythnos. Nid oeddem yn hyderus fod pob dyn yn cael eu cyfweld 12 wythnos cyn eu rhyddhau ac roedd yn anodd asesu effeithiolrwydd y ddarpariaeth. Roedd data'n aml yn annibynadwy neu heb eu casglu ac nid oeddem yn siŋr pa fuddion roedd y CRC yn eu darparu. Roedd cysylltiadau rhwng y CRC a'r uned rheoli troseddwy'r (OMU) wedi'u tanddatblygu. Fodd bynnag, roedd y dynion yng ngharchar Prescoed yn gallu mynd i'r afael â rhai o'u problemau adsefydlu yn ystod ROTL yn y gymuned, a oedd yn gwrthbwysu'r pryderon hyn i raddau.

Argymhelliad

- 4.37 Dylid gwella casglu data yng ngharchar Prescoed fel y gellid gwella effeithiolrwydd cynllunio rhyddhau CRC a dylid datblygu cysylltiadau rhwng y CRC a'r OMU i sicrhau bod risgiau'n cael eu rheoli'n briodol.**

Section 5. Crynodeb o argymhellion ac arfer da

Mae'r canlynol yn rhestr o argymhellion newydd a rhai sydd wedi'u hailadrodd ac enghreifftiau o arfer da sydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad hwn. Mae'r cyfeirnodau ar ddiwedd bob un yn cyfeirio at leoliad y paragraff yn y prif adroddiad, ac yn yr adroddiad blaenorol lle mae'r argymhellion wedi'u hailadrodd.

Prif Argymhellion

I'r llywodraethwr

- 5.1** Dylai'r carchardai wella rheoli ansawdd mewn addysg a sgiliau i sicrhau bod gwerthusiadau'n canolbwyntio ar gyflawniad a chynnydd carcharorion, ac yn seiliedig ar dystiolaeth o lygad y ffynnon a dadansoddi data.(S44)
- 5.2** Dylid gwella trosolwg o waith rheoli troseddwy'r ym Mrynbuga i sicrhau bod dynion yn derbyn cefnogaeth effeithiol i leihau eu risg o niwed, a gwneud cynnydd tuag at ryddhau.(S46)
- 5.3** Dylid datblygu strategaeth ar gyfer rheoli dynion nad ydynt yn gymwys i fynychu'r rhaglenni ymddygiad troseddol a gynigir ym Mrynbuga.(S47)

Prif argymhelliad

I Garchardai EM a'r Gwasanaeth Prawf

- 5.4** Dylid adolygu'r meini prawf ar gyfer derbyn dynion â cholffarnau rhywiol ym Mhrescoed i sicrhau y gall dynion wneud cynnydd fel a gynlluniwyd.(S45)

Argymhellion

Rheoli ymddygiad

- 5.5** Dylid ystyried ceisiadau ar gyfer statws uwch yn gyflym i alluogi carcharorion teilwng i fanteisio ar y breintiau lefel uwch.(I.17)
- 5.6** Dylai rheolwyr sicrhau bod data'n cael ei gasglu a'i ddadansoddi ar draws pob agwedd o reoli ymddygiad i nodi unrhyw bryder lle bod angen gwaith.(I.22)

Diogelwch

- 5.7** Dylid noeth-chwilio carcharorion yn unig ar sail cudd-wybodaeth neu amheuaeth benodol. (I.29, argymhelliad wedi'i ailadrodd I.46)

Diogelu

- 5.8** Dylid gwella rheolaeth strategol hunanladdiad ac hunan-niwed a dylid canolbwyntio ar ddadansoddi data a deall gwahanol anghenion dynion ymhob safle.(I.36)
- 5.9** Dylid gwirio ac ail-gyflenwi offer argyfwng yng ngharchar Brynbuga'n rheolaidd.(I.37)

- 5.10** Dylid gweithredu prosesau ffurfiol i ddiogelu oedolyn sydd mewn perygl a dylid hyfforddi staff i nodi risgiau a gwneud atgyfeiriadau priodol.()

Cydraddoldeb, amrywiaeth a chred

- 5.11** Dylid cyhoeddi proses y DIRF. (2.23)
- 5.12** Dylid defnyddio fforymau rheolaidd gyda dynion duon a lleiafrifoedd ethnig, teithwyr a charcharorion sy'n wladolion tramor i nodi eu hanghenion a'u pryderon a datblygu gwasanaethau priodol.(2.37)

Iechyd, lles a gofal cymdeithasol

- 5.13** Ni ddylai fod rhaid i garcharorion aros y tu allan i'r adran iechyd yng ngharchar Brynbuga ar adegau prysur yn ystod tywydd garw. (2.51)
- 5.14** Dylai carcharorion fod yn gallu codi cwynion a phryderon iechyd drwy system glir, gyfrinachol ac sy'n cael ei deall yn dda. (2.52)2.52
- 5.15** Dylid nodi cleifion ag anghenion iechyd cymhleth a bod ganddynt gynllun gofal a oruchwylir gan gydlynedd gofal.(2.61)2.61
- 5.16** Dylai cleifion sydd angen cefnogaeth iechyd meddwl barhaus dderbyn asesiadau sydd wedi'u cofnodi'n eglur a chynlluniau gofal a lunir gyda'r carcharor, sydd wedi eu nodi'n fanwl yn eu cofnodion clinigol ac sy'n cael eu hadolygu'n rheolaidd. (2.75) 2.75
- 5.17** Dylai systemau cadarn sicrhau bod cleifion yn derbyn yr holl wiriadau iechyd corfforol sy'n gysylltiedig â'u cyflwr a'u meddyginaeth ar bresgripsiwn. (2.76)2.76
- 5.18** Dylai'r strategaeth gyffuriau ac alcohol adlewyrchu'n eglur y gwahanol boblogaethau ymhob carchar a chael eu hysbysu gan asesiad anghenion cyfredol. Dylai gweithrediad y strategaeth gael ei yrru gan gynllun gweithredu dynamig sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd yn y cyfarfod pwyllgor cyffuriau ac alcohol. (2.83)2.83
- 5.19** Dylai carcharorion allu cael mynediad hawdd at gyngor fferylllydd a chlinigau fel sy'n bosib yn y gymuned, e.e. adolygiadau o'u meddyginaeth. (2.90) 2.90
- 5.20** Dylai carcharorion allu cael gafael yn hawdd ar feddyginaeth dros y cownter ar gyfer anafiadau bychain a salwch nad yw'n ddifrifol, yn cynnwys gwasanaeth tu allan i oriau. (0)0
- 5.21** Dylai carcharorion allu cael gafael ar apwyntiadau deintyddol arferol ym Mrynbuga o fewn chwe wythnos ac ym Mhrescoed o fewn amseroedd aros sy'n gyfatebol â'r rhai yn y gymuned. (2.92)

Addysg, sgiliau a gweithgareddau gwaith

- 5.22** Dylai'r carchar sicrhau bod athrawon yn cael eu neilltuo i feysydd sy'n gwneud y mwyaf o'u harbenigedd arbenigol.(3.31)
- 5.23** Dylai'r carchar wella'r cynlluniau dysgu unigol. (3.43)

Plant a theuluoedd a chyswllt â'r byd y tu allan

- 5.24** Dylid gwella cyfleusterau ymweld carchar Brynbuga.(4.8)
- 5.25** Dylai'r carchardai ymgynghori ag ymwelwyr i weld pa gefnogaeth ymarferol y gellid ei chynnig i'w helpu i gyrraedd y carchardai.(4.9)

Lleihau risg, adsefydlu a chynnydd

- 5.26** Dylid ymgymryd â dadansoddiadau anghenion mwy cynhwysfawr o'r boblogaeth yn y ddau garchar a'u defnyddio i hysbysu strategaeth benodol ar gyfer lleihau troseddu.(4.27)

Ymyriadau

- 5.27** Dylai dynion yng ngharchar Brynbuga gael mynediad i Ganolfan Byd Gwaith gyda hawliadau budd-dal newydd i baratoi ar gyfer rhyddhau.(4.32)
- 5.28** Dylid gwella'r broses wneud cais ar gyfer cyfrifon banc i ddynion o garchar Prescoed.(4.33)

Cynllunio rhyddhau

- 5.29** Dylid gwella casglu data yng ngharchar Prescoed fel y gellir gwerthuso effeithiolrwydd cynllunio rhyddhau CRC a dylid datblygu cysylltiadau rhwng y CRC a'r OMU i sicrau bod risgiau'n cael eu rheoli'n briodol.(4.37)4.27

Enghreifftiau o arfer da

- 5.30** Roedd y gwasanaeth gofal cymdeithasol a lles wedi'i integreiddio'n dda i'r carchar, yn mynd i'r afael â phob angen gofal cymdeithasol, gan gynnwys ynysu cymdeithasol y dynion ac yn galluogi carcharorion i wneud y gorau o'u hannibyniaeth a synnwyr lles. **(Error! Reference source not found.)**
- 5.31** Roedd cynorthwyr gofal cymdeithasol a bydis carchar a oedd wedi'u hyfforddi, eu cefnogi a'u goruchwyllo'n dda yn rhoi cefnogaeth a gofnodwyd yn rhagorol i garcharorion ag anghenion a nodwyd fel rhan o gynllun gofal a adolygwyd yn rheolaidd. **(Error! Reference source not found.)**
- 5.32** Roedd y rhaglen CHASE yn helpu carcharorion i fynd i'r afael â'u problemau camddefnyddio sylweddau eu hunain a datblygu sgiliau cyflogaeth trosglwyddadwy y gellid eu defnyddio mewn gwasanaethau camddefnyddio sylweddau a'r farchnad gyflogaeth ehangach ar ôl cael eu rhyddhau.(2.84)
- 5.33** Roedd cynorthwyr PACT yn cwrdd ag ymwelwyr i garchar Prescoed a oedd yn derbyn croeso. Roedd y bar coffi a'r cyfleusterau chwarae rhagorol yn helpu i greu awyrgylch ymlaciol ac anffurfiol. (4.10)

Section 6. Atodiadau

Atodiad I: Y tîm arolygu

Sean Sullivan	Arweinydd tîm
Francesca Cooney	Arolygydd
Karen Dillon	Arolygydd
Sandra Fieldhouse	Arolygydd
Keith Humphreys	Arolygydd
Keith McInnis	Arolygydd
Jonathan Tickner	Arolygydd
Caroline Wright	Arolygydd
Catherine Shaw	Ymchwilydd
Joe Simmonds	Ymchwilydd
Emily Spillman	Ymchwilydd
Patricia Taflan	Ymchwilydd
Beth Wilson	Ymchwilydd
Majella Pearce	Arolygydd arweiniol gofal iechyd a chymdeithasol
Nicola Rabjohns	Arolygydd gofal iechyd a chymdeithasol
Tom Stephenson	Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru
Alun Connick	Arolygydd Estyn
Lin Howells	Arolygydd Estyn
Anthony Mulcaby	Arolygydd Estyn
Jill Simms	Arolygydd Estyn

Atodiad II: Cynnydd ar argymhellion yr adroddiad diwethaf

Mae'r canlynol yn crynhoi prif ganfyddiadau'r adroddiad diwethaf ac yn rhestru'r holl argymhellion a wnaed, wedi'u trefnu o dan y pedwar prawf carchar iach. Mae'r cyfeirnodau ar ddiwedd pob argymhelliad yn cyfeirio at leoliad y paragraff yn yr adroddiad blaenorol. Os yw argymhelliad wedi'i ailadrodd yn y prif adroddiad, nodir ei rif paragraff newydd hefyd. Mae'r argymhellion ym mhrif gorff yr adroddiad yn seiliedig ar y bumed cyhoeddiad o Ddisgwyliadau, ond mae'r rhai isod yn seiliedig ar y bedwerydd cyhoeddiad. Gall eu trefn felly fod ychydig yn wahanol i'r prif adroddiad.

Diogelwch

Mae carcharorion, yn arbennig y rhai mwyaf agored i niwed, yn cael eu cadw yn y ddalfa'n ddiogel.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2013, roedd Brynbuga a Phrescoed yn garchardai diogel iawn. Roedd y trefniadau diwrnodau cyntaf yn dda ac, yn fwy pwysig, roedd carcharorion yn teimlo'n ddiogel ar eu noson gyntaf. Roedd lefelau o drais a hunan-niweidio'n isel iawn, ac roedd cefnogaeth ar gyfer carcharorion mewn argyfwng yn dda. Roedd trefniadau diogelwch yn gymesur ym Mhrescoed ond roedd angen adolygu rhai ohonynt ym Mrynbuga. Roedd gweithdrefnau disgyblu'n deg, yn gyson, ac yn cael eu defnyddio'n ddarbodus. Roedd y cynllun breintiau'n briodol ac yn eglur, ac roedd yr uned uwch ym Mrynbuga'n fantais da. Roedd mynediad i gyffuriau anghyfreithiol yn isel ym Mrynbuga. Roedd canlyniadau ar gyfer carcharorion yn dda yn y ddau garchar yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Argymhellion

Ni ddylid gadael carcharorion mewn faniau yn ystod amser cinio yng ngharchar Brynbuga cyn mynd â nhw i'r man derbyn. (1.4)

Cyflawnwyd

Dylai'r dderbynfa yng ngharchar Brynbuga fod o faint digonol ac wedi'i chyfarparu'n briodol i reoli carcharorion wrth iddynt gyrraedd a gadael. (1.14)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid cwblhau'r rhaglen gynefino ym Mhrynbuga o fewn wythnos a dylid ei goruchwyllo'n gywir gan aelod o staff. (1.15)

Cyflawnwyd

Dylid cynnal a defnyddio arolwg lleihau trais i hysbysu'r strategaeth gyfredol. (1.23) **Cyflawnwyd**

Dylid hysbysu'r tîm carchar mwy diogel am bob achos o ymddygiad gwrthgymdeithasol a dylid ymchwilio pob achos yn drwyadl. (1.24)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai pob aelod o staff dderbyn hyfforddiant i ddefnyddio gweithdrefnau asesu, gofal yn y carchar a gwaith tîm. (1.32)

Heb ei gyflawni

Dylai'r tîm carchar mwy diogel ym Mhrescoed ymchwilio'r rhesymau ynghylch y canlyniadau arolwg gwael am fynediad i Wrandawyr. (1.33)

Heb ei gyflawni

Dylai'r llywodraethwr gymryd camau i gysylltu â'r Bwrdd Rheoli Strategol ar gyfer Diogelu Oedolion a'r Tîm Diogelu Oedolion lleol i ddatblygu prosesau lleol ar gyfer diogelu. (I.37)

Cyflawnwyd

Dylai'r sefydliad sicrhau bod adnoddau digonol ar gael ar gyfer y rhaglen profion cyffuriau gorfodol i gynnal y lefel ofynnol o brofion ar y penwythnos. (I.44)

Cyflawnwyd

Dylai'r trefniadau diogelwch yng ngharchar Brynbuga fod yn gymesur â'r risgiau a geir mewn carchar categori C. (I.45)

Cyflawnwyd

Dylid noeth-chwilio carcharorion ar sail cudd-wybodaeth neu amheuaeth benodol yn unig . (I. 46)

Cyflawnwyd yn rhannol (argymhelliad wedi'i ailadrodd,)

Dylai'r sefydliad ddarparu amgylchedd digonol ar gyfer aros am brofion a chynnal profion cyffuriau gorfodol yng ngharchar Brynbuga. (I.47)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid ffilmio pob digwyddiad lle y mae defnydd o rym wedi'i gynllunio. (I.59)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r gwasanaeth iechyd a gwasanaeth CARAT (camddefnyddio sylweddau) gydweithio i ddarparu gofal a chymorth ar y cyd i garcharorion sy'n defnyddio meddyginiaeth a ailgyfeiriwyd. (I.66)

Heb ei gyflawni

Dylid diweddarau'r ddogfen strategaeth cyffuriau ac alcohol yn sgîl y newidiadau yn y gwasanaeth ac ar ôl ailgomisiynu gwasanaethau, dylid sefydlu cynllun datblygu a mesurau perfformiad newydd.. (I.67)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r carchar ddarparu cyfleusterau digonol ar gyfer gwaith grŵp ac ystafelloedd cyfweld i'r tîm CARAT yng ngharchar Brynbuga. (I.68)

Cyflawnwyd

Parch

Mae carcharorion yn cael eu trin â pharch tuag at eu hurddas dynol.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2013, roedd rhai o'r ystafelloedd preswyl yn hen ffasiwn ond roedd y rhan fwyaf o'r manau'n lân, er bod diffyg preifatrwydd mewn toiledau yn y celloedd ym Mrynbuga. Gwelsom ryngweithio cadarnhaol rhwng staff a charcharorion ym Mhrescoed ond roedd perthynas rhwng carcharorion a staff ym Mrynbuga wedi gwaethgu'n sylweddol. Roedd trefniadau ffurfiol ar gyfer gwaith cydraddoldeb ac amrywiaeth yn dda ac roedd y mwyafrif o garcharorion yn teimlo bod cymorth ar gael iddynt, ond roedd angen mwy o ymgynghori. Roedd yr ymatebion i'r mwyafrif o gwynion yn foddhaol, ond roedd hyder y carcharorion yn y broses yn gyffredinol wael. Roedd darpariaeth y gwasanaeth cyfreithiol yn briodol, ar wahân i ymweliadau cyfreithiol ym Mrynbuga. Roedd y gwasanaethau iechyd yn dda ar y cyfan. Roedd barn y carcharorion am fwyd yn gymysg. Roedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn eithaf da ym Mrynbuga ac yn dda ym Mhrescoed yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Argymhellion

Dylid cadw manau cymunol ym Mhrescoed yn lân ac mewn cyflwr da. (2.10)

Cyflawnwyd

Ni ddylai celloedd sydd wedi'u bwriadu i gadw un carcharor ddal dau, a dylai toiledau mewn celloedd gael eu sgrinio'n effeithiol. (2.11)

Heb ei gyflawni

Dylai ystafelloedd yng ngharchar Prescoed gael cabinetau â chlo. (2.12)

Wedi'i gyflawni'n rhannol

Dylai carchar Brynbuga fynd i'r afael â chanfyddiadau negyddol y carcharorion ynghylch staff, a dylai staff y nodwyd eu bod yn ddifater gael eu cymell i fabwysiadu ymagwedd fwy egniol a chadarnhaol. (2.18)

Cyflawnwyd

Dylai staff gyfarch carcharorion wrth eu dewis enw neu deitl, (2.19)

Cyflawnwyd

Dylai cofnodion gan swyddogion personol yn ffeiliau'r adenydd ym Mhrescoed ddangos ymgysylltu ystyrllon a chyson â charcharorion a bod ganddynt wybodaeth am eu hamgylchiadau personol. (2.20)

Cyflawnwyd

Dylai'r carchar weithio gyda charcharorion o grwpiau lleiafrifol drwy drefniadau ymgynghori ffurfiol i fynd i'r afael â'r canfyddiadau negyddol yn ein harolwg. (2.29) **Cyflawnwyd**

Dylai rheolwyr fonitro lefelau'r cynllun cymell a'r breintiau a enillwyd ar sail cenedligrwydd, ac ymchwilio'r rhesymau dros y profiad mwy gwael gan garcharorion sy'n wladolion tramor. (2.30)

Ddim yn berthnasol bellach

Dylai ffurflenni hysbysu am ddigwyddiadau gwahaniaethol fod ar gael yn rhwydd ar y ddau safle, dylent fod mewn cyflwr da a dylent fod mewn nifer o ieithoedd sy'n berthnasol i'r boblogaeth. (2.31)

Heb ei gyflawni

Dylai'r holl staff dderbyn hyfforddiant ar bob maes amrywiaeth (2.32)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r carchar sicrhau bod trefniadau digonol a hysbys ar gyfer rhoi cymorth a chynghor allanol i garcharorion sy'n wladolion tramor gan Asiantaeth Ffiniau'r Deyrnas Unedig a gwasanaethau cynghori annibynnol ar fewnfudo. (2.39)

Heb ei gyflawni

Dylid cael gweithdrefnau ffurfiol ar gyfer nodi carcharorion sydd ag anableddau a dylid cadw cofnod cywir. (2.40)

Cyflawnwyd

Dylai cynlluniau personol ar gyfer gwagio adeiladau mewn argyfwng ar gyfer y carcharorion hynny sydd angen cymorth fod ar gael yn rhwydd i staff yn yr unedau lle y mae'r carcharorion hyn. (2.41)

Cyflawnwyd

Dylid cyflwyno cynllun i drefnu cymorth gan gyfoedion i garcharorion sydd ag anableddau. (2.42)

Cyflawnwyd

Dylai'r gaplaniaeth sicrhau bod pob carcharor sydd newydd gyrraedd yn gweld caplan o fewn 24 awr, ac yn monitro perfformiad. (2.49)

Heb ei gyflawni

Dylid gwella ansawdd yr ymatebion i gwynion drwy fonitro rheolaidd gan reolwyr. (2.53)

Cyflawnwyd

Dylid gwella cyfleusterau ar gyfer ymweliadau cyfreithiol yng ngharchar Brynbuga fel gall cynghorwyr cyfreithiol gyfweld eu cleientiaid yn breifat. (2.57)

Cyflawnwyd

Dylid sefydlu goruchwyliaeth glinigol ar gyfer yr holl staff clinigol. (2.66)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r holl wybodaeth gofal iechyd fod ar gael mewn nifer o ieithoedd sy'n berthnasol i'r boblogaeth. (2.67)

Cyflawnwyd

Dylai diffibrilwyr awtomatig fod ar gael ar gyfer argyfyngau yng ngharchar Brynbuga a charchar Prescoed a dylai staff y carchar a'r tîm gofal iechyd gael eu hyfforddi i'w defnyddio. (2.68)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai staff nyrsio ddefnyddio algorithmau ar gyfer brysbennu a chael eu hyfforddi i ddysgu sgiliau brysbennu sylfaenol o leiaf. (2.76) **Heb ei gyflawni**

Dylai rheolaeth ar glefydau cronig fod yn systematig ac yn darparu gofal dilynol priodol, gyda chynllunio gofal ar gyfer carcharorion sydd ag anhwylderau lluosog. (2.77)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r fferylllydd ymweld â'r carchar o leiaf unwaith y mis i wirio'r systemau sydd ar waith a darparu sesiynau cwnsela, clinigau dan arweiniad fferylllydd, archwilio clinigol ac adolygiadau o feddyginiaeth. (2.86)

Heb ei gyflawni

Dylid cyflwyno cyfarwyddiadau ar gyfer grwpiau o gleifion fel y gall y fferylllydd a/neu nyrs gyflenwi meddyginiaeth gryfach er mwyn osgoi ymgynghori diangen â'r meddyg. Dylid cadw copi gwreiddiol wedi'i lofnodi o'r cyfarwyddiadau ar gyfer grwpiau o gleifion yn y fferyllfa a sicrhau ei fod yn cael ei ddarllen a'i lofnodi gan yr holl staff perthnasol. (2.87)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai rhagnodi sylfaenol (nyrsys yn rhagnodi meddyginiaethau stoc fel meddyginiaethau i gleifion sydd wedi'u henwi, ac i'r gwrthwyneb), ddod i ben. (2.88)

Cyflawnwyd

Dylai'r rheolaeth ar feddyginiaethau gynnwys asesiadau risg trwyadl ar gyfer eu cadw ym meddiant carcharorion, adolygiadau o'r defnydd o feddyginiaethau, archwiliadau o bresgripsiynau a phresgripsiynau wedi'u ffacio, cyngor i gleifion, trefniadau effeithiol ar gyfer rheoli a darparu meddyginiaethau stoc, a gweithdrefnau safonol priodol drwy oruchwyliaeth reolaidd ar weithrediadau gan fferylllydd proffesiynol. (2.89)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai gofal deintyddol yng ngharchar Prescoed gael ei brysbennu ar sail angen a dylid bod apwyntiadau ar gael yn brydlon. Ni ddylid canslo apwyntiadau'n gyson. (2.97)

Heb ei gyflawni

Dylai carcharorion gael mynediad at wasanaethau cwnsela proffesiynol. (2.103)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid adolygu anghenion iechyd meddwl carcharorion i sicrhau bod y rhai hynny sydd ag anghenion gofal sylfaenol yn cael eu trin yn briodol. (2.104)

Cyflawnwyd

Dylid darparu rhaglen dreigl o hyfforddiant ymwybyddiaeth iechyd meddwl i'r holl staff disgyblu a staff gofal iechyd. (2.105)

Heb ei gyflawni

Dylai carcharorion sy'n gweithio yn y gegin yng ngharchar Prescoed allu ennill cymwysterau. (2.114)

Cyflawnwyd

Dylai carcharorion yng ngharchar Brynbuga fod â chyfleuster ar gyfer ciniawa y tu allan i'w celloedd. (2.115)

Heb ei gyflawni

Dylai carcharorion fod yn gallu defnyddio siop y carchar o fewn 24 awr ar ôl cyrraedd. (2.123)

Heb ei gyflawni

Gweithgarwch pwrpasol

Mae carcharorion yn gallu, a disgwylir iddynt, ymgysylltu â gweithgareddau sy'n debygol o fod o fantais iddynt.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2013, roedd cyfleoedd ar gyfer cyfnod tu allan i'r gell yn dda yng ngharchar Brynbuga, ac roedd carchar Prescoed yn gweithredu amserlen agored. Roedd rheolaeth dysgu a sgiliau'n dda ac roedd cynllunio strategol wedi'i ddatblygu'n dda. Roedd ansawdd gweithgareddau ac amrywiaeth o ddarpariaeth yn dda'n gyffredinol, ac roedd presenoldeb yn cael ei reoli'n dda. Roedd cyflawniadau addysgol a galwedigaethol yn rhagorol. Roedd y llyfrgell yn cynnig gwasanaeth da. Roedd carcharorion yn manteisio ar nifer o weithgareddau ymarfer corff a oedd yn cefnogi caffael sgiliau a byw'n iach. Roedd canlyniadau ar gyfer carcharorion yn y ddau garchar yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Argymhelliad

Dylai'r carchar ddatblygu strategaeth glir i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg a hyrwyddo'r dimensiwn Cymreig yn ei holl ddarpariaeth ar gyfer dysgu a sgiliau. (3.24)

Cyflawnwyd

Adsefydlu

Mae carcharorion yn cael eu paratoi ar gyfer eu rhyddhau'n ôl i'r gymuned ac yn cael eu helpu'n effeithiol i leihau'r tebygolrwydd o ailddosoddu.

Yn yr arolwg diwethaf, yn 2013, roedd y rheolaeth strategol ar drefniadau adsefydlu'n ddigonol ond roedd angen eu datblygu, a thra bo'r newidiadau diweddar i alinio rheoli troseddwy yn fwy agos o fewn yr adran ddiogelwch yn ymddangos yn briodol, roeddent yn rhy newydd i'w gwerthuso. Roedd rheoli troseddwy yng ngharchar Prescoed yn canolbwyntio'n briodol ar ei boblogaeth ond yng ngharchar Brynbuga roedd yn rhy adweithiol a heb ei integreiddio'n ddigonol. Roedd trefniadau diogelu'r cyhoedd yn gwneud argraff. Roedd rhyddhau ar drefniadau trwydded dros dro wedi'u rheoli'n dda iawn ac roedd nifer cymeradwy o garcharorion yn eu defnyddio, er bod mynediad at waith a thâl y tu allan yn gyfyngedig. Roedd cefnogaeth y llwybr adsefydlu'n dda'n gyffredinol, gyda chanlyniadau cadarnhaol ar gyfer anghenion llety ac iechyd, ond roedd angen gwaith pellach ar gyllid, cefnogaeth budd-daliadau a dyled a darpariaeth plant a theuluoedd. Roedd y gwaith ymddygiad troseddol yn dda ond gellid gwneud mwy gyda charcharorion a oedd yn gwrthod cydnabod eu bod wedi troseddu. Roedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn eithaf da ym Mrynbuga ac yn dda ym Mhrescoed yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Argymhellion

Dylid cynnal dadansoddiad o'r anghenion cyfredol i asesu anghenion yr holl garcharorion o ran adsefydlu. Dylai'r anghenion hynny gael eu hadlewyrchu yn y ddarpariaeth sydd ar gael. (4.5)

Heb ei gyflawni

Dylai'r carchar ddatblygu polisi a strategaeth glir i fynd i'r afael â rheoli troseddwy, a sicrhau bod amcanion datblygu'n nodi ac yn cwrdd ag anghenion y boblogaeth. (4.6)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai fod log canolog o asesiadau OASys sydd wedi'u diweddarau a'u cwblhau i sicrhau bod yr holl garcharorion yn cael eu hasesu a'u hadolygu'n rheolaidd, a dylai diffygion sy'n gyfrifoldeb i'r rheolwr troseddwy gael sylw. (4.18)

Heb ei gyflawni

Dylid cyflwyno systemau sicrhau ansawdd yn yr uned rheoli troseddwy i sicrhau ymarfer effeithiol a chyson. (4.19)

Heb ei gyflawni

Dylid egluro rôl y goruchwylwyr troseddwy yng ngharchar Brynbuga i sicrhau eu bod wedi'u hintegreiddio'n briodol ag adrannau eraill sy'n ceisio lleihau'r perygl o ailddosoddu. Dylai goruchwylwyr troseddwy gael hyfforddiant a chymorth priodol i gyflawni'r rôl hon. (4.20)

Heb ei gyflawni

Dylai carchar Brynbuga gynnig gwaith ysgogiadol gyda'r carcharorion hynny sy'n gwrthod cwblhau rhaglenni neu'n gwrthod cydnabod eu trosedd(au). (4.21)

Ddim yn berthnasol bellach

Dylid anfon adroddiadau sy'n cael eu paratoi ar gyfer byrddau rheoli risg rhyngadrannol at reolwyr troseddwy i gyfrannu at benderfyniadau ar reoli risg yn y gymuned. (4.26)

Heb ei gyflawni

Dylai carchar Prescoed werthuso effaith rhaglenni adsefydlu ar allu carcharorion i barhau mewn gwaith a hyfforddiant ar ôl iddynt gael eu rhyddhau. (4.41)

Ddim yn berthnasol bellach

Dylai cymorth dilynol priodol fod ar gael i garcharorion y nodwyd bod ganddynt broblemau o ran arian a dyled. (4.46)

Cyflawnwyd

Dylai ymweliadau yng ngharchar Brynbuga gael eu cynnal mewn man addas a dylid bod mwy o le ar gael. (4.52) **Heb ei gyflawni**

Dylai carcharorion sy'n cael defnyddio eu cerbydau eu hunain ar gyfer eu rhyddhau ar drwydded dros dro am un diwrnod yr wythnos gael caniatâd i'w defnyddio ar ymweliadau â threfi ar y penwythnos. (4.54)

Heb ei gyflawni

Dylai fod nifer o fentrau i hyrwyddo ymgysylltu priodol ac ystyrlon â theuluoedd a phlant (os yw'n briodol) yng ngharchar Brynbuga ac yng ngharchar Prescoed. (4.55)

Cyflawnwyd

Atodiad III: Proffil poblogaeth y carchar

Brynbuga

Noder: darparwyd y ffigurau canlynol gan y sefydliad ac mae unrhyw wallau'n rhai o eiddo'r sefydliad.

Dadansoddiad o'r boblogaeth yn ôl:

Statws	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Dedfrydwyd	0	219	79.9
Diddymwyd	0	15	5.5
Cafwyd yn euog ond heb eu dedfrydu	0	0	0.0
	0	40	14.6
Remand	0	0	0.0
Carcharorion Sifil	0	0	0.0
Carcharorion a gedwir yn y ddalfa	0	0	0.0
Cyfanswm	0	274	100

Dedfryd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Heb eu dedfrydu	0	0	0
Llai na 6 mis	0	0	0
6 mis i lai na 12 mis	0	0	0
12 mis i lai na 2 flynedd	0	9	3.3
2 flynedd i lai na 4 blynedd	0	45	16.4
4 blynedd i lai na 10 mlynedd	0	124	45.3
10 mlynedd a mwy (ddim am oes)	0	55	20.1
ISPP (dedfryd amhenodol i warchod y cyhoedd)	0	26	9.5
Am oes	0	15	5.4
Cyfanswm	0	274	100

Oedran	Nifer y Carcharorion	%
Nodwch yr isafswm oedran yma: 21		
O dan 21 oed	0	0
21 i 29 oed	54	19.7
30 i 39 oed	59	21.5
40 i 49 oed	48	17.5
50 i 59 oed	55	20.1
60 i 69 oed	34	12.4
70 oed a hŷn	24	8.8
Nodwch yr uchafswm oedran yma: 87		
Cyfanswm	274	

Cenedligrwydd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Prydeinig	0	268	97.8
Gwladolion Tramor	0	6	2.2
Cyfanswm	0	274	100

Categori diogelwch	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Heb gategori heb ddedfryd	0	0	0
Heb gategori, wedi'u dedfrydu	0	0	0
Categori A	0	0	0
Categori B	0	0	0
Categori C	0	263	96
Categori D	0	11	4
Arall	0	0	0
Cyfanswm	0	274	4

Ethnigrwydd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Gwyn			
Prydeinig	0	248	90.5
Gwyddelig	0	2	0.7
Teithiwr Gwyddelig/Sipsi	0	2	0.7
Gwyn arall	0	5	1.8
Cymysg			
Gwyn a du Caribiaidd	0	1	0.4
Gwyn a du Affricanaidd	0	2	0.7
Gwyn ac Asiaidd	0	0	0.0
Cymysg arall	0	1	0.4
Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig	0	2	0.7
Indiaidd	0	0	0.0
Pacistanaidd	0	3	1.1
Bangladeshaid	0	1	0.4
Tsieineaidd	0	0	0.0
Asiaidd arall	0	0	0.0
Du neu ddu Prydeinig	0	2	0.7
Caribiaidd	0	4	1.5
Affricanaidd	0	0	0
Du arall	0	0	0
Grŵp ethnig arall	0	1	0.4
Arabaidd	0	0	0.0
Grŵp ethnig arall	0	0	0.0
Heb ei ddatgan			
Cyfanswm	0	274	100

Crefydd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Bedyddiwr	0	4	1.5
Eglwys Lloegr	0	38	13.9
Catholig	0	28	10.2
Enwadau Cristnogol eraill	0	74	27
Moslemaidd	0	16	5.8
Sikh	0	1	0.4
Hindw	0	0	0.0
Bwdhaidd	0	6	2.2
Iddewig	0	2	0.7
Arall	0	13	4.7
Dim crefydd	0	92	33.6
Cyfanswm	0	274	100

Demograffeg arall	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Cyn-filwr (lluoeedd arfog gynt)	0	10	3.6
Cyfanswm	0	10	3.6

Carcharorion a ddedfrydwyd yn unig

Hyd arhosiad	18–20 oed		21 oed a hŷn	
	Nifer	%	Nifer	%
Llai nag 1 mis	0	0	18	6.6
1 mis i 3 mis	0	0	31	11.3
3 mis i 6 mis	0	0	42	15.3
6 mis i 1 flwyddyn	0	0	54	19.7
1 flwyddyn i 2 flynedd	0	0	79	28.8
2 flynedd i 4 blynedd	0	0	37	13.5
4 blynedd neu fwy	0	0	13	4.7
Cyfanswm	0	0	274	100

Carcharorion a ddedfrydwyd yn unig

	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Gwladolion tramor wedi'u cadw yn y ddalfa ar ôl i'w dedfrydod i ben	0	0	0
Achosion gwarchod y cyhoedd (nid yw hyn yn cyfeirio at gategoriâu dedfrydau gwarchod y cyhoedd ond yn hytrach achosion sydd angen eu monitro/cyfyngiadau).	0	0	0
Cyfanswm	0	0	0

Carcharorion heb eu dedfrydu'n unig

Hyd arhosiad	18–20 oed		21 oed a hŷn	
	Nifer	%	Nifer	%
Llai nag 1 mis	0	0	0	0
1 mis i 3 mis	0	0	0	0
3 mis i 6 mis	0	0	0	0
6 mis i 1 flwyddyn	0	0	0	0
1 flwyddyn i 2 flynedd	0	0	0	0
2 flynedd i 4 blynedd	0	0	0	0
4 blynedd neu fwy	0	0	0	0
Cyfanswm	0	0	0	0

Prif drosedd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Trais yn erbyn yr unigolyn			
Troseddau rhywiol			
Byrgleriaeth			
Lladrad			
Dwyn a thrin nwyddau wedi eu dwyn			
Twyll a ffugiad			
Troseddau cyffuriau			
Troseddau eraill			
Troseddau sifil			
Trosedd heb ei chofnodi/gwarant i ddal			
Cyfanswm			

Prescoed

Noder: darparwyd y ffigurau canlynol gan y sefydliad ac mae unrhyw wallau'n rhai o eiddo'r sefydliad

Dadansoddiad o'r boblogaeth yn ôl:

Statws	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Dedfrydwyd	2	207	82.9
Diddymwyd	0	3	1.2
Cafwyd yn euog ond heb eu dedfrydu	0	0	0.0
	0	40	15.9
Remand	0	0	0.0
Carcharorion Sifil	0	0	0.0
Carcharorion a gedwir yn y ddalfa	0	0	0.0
Cyfanswm	2	250	100

Dedfryd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Heb eu dedfrydu	0	0	0
Llai na 6 mis	0	0	0
6 mis i lai na 12 mis	1	5	2.4
12 mis i lai na 2 flynedd	0	6	2.4
2 flynedd i lai na 4 blynedd	1	38	15.5
4 blynedd i lai na 10 mlynedd	0	130	51.6
10 mlynedd a mwy (ddim am oes)	0	27	10.7
ISPP (dedfryd amhenodol i warchod y cyhoedd)	0	22	8.7
Am oes	0	22	8.7
Cyfanswm	2	250	100

Oedran	Nifer y Carcharorion	%
Nodwch yr isafswm oedran yma: 19		
O dan 21 oed	2	0.8
21 i 29 oed	73	29.0
30 i 39 oed	81	32.1
40 i 49 oed	48	19.0
50 i 59 oed	40	15.9
60 i 69 oed	6	2.4
70 oed a hŷn	2	0.8
Nodwch yr uchafswm oedran yma: 74		
Cyfanswm	252	100

Cenedligrwydd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Prydeinig	2	246	98.4
Gwladolion Tramor	0	4	1.6
Cyfanswm	2	250	100

Categori diogelwch	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Heb gategori heb ddedfryd	0	0	0
Heb gategori, wedi'u dedfrydu	0	0	0
Categori A	0	0	0
Categori B	0	0	0
Categori C	0	0	0
Categori D	1	250	99.6
Arall	1	0	0.4
Cyfanswm	2	250	100

Ethnigrwydd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Gwyn			
Prydeinig	2	206	82.5
Gwyddelig	0	0	0.0
Teithiwr Gwyddelig/Sipsi	0	2	0.8
Gwyn arall	0	4	1.6
Cymysg			
Gwyn a du Caribiaidd	0	6	2.4
Gwyn a du Affricanaidd	0	0	0.0
Gwyn ac Asiaidd	0	2	0.8
Cymysg arall	0	2	0.8
Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig	0	2	0.8
Indiaidd	0	1	0.4
Pacistanaid	0	3	1.2
Bangladeshaid	0	0	0.0
Tsieinaidd	0	0	0.0
Asiaidd arall	0	0	0.0
Du neu ddu Prydeinig	0	4	1.6
Caribiaidd	0	10	4.0
Affricanaidd	0	0	0
Du arall	0	3	1.2
Grŵp ethnig arall	0	0	0
Arabaidd	0	2	0.8
Grŵp ethnig arall	0	0	0.0
Heb ei ddatgan			
Mae'n well gennyf beidio â dweud	0	3	1.2
Cyfanswm	2	250	100

Crefydd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Bedyddiwr	0	0	0.0
Eglwys Lloegr	0	29	11.5
Catholig	0	25	9.9
Enwadau Cristnogol eraill	0	44	17.5
Moslemaidd	0	16	6.3
Sikh	0	1	0.4
Hindw	0	0	0.0
Bwdhaidd	0	4	1.6
Iddewig	0	1	0.4
Arall	0	6	2.4
Dim crefydd	2	124	50
Cyfanswm	2	250	100

Demograffeg arall	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Cyn-filwr (lluoeedd arfog gynt)		3	1.2
Cyfanswm		3	1.2

Carcharorion a ddedfrydwyd yn unig

Hyd arhosiad	18–20 oed		21 oed a hŷn	
	Nifer	%	Nifer	%
Llai nag 1 mis	0	0	36	14.3
1 mis i 3 mis	1	0.4	44	17.5
3 mis i 6 mis	1	0.4	52	20.6
6 mis i 1 flwyddyn	0	0	64	25.4
1 flwyddyn i 2 flynedd	0	0	52	20.6
2 flynedd i 4 blynedd	0	0	2	0.8
4 blynedd neu fwy	0	0	0	0.0
Cyfanswm	2	0.8	250	99.2

Carcharorion a ddedfrydwyd yn unig

	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Gwladolion tramor wedi'u cadw yn y ddalfa ar ôl i'w dedfrydod i ben	0	0	0
Achosion gwarchod y cyhoedd (nid yw hyn yn cyfeirio at gategoriâu dedfrydau gwarchod y cyhoedd ond yn hytrach achosion sydd angen eu monitro/cyfyngiadau).	0	0	0
Cyfanswm	0	0	0

Carcharorion heb eu dedfrydu'n unig

Hyd arhosiad	18–20 oed		21 oed a hŷn	
	Nifer	%	Nifer	%
Llai nag 1 mis	0	0	0	0
1 mis i 3 mis	0	0	0	0
3 mis i 6 mis	0	0	0	0
6 mis i 1 flwyddyn	0	0	0	0
1 flwyddyn i 2 flynedd	0	0	0	0
2 flynedd i 4 blynedd	0	0	0	0
4 blynedd neu fwy	0	0	0	0
Cyfanswm	0	0	0	0

Prif drosedd	18–20 oed	21 oed a hŷn	%
Trais yn erbyn yr unigolyn			
Troseddau rhywiol			
Byrgleriaeth			
Lladrad			
Dwyn a thrin nwyddau wedi eu dwyn			
Twyll a ffugiad			
Troseddau cyffuriau			
Troseddau eraill			
Troseddau sifil			
Trosedd heb ei chofnodi/gwarant i ddal			
Cyfanswm			

Atodiad IV: Methodoleg a chanlyniadau arolwg carcharorion

Methodoleg arolwg carcharion carchar Brynbuga

Cynhelir arolwg cynrychiadol o garcharorion ar ddechrau pob arolwg, y mae'r canlyniadau'n cyfrannu at sail y dystiolaeth ar gyfer yr arolygiad.

Mae ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM (ACEM) wedi datblygu holiadur hunanlenwi i gefnogi Disgwyliadau *Arolygiaeth Carchardai EM*. Mae'r holiadur yn cynnwys cwestiynau strwythuredig sy'n ymwneud â 'thaith' y carcharor o'i dderbyn i'w ryddhau, yn ogystal â chwestiynau demograffig a chefnidir sy'n ein galluogi i gymharu ymatebion o wahanol is-grwpiau poblogaeth y carcharorion. Mae hefyd dri chwestiwn agored ar ddiwedd yr holiadur sy'n caniatáu i garcharorion fynegi, yn eu geiriau eu hunain, yr hyn y credent yw'r mwyaf cadarnahol a negyddol am y carchar.¹³

Mae'r holiadur ar gael mewn 14 o ieithoedd a gellir ei weinyddu hefyd drwy wasanaeth cyfieithu dros y ffôn os oes angen.

Adolygwyd yr holiadur yn ystod 2016-17, mewn ymgynghoriad â'r arolygwyr yn ogystal â'r carcharorion. Mae'r fersiwn bresennol wedi'i defnyddio ers Medi 2017.

Samplu

Ar ddiwrnod yr arolwg llunnir sampl haenedig ar hap gan ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM o allbrint poblogaeth carcharorion P-NOMIS yn ôl lleoliad cell. Gan ddefnyddio fformiwla ystadegol dda mae ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM yn cyfrifo'r maint sampl isafswm sydd ei angen i sicrhau y gellir cyffredinoli canfyddiadau'r arolwg i holl boblogaeth y sefydliad.¹⁴ Mewn sefydliadau llai mae'n bosibl y byddwn yn cynnig holiadur i'r boblogaeth gyfan.

Dosbarthu a chasglu holiaduron

Mae ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM yn dosbarthu ac yn casglu'r holiaduron ar sail un-i-un. Fel y gall carcharorion roi eu cydsyniad ar sail penderfyniad cytbwys i gymryd rhan, mae pwrpas yr arolwg yn cael ei esbonio a rhoddir sicrwydd am gyfrinachedd a bod yn anhysbys.¹⁵ Gwneir carcharorion yn ymwybodol bod cymryd rhan yn yr arolwg yn wirfoddol; mae pob achos o wrthod yn cael ei nodi ond ni wneir unrhyw ymdrech i gael eraill yn eu lle o fewn y sampl. Mae'r rhai sy'n cytuno i gymryd rhan yn cael amlen y gellir ei selio ar gyfer eu holiadur wedi'i gwblhau a dywedir wrthynt pryd y byddwn yn dychwelyd i'w chasglu. Rydym yn gwneud trefniadau i weinyddu'r holiadur drwy gyfweiliad wyneb-yn-wyneb ar gyfer ymatebwyr sy'n datgelu bod ganddynt anawsterau llythrennedd.

¹³ Ymgymerir â dadansoddiad ansoddol o'r sylwadau ysgrifenedig hyn gan ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi a chânt eu defnyddio gan arolygwyr.

¹⁴ Bwch hyder o 95% gyda gwall samplu o 7%. Mae'r fformiwla'n rhagdybio cyfradd ymateb o 75% (65% mewn sefydliadau agored).

¹⁵ I gael gwybodaeth bellach am yr egwyddorion moesegol sydd wrth wraidd ein methodoleg arolwg, gwelwch *Ethical principles for research activities* y gallwch eu lawrlwytho o wefan Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi <http://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprison/about-our-inspections/>

Ymateb i'r arolwg

Ar adeg yr arolwg ar 9 Hydref 2017 poblogaeth y carcharorion yn CEM Brynbuga oedd 275. Gan ddefnyddio'r dull sampl a ddisgrifir uchod, roedd holiaduron wedi'u dosbarthu i 152 o garcharorion. Roeddem wedi derbyn cyfanswm o 149 o holiaduron a gwblhawyd, cyfradd ymateb o 98%. Gwrthododd tri charcharor gymryd rhan yn yr arolwg.

Canlyniadau a dadansoddiadau'r arolwg

Ar y tudalennau canlynol byddwn yn cyflwyno canlyniadau'r arolwg llawn sy'n cael eu dilyn gan ddadansoddiadau cymharol ar gyfer CEM Brynbuga. Ar gyfer dadansoddiadau'r cymharydd, roedd pob cwestiwn wedi'i ffurfio i fformat 'ie/na' deuaidd a chymharwyd ymatebion cadarnhaol.¹⁶Nid yw ymatebion na roddwyd wedi'u cynnwys yn yr holl ddadansoddiadau ac ar gyfer rhai cwestiynau, adroddir ymatebion o is-grŵp o'r sampl (fel a nodir yn y data).

Canlyniadau'r arolwg llawn

Darperir dadansoddiad llawn o'r ymatebion ar gyfer pob cwestiwn. Mae canrannau wedi'u talgrynnu ac felly efallai na fyddant yn gwneud cyfanswm o 100%.

Ymatebion o CEM Brynbuga 2017¹⁷ wedi'u cymharu â'r rhai hynny o arolygon ACEM eraill¹⁸

- Ymatebion arolwg o CEM Brynbuga yn 2017 wedi'u cymharu ag ymatebion arolwg o'r arolygiad mwyaf diweddar yn yr holl garchardai hyfforddi categori C eraill.
- Ymatebion arolwg o CEM Brynbuga yn 2017 wedi'u cymharu ag ymatebion arolwg o CEM Brynbuga yn 2013.

Cymariaethau rhwng is-boblogaethau o garcharorion o fewn CEM Brynbuga 2017¹⁹

- Ymatebion carcharorion anabl wedi'u cymharu â'r rhai hynny nad oes ganddynt anabledd.
- Ymatebion carcharorion â phroblemau iechyd meddwl wedi'u cymharu â'r rhai hynny nad oes ganddynt broblemau iechyd meddwl.
- Ymatebion carcharorion 50 oed a throsodd wedi'u cymharu â'r rhai hynny o dan 50.
- Ymatebion carcharorion 25 oed a iau o'u cymharu â'r rhai hynny dros 25.
- Ymatebion carcharorion heterorywiol wedi'u cymharu â'r rhai hynny o gyfeiriadedd rhywiol arall.
-

Noder ein bod yn cynnal dadansoddiad cymharydd o fewn carchar yn unig lle ceir ymatebion digonol ymhob is-grŵp.²⁰

Yn nadansoddiadau'r cymharydd, nodir gwahaniaethau arwyddocaol yn ystadegol gan raddliwio.²¹ Nodir canlyniadau sy'n fwy cadarnhaol yn arwyddocaol gan raddliwio gwyrdd a nodir canlyniadau sy'n fwy negyddol yn arwyddocaol gan raddliwio glas. Defnyddiwyd graddliwio oren i ddangos gwahaniaeth arwyddocaol yn ystadegol mewn manylion demograffig neu gefndir arall. Os nad oes

¹⁶ Defnyddir y prawf 'Chi-square' (neu brawf union Fisher os bydd llai na phump ymateb mewn grŵp).

¹⁷ Gall canrannau a ddangosir yn y dadansoddiad llawn amrywio ychydig o'r rhai a ddangosir yn y dadansoddiadau cymharol. Y rheswm am hyn yw bod y data wedi'u pwysoli i alluogi cymhariaeth ystadegol ddilys rhwng sefydliadau.

¹⁸ Cynhelir y dadansoddiadau hyn ar ddata crynodol o bob cwestiwn yn yr arolwg. Gan ein bod wedi defnyddio fersiwn newydd o'r holiadur ers Medi 2017, nid oes gennym eto ddata cymharydd llawn ar gyfer pob cwestiwn.

¹⁹ Cynhelir y dadansoddiadau hyn ar ddata crynodol o gwestiynau arolwg a ddewisir yn unig.

²⁰ Isafswm o 10 ymateb y mae'n rhaid iddynt gynrychioli o leiaf 10% o gyfanswm yr ymatebion.

²¹ Gwahaniaeth arwyddocaol yn ystadegol rhwng y ddau sampl yw bod un yn debygol o fod wedi digwydd drwy siawns yn unig, a gellir felly dybio ei fod yn cynrychioli gwahaniaeth go iawn rhwng y ddwy boblogaeth. Er mwyn addasu gwerthoedd-p yn briodol yng ngoleuni profi lluosog, ystyrir $p < 0.01$ yn arwyddocaol yn ystadegol ar gyfer pob cymhariaeth a wnaethpwyd. Mae hyn yn golygu mai dim ond tebygolrwydd o 1% sydd bod y gwahaniaeth wedi codi oherwydd siawns.

graddliwio, nid yw unrhyw wahaniaeth rhwng y ddau ganlyniad yn arwyddocaol yn ystadegol ac mae'n bosibl y gall fod wedi digwydd yn ddamweiniol. Mae graddliwio llwyd yn nodi nad oes data cymharol dilys ar gyfer y cwestiwn hwnnw.

Mae cwestiynau a hidlwyd wedi'u mewndoli a cheir esboniad o'u blaenau mewn print itelig am sut y mae'r hidlydd wedi'i ddefnyddio. Yn nadansoddiadau'r cymharydd, mae canrannau ar gyfer cwestiynau sydd wedi'u hidlo yn cyfeirio at nifer yr ymatebwyr a hidlwyd i'r cwestiwn hwnnw. Ar gyfer pob cwestiwn arall, mae canrannau'n cyfeirio at gyfanswm pob ymateb dilys i'r cwestiwn.

Carchar Prescoed Methodoleg arolwg y carcharorion

Cynhelir arolwg cynrychiadol o garcharorion ar ddechrau pob arolwg, y mae'r canlyniadau'n cyfrannu at sail y dystiolaeth ar gyfer yr arolygiad.

Mae ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM (ACEM) wedi datblygu holiadur hunanlenwi i gefnogi Disgwyliadau Arolygiaeth Carchardai EM. Mae'r holiadur yn cynnwys cwestiynau strwythuredig sy'n ymwneud â 'thaith' y carcharor o'i dderbyn i'w ryddhau, yn ogystal â chwestiynau demograffig a chefnidir sy'n ein galluogi i gymharu ymatebion o wahanol is-grwpiau poblogaeth y carcharorion. Mae hefyd dri chwestiwn agored ar ddiwedd yr holiadur sy'n caniatáu i garcharorion fynegi, yn eu geiriau eu hunain, yr hyn y maent yn ei ystyried yn fwyaf cadarnahol a mwyaf negyddol am y carchar.²²

Mae'r holiadur ar gael mewn 14 o ieithoedd a gellir ei weinyddu hefyd drwy wasanaeth cyfieithu dros y ffôn os oes angen.

Adolygwyd yr holiadur yn ystod 2016-17, mewn ymgynghoriad â'r arolygwyr yn ogystal â'r carcharorion. Mae'r fersiwn bresennol wedi'i defnyddio ers Medi 2017.

Samplu

Ar ddiwrnod yr arolwg llunnir sampl haenedig ar hap gan ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM o allbrint poblogaeth carcharorion P-NOMIS yn ôl lleoliad cell. Gan ddefnyddio fformiwla ystadegol dda mae ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM yn cyfrifo'r maint sampl isafswm sydd ei angen i sicrhau y gellir cyffredinoli canfyddiadau'r arolwg i holl boblogaeth y sefydliad.²³ Mewn sefydliadau llai mae'n bosibl y byddwn yn cynnig holiadur i'r boblogaeth gyfan.

Dosbarthu a chasglu holiaduron

Mae ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai EM yn dosbarthu ac yn casglu'r holiaduron ar sail un-i-un. Fel y gall carcharorion roi eu cydsyniad ar sail penderfyniad cytbwys i gymryd rhan, mae pwrpas yr arolwg yn cael ei esbonio a rhoddir sicrwydd am gyfrinachedd a bod yn anhysbys.²⁴ Gwneir carcharorion yn ymwybodol eu bod yn cymryd rhan yn yr arolwg yn wirfoddol; mae pob achos o wrthod yn cael ei nodi ond ni wneir unrhyw ymdrech i gael eraill yn eu lle o fewn y sampl. Mae'r rhai sy'n cytuno i gymryd rhan yn cael amlen y gellir ei selio ar gyfer eu holiadur wedi'i gwblhau a dywedir wrthynt pryd y byddwn yn dychwelyd i'w chasglu. Rydym yn gwneud trefniadau i weinyddu'r holiadur drwy gyfweiliad wyneb-yn-wyneb ar gyfer ymatebwyr sy'n datgelu bod ganddynt anawsterau llythrennedd.

²² Ymgymeryd â dadansoddiad ansoddol o'r sylwadau ysgrifenedig hyn gan ymchwilyr Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi a chânt eu defnyddio gan arolygwyr.

²³ Bwch hyder o 95% gyda gwall samplu o 7%. Mae'r fformiwla'n rhagdybio cyfradd ymateb o 75% (65% mewn sefydliadau agored).

²⁴ I gael gwybodaeth bellach am yr egwyddorion moesegol sydd wrth wraidd ein methodoleg arolygu, gwelwch *Ethical principles for research activities* y gellir eu lawrlwytho o wefan Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi <http://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprison/about-our-inspections/>

Ymateb i'r arolwg

Ar adeg yr arolwg ar 9 Hydref 2017 poblogaeth y carcharorion yn CEM a STI Prescoed oedd 255. Gan ddefnyddio'r dull samplu a ddisgrifir uchod, dosbarthwyd holiaduron i 159 o garcharorion. Derbyniwyd cyfanswm o 110 o holiaduron wedi'u cwblhau, cyfradd ymateb o 69%. Gwrthododd deunaw o garcharorion gymryd rhan yn yr arolwg a naill ai ni ddychwelwyd 39 o holiaduron o gwbl, neu fe'u dychwelwyd heb eu llenwi.

Canlyniadau a dadansoddiadau'r arolwg

Ar y tudalennau canlynol, rydym yn cyflwyno canlyniadau'r arolwg llawn a ddilynir gan ddadansoddiadau cymharol amrywiol ar gyfer CEM a STI Prescoed. Ar gyfer dadansoddiadau'r cymharydd, roedd pob cwestiwn wedi'i ffurfio i fformat 'ie/na' deuaid a chymharwyd ymatebion cadarnhaol.²⁵Nid yw ymatebion na roddwyd wedi'u cynnwys yn yr holl ddadansoddiadau ac ar gyfer rhai cwestiynau, adroddir ymatebion o is-grŵp o'r sampl (fel a nodir yn y data).

Canlyniadau'r arolwg llawn

Darperir dadansoddiad llawn o'r ymatebion ar gyfer bob cwestiwn. Mae canrannau wedi'u talgrynnu ac felly efallai na fyddant yn gwneud cyfanswm o 100%.

Ymatebion o CEM a STI Prescoed 2017²⁶wedi'u cymharu â'r rhai hynny o arolygon Arolygiaeth Carchardai EM eraill²⁷

- Ymatebion yr arolwg o CEM a STI Prescoed yn 2017 wedi'u cymharu ag ymatebion arolwg o'r arolygiad mwyaf diweddar mewn pob carchar agored arall.
- Ymatebion yr arolwg o CEM a STI Prescoed yn 2017 wedi'u cymharu ag ymatebion arolwg o CEM a STI Prescoed yn 2013.

Cymariaethau rhwng is-boblogaethau o garcharorion o fewn CEM a STI Prescoed 2017

28

- Ymatebion carcharorion gwyn wedi'u cymharu â rhai'r carcharorion o grwpiau duon neu leiafrifoedd ethnig.
- Ymatebion carcharorion anabl wedi'u cymharu â'r rhai hynny nad oes ganddynt anabledd.
- Ymatebion carcharorion â phroblemau iechyd meddwl wedi'u cymharu â'r rhai hynny nad oes ganddynt broblemau iechyd meddwl.
- Ymatebion carcharorion 50 oed a throsodd wedi'u cymharu â'r rhai o dan 50.

Noder ein bod yn cynnal dadansoddiad cymharydd o fewn carchar yn unig lle ceir ymatebion digonol ymhob is-grŵp.²⁹

Yn nadansoddiadau'r cymharydd, nodir gwahaniaethau arwyddocaol yn ystadegol gan raddliwio.³⁰ Nodir canlyniadau sy'n fwy cadarnhaol yn arwyddocaol gan raddliwio gwyrdd a nodir canlyniadau sy'n fwy negyddol yn arwyddocaol gan raddliwio glas. Defnyddiwyd graddliwio oren i ddangos

²⁵ Gan ddefnyddio'r prawf 'Chi-square' (neu brawf union Fisher os bydd llai na phum ymateb mewn grŵp).

²⁶ Gall canrannau a ddangosir yn y dadansoddiad llawn amrywio ychydig o'r rhai a ddangosir yn y dadansoddiadau cymharol. Y rheswm am hyn yw bod y data wedi'u pwysoli i alluogi cymhariaeth ystadegol ddilys rhwng sefydliadau.

²⁷ Cynhelir y dadansoddiadau hyn ar ddata crynodol o bob cwestiwn yn yr arolwg. Gan ein bod wedi defnyddio fersiwn newydd o'r holiadur ers Medi 2017, nid oes gennym eto ddata cymharydd llawn ar gyfer pob cwestiwn.

²⁸ Cynhelir y dadansoddiadau hyn ar ddata crynodol o gwestiynau arolwg a ddewisir yn unig.

²⁹ Isafswm o 10 ymateb y mae'n rhaid iddynt gynrychioli o leiaf 10% o gyfanswm yr ymatebion.

³⁰ Un gwahaniaeth arwyddocaol yn ystadegol rhwng y ddau sampl yw bod un yn annhebygol o fod wedi digwydd drwy siawns yn unig, ac felly gellir tybio ei fod yn cynrychioli gwahaniaeth go iawn rhwng y ddwy boblogaeth. Er mwyn addasu gwerthoedd-p yn briodol yng ngoleuni profi lluosog, ystyrir $p < 0.01$ yn arwyddocaol yn ystadegol ar gyfer pob cymhariaeth a wnaethpwyd. Mae hyn yn golygu mai tebygolrwydd o ddim ond 1% sydd bod y gwahaniaeth wedi digwydd oherwydd siawns.

gwahaniaeth arwyddocaol yn ystadegol mewn manylion demograffig neu gefndir arall. Os nad oes graddliwio, nid yw unrhyw wahaniaeth rhwng y ddau ganlyniad yn arwyddocaol yn ystadegol ac mae'n bosibl y gall fod wedi digwydd yn ddamweiniol. Mae graddliwio llwyd yn nodi nad oes data cymharol dilys ar gyfer y cwestiwn hwnnw.

Mae cwestiynau a hidlwyd wedi'u mewnnoli a cheir esboniad o'u blaenau mewn print itelig yn dweud sut y defnyddiwyd yr hidlydd. Yn nadansoddiadau'r cymharydd, mae canrannau ar gyfer cwestiynau sydd wedi'u hidlo yn cyfeirio at nifer yr ymatebwyr a hidlwyd i'r cwestiwn hwnnw. Ar gyfer pob cwestiwn arall, mae canrannau'n cyfeirio at gyfanswm pob ymateb dilys i'r cwestiwn.

Brynbuga

Gwybodaeth gefndirol

I.1	Pa adain neu floc tai ydych yn byw ynddo ar hyn o bryd?	
	A	48 (32%)
	B	39 (26%)
	C	50 (34%)
	D	12 (8%)
I.2	Faint yw eich oed?	
	O dan 21	0 (0%)
	21 - 25	18 (12%)
	26 - 29	17 (11%)
	30 - 39	32 (22%)
	40 - 49	23 (16%)
	50 - 59	26 (18%)
	60 - 69	18 (12%)
	70 neu hŷn	14 (9%)
I.3	Beth yw eich grŵp ethnig?	
	Gwyn - Cymreig/ Seisnig/ Albanaidd/ Gwyddel o Ogledd Iwerddon/Prydeinig	131 (89%)
	Gwyn - Gwyddelig	1 (1%)
	Gwyn - Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig	4 (3%)
	Gwyn - unrhyw gefndir Gwyn arall	0 (0%)
	Cymysg – Gwyn a Du Caribiaidd	0 (0%)
	Cymysg - Gwyn a Du Affricanaidd	1 (1%)
	Cymysg - Gwyn ac Asiaidd	1 (1%)
	Cymysg - unrhyw gefndir ethnig cymysg arall	2 (1%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Indiaidd	0 (0%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Pacistanaidd	1 (1%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Bangladeshaid	2 (1%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Tsieinaidd	0 (0%)
	Asiaidd - unrhyw Gefndir Asiaidd arall	1 (1%)
	Du neu ddu Prydeinig - Caribiaidd	2 (1%)
	Du neu ddu Prydeinig - Affricanaidd	1 (1%)
	Du - unrhyw gefndir Du/ Affricanaidd/ Caribiaidd arall	0 (0%)
	Arabaidd	0 (0%)
	Unrhyw grŵp ethnig arall	0 (0%)
I.4	Pa mor hir ydych chi wedi bod yn y carchar hwn?	
	Llai na 6 mis	30 (20%)
	6 mis neu fwy	117 (80%)

1.5	Ydych chi wedi eich dedfrydu ar hyn o bryd?	
	Ydw.....	141 (95%)
	Ydw – wedi fy ngalw'n ôl.....	8 (5%)
	Nac ydw – ar remand neu'n disgwyl dedfryd.....	0 (0%)
	Nac ydw – carcharor mewnfudo.....	0 (0%)

1.6	Pa mor hir yw eich dedfryd?	
	Llai na 6 mis.....	0 (0%)
	6 mis i lai nag 1 flwyddyn.....	4 (3%)
	1 flwyddyn i lai na 4 blynedd.....	45 (30%)
	4 blynedd i lai na 10 mlynedd.....	53 (36%)
	10 mlynedd neu fwy.....	26 (17%)
	IPP (Dedfryd amhenodol er mwyn diogelu'r cyhoedd).....	12 (8%)
	Am Oes.....	9 (6%)
	Ddim yn gwneud tymor mewn carchar ar hyn o bryd.....	0 (0%)

Cyrraedd a derbyn

2.1	Gawsoch chi'r wybodaeth ddiweddaraf am y carchar hwn cyn i chi ddod yma?	
	Do.....	29 (19%)
	Naddo.....	116 (78%)
	Ddim yn cofio.....	4 (3%)
2.2	Pan gyrhaeddoch y carchar hwn, pa mor hir dreulioch chi yn y dderbynfa?	
	Llai na 2 awr.....	135 (91%)
	2 awr neu fwy.....	8 (5%)
	Ddim yn cofio.....	6 (4%)
2.3	Pan gawsoch eich chwilio yn y dderbynfa, a wnaethpwyd hyn mewn modd parchus?	
	Do.....	134 (92%)
	Naddo.....	8 (6%)
	Ddim yn cofio.....	3 (2%)
2.4	Yn gyffredinol, sut cawsoch eich trin yn y dderbynfa?	
	Yn dda iawn.....	91 (61%)
	Yn eithaf da.....	57 (38%)
	Yn eithaf gwael.....	1 (1%)
	Yn wael iawn.....	0 (0%)
	Ddim yn cofio.....	0 (0%)

2.5 Pan gyrhaeddoch yma'n gyntaf, a gawsoch chi unrhyw un o'r problemau canlynol?

Problemau cael rhifau ffôn	37 (25%)
Cysylltu â theulu	27 (18%)
Trefnu gofal i blant neu ddibynyddion eraill.....	2 (1%)
Cysylltu â chyflogwyr.....	0 (0%)
Pryderon ariannol.....	18 (12%)
Pryderon tai.....	13 (9%)
Teimlo'n isel.....	38 (26%)
Teimlo'n hunanladdol	9 (6%)
Problemau iechyd meddwl eraill.....	25 (17%)
Problemau iechyd corfforol	17 (12%)
Problemau cyffuriau neu alcohol (e.e symptomau amddifadu).....	5 (3%)
Problemau cael meddyginiaeth.....	7 (5%)
Angen eich amddiffyn rhag carcharorion eraill.....	2 (1%)
Eiddo coll neu'n araf yn cyrraedd.....	19 (13%)
Problemau eraill.....	7 (5%)
Heb gael unrhyw broblemau	57 (39%)

2.6 A fu'r staff yn eich helpu i ddelio gyda'r problemau hyn pan gyrhaeddoch yma'n gyntaf?

Do	41 (30%)
Naddo	40 (29%)
Ni chefais unrhyw broblemau pan gyrhaeddais yma gyntaf.....	57 (41%)

Noson gyntaf a chynefino**3.1 Cyn i chi cael eich cloi yn eich cell ar eich noson gyntaf yma, a gynigwyd unrhyw un o'r pethau canlynol i chi?**

Tybaco neu gyfnewid nicotin	29 (20%)
Pethau ymolchi / eitemau sylfaenol eraill.....	87 (60%)
Cawod.....	74 (51%)
Galwad ffôn rhad ac am ddim.....	85 (59%)
Rhywbeth i'w fwyta.....	116 (81%)
Cyfle i weld rhywun o'r gwasanaethau gofal iechyd.....	90 (63%)
Cyfle i siarad â Gwrandawr neu Samariaid	65 (45%)
Cefnogaeth gan garcharor arall (e.e. Rhywun o du mewn y carchar neu fydi)	57 (40%)
Ni chefais gynnig unrhyw un o'r pethau hyn.....	7 (5%)

3.2 Ar eich noson gyntaf yn y carchar hwn, pa mor lân neu frwnt oedd eich cell?

Yn lân iawn.....	31 (21%)
Yn eithaf glân	71 (48%)
Yn eithaf brwnt.....	31 (21%)
Yn frwnt iawn.....	13 (9%)
Ddim yn cofio.....	1 (1%)

3.3 Oeddech chi'n teimlo'n ddiogel ar eich noson gyntaf yma?

Oedd	130 (90%)
Nac oedd.....	9 (6%)
Ddim yn cofio.....	5 (3%)

3.4 Yn eich dyddiau cyntaf yma, a gawsoch

	Do	Naddo	Ddim yn cofio
Mynediad i siop y carchar / ffreutur	66 (46%)	66 (46%)	11 (8%)
Credyd ffôn PIN am ddim?	34 (26%)	90 (68%)	9 (7%)
Rhifau wedi'u cadw ar eich ffôn PIN	93 (68%)	37 (27%)	6 (4%)

3.5	A oedd eich cwrs cynefino yn cynnwys popeth yr oedd angen i chi ei wybod am y carchar?	
	Oedd	105 (72%)
	Nac oedd.....	40 (27%)
	Heb fod ar gwrs cynefino.....	1 (1%)

Ar yr adain

4.1	Ydych chi mewn cell ar ben eich hun?	
	Ydw.....	7 (5%)
	Nac ydw, rwyf yn rhannu cell neu neuadd	140 (95%)

4.2	Ydy cloch eich cell yn cael ei hateb fel arfer o fewn pum munud?	
	Ydy.....	69 (48%)
	Nac ydy.....	27 (19%)
	Ddim yn gwybod	49 (34%)
	Nid oes gennyf cloch yn fy nghell.....	0 (0%)

4.3	Atebwch y cwestiynau canlynol am yr adain neu floc tai rydych ar hyn o bryd yn byw ynddi/ynddo:			
		Ydw / ydy	Nac ydw / nac ydy	Ddim yn gwybod
	Ydych chi fel arfer yn cael digon o ddillad glân, addas ar gyfer yr wythnos?	105 (75%)	35 (25%)	0 (0%)
	Ydych chi'n gallu cael cawod bob dydd?	142 (97%)	4 (3%)	0 (0%)
	Ydych chi'n derbyn dillad gwely glân bob wythnos?	93 (65%)	49 (34%)	2 (1%)
	Ydych chi'n derbyn deunyddiau glanhau ar gyfer eich cell bob wythnos?	129 (89%)	15 (10%)	1 (1%)
	Ydy hi fel arfer yn ddigon tawel i chi fod yn gallu ymlacio neu gysgu yn ystod y nos?	123 (85%)	22 (15%)	0 (0%)
	Os oes angen, ydych chi'n gallu cael eich eiddo sydd wedi'i storio?	77 (53%)	30 (21%)	38 (26%)

4.4	Fel arfer, pa mor lân yw'r manau cyhoeddus / sy'n cael eu rhannu yn eich adain neu floc tai (landins, grisiau, cawodydd yr adain ayyb)?	
	Yn lân iawn.....	39 (27%)
	Yn eithaf glân	81 (55%)
	Yn eithaf brwnt.....	19 (13%)
	Yn frwnt iawn.....	7 (5%)

Bwyd a'r ffreutur

5.1	Beth yw ansawdd y bwyd yn y carchar hwn?	
	Da iawn.....	18 (12%)
	Eithaf da	90 (62%)
	Eithaf gwael	30 (21%)
	Gwael iawn	7 (5%)

5.2	Ydych chi'n cael digon i fwyta amser bwyd?	
	Bob tro	20 (14%)
	Rhan fwyaf o'r amser.....	37 (25%)
	Peth o'r amser.....	64 (44%)
	Byth.....	26 (18%)

5.3	Ydy'r siop/ffreutur yn gwerthu'r pethau sydd eu hangen arnoch?	
	Ydy.....	100 (71%)
	Nac ydy.....	38 (27%)
	Ddim yn gwybod	3 (2%)

Perthynas gyda staff

6.1	A yw'r rhan fwyaf o staff yn eich trin â pharch?	
	Ydynt	117 (81%)
	Nac ydynt	27 (19%)
6.2	A oes aelod o staff y gallwch droi ato am gymorth os oes problem gennych?	
	Oes	126 (87%)
	Nac oes	19 (13%)
6.3	Yn yr wythnos ddiwethaf, oes unrhyw aelod o staff wedi siarad â chi ynglyn â sut mae pethau'n mynd?	
	Oes	69 (47%)
	Nac oes	78 (53%)
6.4	Faint o gymorth yw eich swyddog personol neu benodol?	
	O help mawr	56 (38%)
	O help	46 (32%)
	Ddim o help mawr	21 (14%)
	Ddim o help o gwbl	7 (5%)
	Ddim yn gwybod	8 (5%)
	Nid oes gennyf swyddog personol/penodol	8 (5%)
6.5	Pa mor aml ydych chi'n gweld llywodraethwyr, cyfarwyddwyr neu reolwyr hŷn y carchar yn siarad â charcharorion?	
	Yn rheolaidd	18 (12%)
	Ambell i waith	53 (36%)
	Braidd o gwbl	64 (44%)
	Ddim yn gwybod	11 (8%)
6.6	Ydych chi'n teimlo eich bod yn cael eich trin fel unigolyn yn y carchar hwn?	
	Ydw	
	Nac ydw	69 (48%)
6.7	Oedd y carcharorion yn cael eu cynnwys mewn ymgynghoriaeth am bethau fel bwyd, ffreutur, gofal iechyd neu faterion ar yr adain?	
	Oeddent, ac roedd pethau'n newid ambell waith	48 (32%)
	Oeddent, ond nid oedd pethau'n newid	65 (44%)
	Nac oeddent	19 (13%)
	Ddim yn gwybod	16 (11%)

Cred

7.1	Beth yw eich crefydd?	
	Dim cred	59 (40%)
	Cristnogol (gan gynnwys Eglwys Lloegr, Catholig, Protestannaidd a phob enwad Cristnogol arall)	70 (47%)
	Bwdhaidd	3 (2%)
	HindŴaidd	0 (0%)
	Iddewig	1 (1%)
	Mwslimaidd	7 (5%)
	Sikh	0 (0%)
	Arall	9 (6%)

7.2	Ydy eich credoau credyddol yn cael eu parchu yma?	
	Ydynt.....	70 (47%)
	Nac ydynt.....	9 (6%)
	Ddim yn gwybod.....	10 (7%)
	Ddim yn gymwys (dim cred).....	59 (40%)
7.3	Ydych chi'n gallu siarad â Chaplan eich cred yn breifat, os ydych eisiau?	
	Ydw.....	77 (52%)
	Nac ydw.....	7 (5%)
	Ddim yn gwybod.....	6 (4%)
	Ddim yn gymwys (dim cred).....	59 (40%)
7.4	Ydych chi'n gallu mynychu gwasanaethau crefyddol, os ydych eisiau?	
	Ydw.....	84 (57%)
	Nac ydw.....	2 (1%)
	Ddim yn gwybod.....	3 (2%)
	Ddim yn gymwys (dim cred).....	59 (40%)

Cysylltiad â'ch teulu a ffrindiau

8.1	Ydy staff wedi'ch annog i gadw mewn cysylltiad â'ch teulu/ffrindiau?	
	Ydynt.....	75 (51%)
	Nac ydynt.....	73 (49%)
8.2	Ydych chi wedi cael unrhyw broblemau o ran anfon neu dderbyn post (llythyron neu barseli)?	
	Do.....	64 (44%)
	Naddo.....	82 (56%)
8.3	Ydych chi'n gallu defnyddio'r ffôn bob dydd (os oes credyd gennych)?	
	Ydw.....	137 (94%)
	Nac ydw.....	8 (6%)
8.4	Pa mor hawdd neu anodd yw hi i'ch teulu a'ch ffrindiau ddod yma?	
	Yn hawdd iawn.....	21 (14%)
	Yn eithaf hawdd.....	43 (30%)
	Yn eithaf anodd.....	44 (30%)
	Yn anodd iawn.....	28 (19%)
	Ddim yn gwybod.....	9 (6%)
8.5	Pa mor aml y mae eich teulu neu'ch ffrindiau'n ymweld â chi?	
	Mwy nag unwaith yr wythnos.....	7 (5%)
	Tua unwaith yr wythnos.....	14 (10%)
	Llai nag unwaith yr wythnos.....	82 (58%)
	Ddim yn gymwys (ddim yn derbyn ymweliadau).....	39 (27%)
8.6	Ydy ymweliadau fel arfer yn cychwyn ac yn gorffen yn brydlon?	
	Ydynt.....	86 (84%)
	Nac ydynt.....	16 (16%)
8.7	Ydy eich ymwelwyr fel arfer yn cael eu trin yn barchus?	
	Ydynt.....	91 (90%)
	Nac ydynt.....	10 (10%)

Amser y tu allan i'r gell

- 9.1 Ydych chi'n gwybod pryd y dylai carcharorion gael eu rhyddhau a'u cloi yn y gell yma (neu'r amseroedd cofrestru os ydych mewn carchar agored)?**
Ydw, ac fel arfer cedwir at yr amseroedd hyn.....	73 (49%)
Ydw, ond ni chedwir at yr amseroedd hyn fel arfer.....	70 (47%)
Nac ydw.....	5 (3%)
- 9.2 Pa mor hir ydych chi fel arfer yn ei dreulio allan o'ch cell ar ddiwrnod nodweddiadol o'r wythnos (gan gynnwys amser a dreulir mewn addysg, gwaith ayyb)?**
Llai na 2 awr.....	7 (5%)
2 i 6 awr.....	34 (23%)
6 i 10 awr.....	63 (43%)
10 awr neu fwy.....	36 (25%)
Ddim yn gwybod.....	5 (3%)
- 9.3 Pa mor hir ydych chi fel arfer yn ei dreulio allan o'ch cell ar ddydd Sadwrn neu ddydd Sul nodweddiadol?**
Llai na 2 awr.....	9 (6%)
2 i 6 awr.....	71 (48%)
6 i 10 awr.....	59 (40%)
10 awr neu fwy.....	6 (4%)
Ddim yn gwybod.....	3 (2%)
- 9.4 Am faint o ddiwrnodau mewn wythnos nodweddiadol y mae gennych amser i wneud pethau domestig (cael cawod, glanhau'r gell, defnyddio ffôn yr adain ayyb)?**
Dim.....	1 (1%)
1 neu 2.....	8 (5%)
3 i 5.....	22 (15%)
Mwy na 5.....	111 (76%)
Ddim yn gwybod.....	4 (3%)
- 9.5 Am faint o ddiwrnodau mewn wythnos nodweddiadol ydych chi'n cael cymdeithasu, os ydych yn dymuno?**
Dim.....	1 (1%)
1 neu 2.....	3 (2%)
3 i 5.....	16 (11%)
Mwy na 5.....	122 (82%)
Ddim yn gwybod.....	6 (4%)
- 9.6 Am faint o ddiwrnodau mewn wythnos nodweddiadol ydych chi'n mynd y tu allan i wneud ymarfer corff, os ydych yn dymuno hynny?**
Dim.....	0 (0%)
1 neu 2.....	3 (2%)
3 i 5.....	10 (7%)
Mwy na 5.....	130 (88%)
Ddim yn gwybod.....	4 (3%)
- 9.7 Yn nodweddiadol, pa mor aml ydych chi'n mynd i'r gampfa?**
Dwywaith yr wythnos neu fwy.....	69 (48%)
Tua unwaith yr wythnos.....	8 (6%)
Llai nag unwaith yr wythnos.....	5 (3%)
Byth.....	63 (43%)

9.8	Yn nodweddiadol, pa mor aml ydych chi'n mynd i'r llyfrgell?	
	Dwywaith yr wythnos neu fwy	110 (75%)
	Tua unwaith yr wythnos	24 (16%)
	Llai nag unwaith yr wythnos	9 (6%)
	Byth.....	3 (2%)
9.9	Oes gan y llyfrgell amrywiaeth ddigon eang o ddeunyddiau i gwrdd â'ch anghenion?	
	Oes	94 (65%)
	Nac oes.....	47 (33%)
	Ddim yn defnyddio'r llyfrgell.....	3 (2%)

Ceisiadau, cwynion a hawliau cyfreithiol

10.1	A yw'n hawdd gwneud cais?	
	Ydy.....	130 (90%)
	Nac ydy.....	10 (7%)
	Ddim yn gwybod	5 (3%)

10.2	Os ydych wedi gwneud ceisiadau yma, atebwch y cwestiynau isod:			
		Ydy / ydynt	Nac ydy / Nac ydynt	Heb wneud unrhyw geisiadau
	Ydy ceisiadau fel arfer yn cael eu trafod yn deg?	90 (65%)	36 (26%)	12 (9%)
	Ydy ceisiadau fel arfer yn cael eu trafod o fewn 7 niwrnod?	66 (48%)	60 (43%)	12 (9%)

10.3	Ydy hi'n hawdd i chi wneud cwyn?	
	Ydy.....	91 (62%)
	Nac ydy.....	17 (12%)
	Ddim yn gwybod	38 (26%)

10.4	Os ydych wedi gwneud unrhyw gwynion yma, atebwch y cwestiynau isod:			
		Ydynt	Nac ydynt	Heb wneud unrhyw gwynion
	Ydy cwynion fel arfer yn cael eu trafod yn deg?	34 (26%)	42 (32%)	57 (43%)
	Ydy cwynion fel arfer yn cael eu trafod o fewn 7 niwrnod?	32 (24%)	44 (33%)	57 (43%)

10.5	Ydych chi erioed wedi cael eich atal rhag gwneud cwyn yma pan oeddech am wneud un?	
	Do	29 (21%)
	Naddo	66 (47%)
	Ddim eisiau gwneud cwyn.....	45 (32%)

10.6	Yn y carchar hwn, pa mor hawdd neu anodd yw...				
		Yn hawdd	Yn anodd	Ddim yn gwybod	Ddim yn berthnasol
	Cyfathrebu â'ch cyfreithiwr neu gynrychiolydd cyfreithiol?	63 (44%)	21 (15%)	30 (21%)	30 (21%)
	Mynychu ymweliadau cyfreithiol?	64 (47%)	9 (7%)	33 (24%)	29 (21%)
	Derbyn gwybodaeth am fechniaeth?	15 (11%)	9 (7%)	51 (39%)	57 (43%)

10.7	Ydy'r staff yma erioed wedi agor llythyrau oddi wrth eich cyfreithiwr neu gynrychiolydd cyfreithiol pan nad oeddech gyda nhw?	
	Ydynt.....	49 (34%)
	Nac ydynt.....	55 (38%)
	Heb dderbyn unrhyw lythyron cyfreithiol.....	41 (28%)

Gofal iechyd**11.1 Pa mor hawdd neu anodd yw hi i weld y bobl ganlynlol?**

	Hawdd iawn	Eithaf hawdd	Eithaf anodd	Anodd iawn	Ddim yn gwybod
Meddyg	43 (30%)	74 (51%)	15 (10%)	2 (1%)	11 (8%)
Nyrs	89 (62%)	50 (35%)	1 (1%)	0 (0%)	4 (3%)
Deintydd	6 (4%)	23 (16%)	36 (25%)	63 (44%)	16 (11%)
Gweithwyr iechyd meddwl	22 (16%)	32 (23%)	13 (9%)	5 (4%)	69 (49%)

11.2 Beth yw'ch barn am ansawdd y gwasanaeth iechyd gan y bobl ganlynlol?

	Da iawn	Eithaf da	Eithaf gwael	Eithaf drwg	Ddim yn gwybod
Meddyg	77 (53%)	50 (34%)	8 (5%)	1 (1%)	10 (7%)
Nyrs	96 (66%)	43 (29%)	5 (3%)	0 (0%)	2 (1%)
Deintydd	18 (13%)	25 (18%)	24 (17%)	30 (21%)	44 (31%)
Gweithwyr iechyd meddwl	30 (22%)	19 (14%)	9 (7%)	6 (4%)	72 (53%)

11.3 Oes gennych unrhyw broblemau iechyd meddwl?

Oes	50 (34%)
Nac oes	95 (66%)

11.4 Ydych chi wedi derbyn help gyda'ch problemau iechyd meddwl yn y carchar hwn?

Do	34 (24%)
Naddo	15 (10%)
Nid oes gennyf unrhyw broblemau iechyd meddwl.....	95 (66%)

11.5 Beth ydych chi'n feddwl o ansawdd gyffredinol y gwasanaethau iechyd yma?

Da iawn	68 (47%)
Eithaf da	62 (42%)
Eithaf gwael	11 (8%)
Gwael iawn	2 (1%)
Ddim yn gwybod	3 (2%)

Anghenion cefnogaeth arall**12.1 A ydych yn credu bod gennych anabledd (h.y. anghenion corfforol, meddyliol neu ddysgu tymor hir sy'n effeithio ar eich bywyd bob dydd)?**

Ydw.....	49 (33%)
Nac ydw.....	98 (67%)

12.2 Os oes gennych anabledd, ydych chi'n derbyn y gefnogaeth sydd ei hangen arnoch?

Ydw.....	28 (19%)
Nac ydw.....	19 (13%)
Nid oes gennyf anabledd.....	98 (68%)

12.3 Ydych chi wedi bod ar ACCT yn y carchar hwn?

Do	16 (11%)
Naddo	129 (89%)

12.4 Os ydych wedi bod ar ACCT yn y carchar, a oeddech yn teimlo eich bod yn derbyn gofal gan staff?

Oedd	9 (6%)
Nac oedd.....	5 (3%)
Heb fod ar ACCT yn y carchar hwn	129 (90%)

12.5	Pa mor hawdd neu anodd yw hi i chi siarad â Gwrandawr, os oes angen?	
	Yn hawdd iawn.....	73 (50%)
	Yn eithaf hawdd.....	35 (24%)
	Yn eithaf anodd.....	1 (1%)
	Yn anodd iawn.....	0 (0%)
	Ddim yn gwybod.....	37 (25%)
	Nid oes Gwrandawyr ar gael yn y carchar hwn.....	1 (1%)
Alcohol a chyffuriau		
13.1	A oedd gennych broblem alcohol pan ddaethoch i'r carchar hwn?	
	Oedd.....	18 (12%)
	Nac oedd.....	129 (88%)
13.2	Ydych chi wedi derbyn help gyda'ch problem alcohol yn y carchar hwn?	
	Do.....	13 (9%)
	Naddo.....	4 (3%)
	Nid oedd / oes gennyf broblem alcohol.....	129 (88%)
13.3	A oedd gennych broblem cyffuriau pan ddaethoch i'r carchar hwn (gan gynnwys cyffuriau anghyfreithlon a meddyginiaeth na ragnodwyd i chi)?	
	Oedd.....	10 (7%)
	Nac oedd.....	136 (93%)
13.4	A ydych chi wedi datblygu problem â chyffuriau anghyfreithlon ers i chi fod yn y carchar hwn?	
	Do.....	1 (1%)
	Naddo.....	145 (99%)
13.5	A ydych chi wedi datblygu problem â chymryd meddyginiaeth na ragnodwyd i chi ers i chi fod yn y carchar hwn?	
	Do.....	0 (0%)
	Naddo.....	146 (100%)
13.6	A ydych chi wedi derbyn cymorth gyda'ch problem â chyffuriau yn y carchar hwn (gan gynnwys cyffuriau anghyfreithlon a meddyginiaeth na ragnodwyd i chi)?	
	Do.....	5 (3%)
	Naddo.....	4 (3%)
	Nid oedd / oes gennyf broblem cyffuriau.....	136 (94%)
13.7	A yw'n hawdd neu'n anodd cael cyffuriau anghyfreithlon yn y carchar hwn?	
	Yn hawdd iawn.....	3 (2%)
	Yn eithaf hawdd.....	13 (9%)
	Yn eithaf anodd.....	10 (7%)
	Yn anodd iawn.....	5 (4%)
	Ddim yn gwybod.....	110 (78%)
13.8	A yw'n hawdd neu'n anodd cael alcohol yn y carchar hwn?	
	Yn hawdd iawn.....	2 (1%)
	Yn eithaf hawdd.....	2 (1%)
	Yn eithaf anodd.....	3 (2%)
	Yn anodd iawn.....	22 (15%)
	Ddim yn gwybod.....	114 (80%)

Diogelwch

14.1	A ydych erioed wedi teimlo'n anniogel yma?	
	Do	31 (22%)
	Naddo	112 (78%)
14.2	A ydych yn teimlo'n anniogel ar hyn o bryd?	
	Do	8 (6%)
	Naddo	135 (94%)
14.3	Ydych chi wedi cael profiad yma o unrhyw un o'r mathau canlynol o fwlio / erlid gan y carcharorion eraill? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)	
	Camdrin lleisiol	35 (25%)
	Teimlo dan fygythiad neu'n cael eich bygwth.....	26 (19%)
	Camdrin corfforol.....	9 (6%)
	Camdrin rhywiol.....	6 (4%)
	Rhywun yn dwyn eich eiddo neu fwyd	9 (6%)
	Bwlio / erlid arall	21 (15%)
	Heb gael profiad o unrhyw un o'r rhain gan garcharorion yma.....	95 (68%)
14.4	Os byddech yn cael eich bwlio / erlid gan garcharorion eraill yma, a fyddech yn adrodd y digwyddiad?	
	Byddwn	98 (70%)
	Na fyddwn.....	42 (30%)
14.5	Ydych chi wedi cael profiad yma o unrhyw un o'r mathau canlynol o fwlio / erlid gan staff? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)	
	Camdrin lleisiol	29 (20%)
	Teimlo dan fygythiad neu'n cael eich bygwth.....	19 (13%)
	Camdrin corfforol	1 (1%)
	Camdrin rhywiol.....	1 (1%)
	Rhywun yn dwyn eich eiddo neu fwyd	0 (0%)
	Bwlio / erlid arall.....	18 (13%)
	Heb gael profiad o unrhyw un o'r rhain gan staff yma.....	101 (71%)
14.6	Os byddech yn cael eich bwlio / erlid gan staff yma, a fyddech chi'n adrodd y digwyddiad?	
	Byddwn	107 (74%)
	Na fyddwn.....	37 (26%)

Rheoli ymddygiad

15.1	Ydy'r cymhellion neu'r gwobrwyon yn y carchar hwn (e.e. statws uwch) yn eich annog i ymddwyn yn well?	
	Ydynt.....	78 (54%)
	Nac ydynt.....	47 (33%)
	Ddim yn gwybod beth yw'r cymhellion / gwobrwyon	19 (13%)
15.2	A ydych yn teimlo eich bod wedi cael eich trin yn deg yn y cynllun rheoli ymddygiad (e.e. IEP) yn y carchar hwn?	
	Ydw.....	79 (55%)
	Nac ydw.....	31 (22%)
	Ddim yn gwybod	20 (14%)
	Ddim yn gwybod beth yw'r cynllun hwn	14 (10%)
15.3	A ydych wedi cael eich atal yn gorfforol gan staff yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf?	
	Do	2 (1%)
	Naddo	147 (99%)

15.4	Os ydych wedi cael eich atal gan staff yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf, a ddaeth unrhyw un i siarad â chi am y digwyddiad yn ddiweddarach?	
	Do	0 (0%)
	Naddo	2 (1%)
	Ddim yn cofio.....	0 (0%)
	Heb gael fy atal yma yn y 6 mis diwethaf.....	147 (99%)

15.5	A ydych wedi treulio un noson neu fwy yn yr uned cadw ar wahân yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf?	
	Do	1 (1%)
	Naddo	146 (99%)

15.6	Os ydych wedi treulio un noson neu fwy yn yr uned cadw ar wahân yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf, atebwch y cwestiynau isod:		
-------------	---	--	--

	Do / oeddwn	Naddo / Nac oeddwn
A gawsoch eich trin yn dda gan staff yr uned cadw ar wahân?	1 (100%)	0 (0%)
A oeddech yn gallu cael cawod bob dydd?	1 (100%)	0 (0%)
A oeddech yn gallu mynd y tu allan i wneud ymarfer corff bob dydd?	1 (100%)	0 (0%)
A oeddech yn gallu defnyddio'r ffôn bob dydd (os oedd credyd gennych)?	1 (100%)	0 (0%)

Addysg, sgiliau a gwaith

16.1	Ydy hi'n hawdd neu'n anodd i gael cymryd rhan yn y gweithgareddau canlynol yn y carchar hwn?				
-------------	---	--	--	--	--

	Yn hawdd	Yn anodd	Ddim yn gwybod	Ddim ar gael yma
Addysg	94 (65%)	25 (17%)	25 (17%)	1 (1%)
Hyfforddiant galwedigaeth neu sgiliau	79 (56%)	21 (15%)	40 (28%)	1 (1%)
Gwaith yn y carchar	78 (57%)	29 (21%)	29 (21%)	1 (1%)
Gwaith gwirfoddol y tu allan i'r carchar	3 (2%)	12 (9%)	40 (30%)	78 (59%)
Gwaith cyflogedig y tu allan i'r carchar	3 (2%)	12 (9%)	36 (26%)	87 (63%)

16.2	Os ydych wedi cymryd rhan mewn unrhyw un o'r gweithgareddau hyn tra yn y carchar hwn, a ydych yn credu y byddent o gymorth i chi pan gewch eich rhyddhau?			
-------------	--	--	--	--

	Byddant, byddant yn helpu	Na fyddant, ni fyddant yn helpu	Heb gymryd rhan
Addysg	71 (51%)	27 (20%)	40 (29%)
Hyfforddiant galwedigaethol neu sgiliau	67 (50%)	16 (12%)	50 (38%)
Gwaith yn y carchar	48 (36%)	40 (30%)	45 (34%)
Gwaith gwirfoddol y tu allan i'r carchar	16 (12%)	10 (8%)	103 (80%)
Gwaith cyflogedig y tu allan i'r carchar	18 (14%)	9 (7%)	103 (79%)

16.3	Ydy staff yn eich annog i fynychu addysg, hyfforddiant neu waith?	
	Ydynt	101 (69%)
	Nac ydynt.....	30 (21%)
	Ddim yn berthnasol (e.e. os ydych wedi ymddeol, yn sâl neu ar remand).....	15 (10%)

Cynllunio a gwneud cynnydd

17.1	A oes gennych gynllun carchar? (Mae'n bosibl y gelwir hwn yn gynllun dedfryd neu'n gynllun adsefydlu.)			
	Oes			104 (71%)
	Nac oes.....			42 (29%)
17.2	Ydych chi'n deall yr hyn sydd angen i chi wneud i gyflawni'r amcanion neu dargedau yn eich cynllun carchar?			
	Ydw.....			93 (90%)
	Nac ydw.....			3 (3%)
	Ddim yn gwybod beth yw fy amcanion neu dargedau.....			7 (7%)
17.3	Ydy'r staff yma'n eich cefnogi i gyflawni eich amcanion neu dargedau?			
	Ydynt.....			63 (64%)
	Nac ydynt.....			29 (29%)
	Ddim yn gwybod beth yw fy amcanion neu dargedau.....			7 (7%)
17.4	Os ydych wedi gwneud unrhyw rai o'r pethau canlynol yn y carchar, a ydynt wedi eich helpu i gyflawni eich amcanion neu dargedau?			
		Ydynt maent wedi fy helpu	Nac ydynt, nid ydynt wedi fy helpu	Heb gymryd rhan
	Rhaglenni ymddygiad troseddol	40 (40%)	7 (7%)	52 (53%)
	Rhaglenni eraill	25 (27%)	2 (2%)	65 (71%)
	Gwaith un i un	24 (26%)	3 (3%)	65 (71%)
	Bod ar uned arbenigol	0 (0%)	2 (2%)	84 (98%)
	ROTL - rhyddhau yn ystod y dydd neu dros nos	1 (1%)	1 (1%)	84 (98%)

Paratoi ar gyfer rhyddhau

18.1	Ydych chi'n disgwyl cael eich rhyddhau yn y 3 mis nesaf?			
	Ydw.....			14 (9%)
	Nac ydw.....			120 (81%)
	Ddim yn gwybod			15 (10%)
18.2	Pa mor agos yw'r carchar hwn i ardal eich cartref neu'r cyfeiriad yr ydych yn bwriadu mynd iddo wedi i chi gael eich rhyddhau?			
	Agos iawn.....			1 (7%)
	Eithaf agos			5 (36%)
	Eithaf pell.....			4 (29%)
	Yn bell iawn			4 (29%)
18.3	Oes rhywun yn eich helpu i baratoi ar gyfer eich rhyddhau (e.g. swyddog prawf cartref, swyddog cyfrifol, gweithiwr achos)?			
	Oes			10 (77%)
	Nac oes.....			3 (23%)

18.4	Ydych chi'n derbyn cymorth i drefnu'r pethau canlynol pan fyddwch yn cael eich rhyddhau?	Ydw,	Nac ydw,	Nac ydw, ac
		Rwy'n derbyn help gyda'r rhain	ond rwyf angen help gyda'r rhain	nid oes angen help arnaf gyda'r rhain
	Dod o hyd i lety	3 (21%)	5 (36%)	6 (43%)
	Sicrhau cyflogaeth	0 (0%)	8 (67%)	4 (33%)
	Trefnu addysg neu hyfforddiant	1 (8%)	5 (42%)	6 (50%)
	Trefnu budd-daliadau	1 (8%)	6 (46%)	6 (46%)
	Trefnu cyllid	3 (25%)	1 (8%)	8 (67%)
	Cefnogaeth ar gyfer problemau cyffuriau neu alcohol	0 (0%)	0 (0%)	13 (100%)
	Iechyd / cefnogaeth iechyd meddwl	2 (15%)	4 (31%)	7 (54%)
	Cefnogaeth gofal cymdeithasol	2 (15%)	2 (15%)	9 (69%)
	Cael cysylltiad eto gyda theulu neu ffrindiau	1 (8%)	2 (15%)	10 (77%)

Mwy amdanoch chi

19.1	Oes gennych blant o dan 18 oed?			
	Oes			50 (34%)
	Nac oes			99 (66%)
19.2	Ydych chi'n ddinesydd y DU / Prydeinig?			
	Ydw.....			148 (99%)
	Nac ydw.....			1 (1%)
19.3	Ydych chi o gymuned teithwyr (e.e. Sipsi/Romani/Teithiwr Gwyddelig)?			
	Ydw.....			6 (4%)
	Nac ydw.....			142 (96%)
19.4	Ydych chi wedi bod yn y lluoedd arfog erioed (e.e. y fyddin, y llynges, y llu awyr)?			
	Do			15 (10%)
	Naddo			133 (90%)
19.5	Beth yw eich rhywedd?			
	Gwryw			148 (99%)
	Benyw.....			0 (0%)
	Anneuaidd			0 (0%)
	Arall			1 (1%)
1.96	Sut y byddech yn disgrifio eich cyfeiriadedd rhywiol?			
	Heterorywiol.....			124 (83%)
	Hoyw / lesbiaidd / cyfunrywiol.....			8 (5%)
	Deurywiol			15 (10%)
	Arall			2 (1%)
1.97	Ydych chi'n cael eich adnabod fel trawsryweddol neu drawsrywiol?			
	Ydw.....			2 (1%)
	Nac ydw.....			144 (99%)

Cwestiynau terfynol am y carchar hwn

20.1	Ydych chi'n meddwl bod eich profiadau yn y carchar hwn wedi eich gwneud yn fwy neu'n llai tebygol o droseddu yn y dyfodol?	
	Yn fwy tebygol o droseddu.....	1 (1%)
	Yn llai tebygol o droseddu.....	104 (73%)
	Gwneud dim gwahaniaeth.....	38 (27%)

Carchar Prescoed

Gwybodaeth gefndirol

I.1	Pa adain neu floc tai ydych chi'n byw ynddo ar hyn o bryd?	
	Bingham	12 (11%)
	Cape	9 (8%)
	Casey	8 (7%)
	Ford	11 (10%)
	Gates	9 (8%)
	Halfway House.....	4 (4%)
	Llewellyn.....	14 (13%)
	Lester	16 (15%)
	Morgan.....	11 (10%)
	Mitchell	11 (10%)
	Pugh	5 (5%)
I.2	Faint yw eich oed?	
	O dan 21.....	1 (1%)
	21 - 25.....	9 (8%)
	26 - 29.....	17 (15%)
	30 - 39.....	34 (31%)
	40 - 49.....	22 (20%)
	50 - 59.....	22 (20%)
	60 - 69.....	5 (5%)
	70 neu hŷn	0 (0%)
I.3	Beth yw eich grŵp ethnig?	
	Gwyn - Cymreig/ Seisnig/ Albanaid/ Gwyddel o Ogledd Iwerddon/Prydeinig	89 (82%)
	Gwyn - Gwyddelig.....	1 (1%)
	Gwyn - Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig.....	1 (1%)
	Gwyn - unrhyw gefndir Gwyn arall	0 (0%)
	Cymysg – Gwyn a Du Caribiaidd	3 (3%)
	Cymysg - Gwyn a Du Affricanaidd.....	0 (0%)
	Cymysg - Gwyn ac Asiaidd.....	2 (2%)
	Cymysg - unrhyw gefndir ethnig cymysg arall	1 (1%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Indiaidd	0 (0%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Pacistanaidd	3 (3%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Bangladeshaid	1 (1%)
	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Tsieineaidd.....	0 (0%)
	Asiaidd - unrhyw Gefndir Asiaidd arall	0 (0%)
	Du neu ddu Prydeinig - Caribiaidd.....	4 (4%)
	Du neu ddu Prydeinig - Affricanaidd.....	2 (2%)
	Du - unrhyw gefndir Du/ Affricanaidd/ Caribiaidd arall	0 (0%)
	Arabaidd	0 (0%)
	Unrhyw grŵp ethnig arall.....	2 (2%)

I.4	Pa mor hir ydych chi wedi bod yn y carchar hwn?	
	Llai na 6 mis	30 (27%)
	6 mis neu fwy.....	80 (73%)
I.5	Ydych chi wedi eich dedfrydu ar hyn o bryd?	
	Ydw.....	107 (98%)
	Ydw – wedi fy ngalw'n ôl.....	2 (2%)
	Nac ydw – ar remand neu'n disgwyl dedfryd	0 (0%)
	Nac ydw – carcharor mewnfudo.....	0 (0%)
I.6	Pa mor hir yw eich dedfryd?	
	Llai na 6 mis	0 (0%)
	6 mis i lai nag 1 flwyddyn	1 (1%)
	1 flwyddyn i lai na 4 blynedd.....	19 (17%)
	4 blynedd i lai na 10 mlynedd	51 (46%)
	10 mlynedd neu fwy.....	14 (13%)
	IPP (Dedfryd amhenodol er mwyn diogelu'r cyhoedd).....	14 (13%)
	Am Oes	11 (10%)
	Ddim yn gwneud tymor mewn carchar ar hyn o bryd.....	0 (0%)

Cyrraedd

	Gawsoch chi'r wybodaeth ddiweddaraf am y carchar hwn cyn i chi ddod yma?	
2.1	Do	55 (50%)
	Naddo	50 (45%)
	Ddim yn cofio.....	5 (5%)
	Pan gyrhaeddoch y carchar hwn, pa mor hir dreulioch chi yn y dderbynfa?	
2.2	Llai na 2 awr	105 (95%)
	2 awr neu fwy.....	3 (3%)
	Ddim yn cofio.....	2 (2%)
2.3	Pan gawsoch eich chwilio yn y dderbynfa, a wnaethpwyd hyn mewn modd parchus?	
	Do	105 (95%)
	Naddo	4 (4%)
	Ddim yn cofio.....	1 (1%)
2.4	Yn gyffredinol, sut gawsoch chi eich trin yn y dderbynfa?	
	Yn dda iawn	79 (72%)
	Yn eithaf da.....	28 (25%)
	Yn eithaf gwael.....	1 (1%)
	Yn wael iawn	0 (0%)
	Ddim yn cofio.....	2 (2%)

2.5 Pan gyrhaeddoch yma'n gyntaf, a gawsoch chi unrhyw un o'r problemau canlynol?

Problemau cael rhifau ffôn.....	4 (4%)
Cysylltu â theulu	6 (6%)
Trefnu gofal i blant neu ddibynyddion eraill.....	1 (1%)
Cysylltu â chyflogwyr.....	0 (0%)
Pryderon ariannol.....	2 (2%)
Pryderon tai.....	4 (4%)
Teimlo'n isel.....	8 (7%)
Teimlo'n hunanladdol	1 (1%)
Problemau iechyd meddwl eraill.....	6 (6%)
Problemau iechyd corfforol	3 (3%)
Problemau cyffuriau neu alcohol (e.e symptomau amddifadu).....	0 (0%)
Problemau cael meddyginiaeth.....	3 (3%)
Angen eich amddiffyn rhag carcharorion eraill.....	1 (1%)
Eiddo coll neu'n araf yn cyrraedd.....	5 (5%)
Problemau eraill.....	5 (5%)
Heb gael unrhyw broblemau	

2.6 A fu'r staff yn eich helpu i ddelio gyda'r problemau hyn wedi i chi gyrraedd yma'n gyntaf?

Do	15 (14%)
Naddo	14 (13%)
Ni chefais unrhyw broblemau pan gyrhaeddais yma gyntaf.....	80 (73%)

Noson gyntaf a chynefino**3.1 Cyn i chi cael eich cloi yn eich cell ar eich noson gyntaf yma, a gynigwyd unrhyw un o'r pethau canlynol i chi**

Tybaco neu gyfnewid nicotin	64 (61%)
Pethau ymolchi / eitemau sylfaenol eraill.....	51 (49%)
Cawod.....	83 (79%)
Galwad ffôn rhad ac am ddim.....	58 (55%)
Rhywbeth i'w fwyta.....	87 (83%)
Cyfle i weld rhywun o'r gwasanaethau gofal iechyd.....	83 (79%)
Cyfle i siarad â Gwrandawr neu Samariaid	40 (38%)
Cefnogaeth gan garcharor arall (e.e. Rhywun o du mewn y carchar neu fydi).	41 (39%)
Ni chefais gynnig unrhyw un o'r pethau hyn.....	7 (7%)

3.2 Ar eich noson gyntaf yn y carchar hwn, pa mor lân neu frwnt oedd eich cell?

Yn lân iawn.....	18 (17%)
Yn eithaf glân	61 (56%)
Yn eithaf brwnt.....	22 (20%)
Yn frwnt iawn.....	6 (6%)
Ddim yn cofio.....	2 (2%)

3.3 Oeddech chi'n teimlo'n ddiogel ar eich noson gyntaf yma?

Oeddwn	106 (98%)
Nac oeddwn	1 (1%)
Ddim yn cofio.....	1 (1%)

3.4 Yn eich dyddiau cyntaf yma, a gawsoch chi

	Do	Naddo	Ddim yn cofio
Mynediad i siop y carchar / ffreutur	62 (60%)	37 (36%)	5 (5%)
Credyd ffôn PIN am ddim?	36 (36%)	56 (56%)	8 (8%)
Rhifau wedi'u cadw ar eich ffôn PIN	63 (72%)	18 (21%)	6 (7%)

3.5	A oedd eich cwrs cynefino yn cynnwys popeth yr oedd angen i chi ei wybod am y carchar?	
	Oedd	91 (83%)
	Nac oedd.....	18 (17%)
	Heb fod ar gwrs cynefino	0 (0%)

Ar yr adain

4.1	Ydych chi mewn cell ar ben eich hun?	
	Ydw.....	80 (73%)
	Nac ydw, rwyf yn rhannu cell neu neuadd	29 (27%)

4.2	Ydy cloch eich cell yn cael ei hateb fel arfer o fewn pum munud?	
	Ydy.....	2 (2%)
	Nac ydy.....	1 (1%)
	Ddim yn gwybod.....	4 (4%)
	Nid oes gennyf gloch yn fy nghell.....	101 (94%)

4.3	Atebwch y cwestiynau canlynol am yr adain neu floc tai rydych ar hyn o bryd yn byw ynddi/ynddo:			
		Ydw / ydy	Nac ydw / Nac ydy	Ddim yn gwybod
	Ydych chi fel arfer yn cael digon o ddillad glân, addas ar gyfer yr wythnos?	101 (94%)	6 (6%)	1 (1%)
	Ydych chi'n gallu cael cawod bob dydd?	107 (98%)	2 (2%)	0 (0%)
	Ydych chi'n derbyn dillad gwely glân bob wythnos?	104 (95%)	0 (0%)	5 (5%)
	Ydych chi'n derbyn deunyddiau glanhau ar gyfer eich cell bob wythnos?	72 (66%)	33 (30%)	4 (4%)
	Ydy hi fel arfer yn ddigon tawel i chi fod yn gallu ymlacio neu gysgu yn ystod y nos?	95 (88%)	13 (12%)	0 (0%)
	Os oes angen, ydych chi'n gallu cael eich eiddo sydd wedi'i storio?	62 (57%)	17 (16%)	29 (27%)

4.4	Fel arfer, pa mor lân yw'r manau cyhoeddus / sy'n cael eu rhannu yn eich adain neu floc tai (landins, grisiau, cawodydd yr adain ayyb)?	
	Yn lân iawn.....	11 (10%)
	Yn eithaf glân	54 (50%)
	Yn eithaf brwnt.....	31 (28%)
	Yn frwnt iawn.....	13 (12%)

Bwyd a'r ffreutur

5.1	Beth yw ansawdd y bwyd yn y carchar hwn?	
	Da iawn.....	9 (8%)
	Eithaf da	59 (55%)
	Eithaf gwael	31 (29%)
	Gwael iawn	9 (8%)

5.2	Ydych chi'n cael digon i fwyta amser bwyd?	
	Bob tro	27 (25%)
	Rhan fwyaf o'r amser.....	34 (31%)
	Peth o'r amser.....	38 (35%)
	Byth.....	10 (9%)

5.3	Ydy'r siop/ffreutur yn gwerthu'r pethau sydd eu hangen arnoch?	
	Ydy.....	92 (84%)
	Nac ydy.....	15 (14%)
	Ddim yn gwybod	2 (2%)

Perthynas gyda staff

6.1	A yw'r rhan fwyaf o staff yn eich trin â pharch?	
	Ydynt.....	101 (93%)
	Nac ydynt.....	8 (7%)
6.2	A oes aelod o staff y gallwch droi ato am gymorth os oes problem gennych?	
	Oes.....	102 (93%)
	Nac oes.....	8 (7%)
6.3	Yn yr wythnos ddiwethaf, oes unrhyw aelod o staff wedi siarad â chi ynglyn â sut mae pethau'n mynd?	
	Oes.....	64 (58%)
	Nac oes.....	46 (42%)
6.4	Faint o gymorth yw eich swyddog personol neu benodol?	
	O help mawr	53 (48%)
	O help	34 (31%)
	Ddim o help mawr	11 (10%)
	Ddim o help o gwbl	3 (3%)
	Ddim yn gwybod	8 (7%)
	Nid oes gennyf swyddog personol/penodol.....	1 (1%)
6.5	Pa mor aml ydych chi'n gweld llywodraethwyr, cyfarwyddwyr neu reolwyr hŷn y carchar yn siarad â charcharorion?	
	Yn rheolaidd	50 (45%)
	Ambell i waith	38 (35%)
	Braidd o gwbl	20 (18%)
	Ddim yn gwybod	2 (2%)
6.6	Ydych chi'n teimlo eich bod yn cael eich trin fel unigolyn yn y carchar hwn?	
	Ydw.....	84 (77%)
	Nac ydw.....	25 (23%)
6.7	Oedd y carcharorion yn cael eu cynnwys mewn ymgynghoriaeth am bethau fel bwyd, ffreutur, gofal iechyd neu faterion ar yr adain?	
	Oeddent, ac roedd pethau'n newid ambell waith.....	46 (43%)
	Oeddent, ond nid oedd pethau'n newid.....	20 (19%)
	Nac oeddent.....	17 (16%)
	Ddim yn gwybod	25 (23%)

Cred

7.1	Beth yw eich crefydd?	
	Dim cred	60 (55%)
	Cristnogol (gan gynnwys Eglwys Lloegr, Catholig, Protestannaidd a phob enwad Cristnogol arall)	35 (32%)
	Bwdhaidd	3 (3%)
	HindŴaidd	0 (0%)
	Iddewig	0 (0%)
	Mwslimaidd	7 (6%)
	Sikh	1 (1%)
	Arall	4 (4%)
7.2	Ydy eich credoau crefyddol yn cael eu parchu yma?	
	Ydynt	40 (38%)
	Nac ydynt	5 (5%)
	Ddim yn gwybod	5 (5%)
	Ddim yn gymwys (dim cred).....	60 (55%)
7.3	Ydych chi'n gallu siarad â Chaplan eich cred yn breifat, os ydych eisiau?	
	Ydw.....	45 (41%)
	Nac ydw.....	3 (3%)
	Ddim yn gwybod	5 (5%)
	Ddim yn gymwys (dim cred).....	60 (55%)
7.4	Ydych chi'n gallu mynychu gwasanaethau crefyddol, os ydych eisiau?	
	Ydw.....	45 (41%)
	Nac ydw.....	2 (2%)
	Ddim yn gwybod	3 (3%)
	Ddim yn gymwys (dim cred).....	60 (55%)

Cysylltiad â'ch teulu a ffrindiau

8.1	Ydy staff wedi'ch annog i gadw mewn cysylltiad â'ch teulu/ffrindiau?	
	Ydynt	75 (68%)
	Nac ydynt	35 (32%)
8.2	Ydych chi wedi cael unrhyw broblemau o ran anfon neu dderbyn post (llythyron neu barseili)?	
	Do	19 (18%)
	Naddo	89 (82%)
8.3	Ydych chi'n gallu defnyddio'r ffôn bob dydd (os oes credyd gennych)?	
	Ydw.....	102 (94%)
	Nac ydw.....	6 (6%)
8.4	Pa mor hawdd neu anodd yw hi i'ch teulu a'ch ffrindiau ddod yma?	
	Yn hawdd iawn.....	11 (10%)
	Yn eithaf hawdd	48 (45%)
	Yn eithaf anodd.....	33 (31%)
	Yn anodd iawn	15 (14%)
	Ddim yn gwybod	0 (0%)

8.5	Pa mor aml y mae eich teulu neu'ch ffrindiau'n ymweld â chi?	
	Mwy nag unwaith yr wythnos.....	11 (10%)
	Tua unwaith yr wythnos.....	48 (45%)
	Llai nag unwaith yr wythnos.....	49 (46%)
	Ddim yn gymwys (ddim yn derbyn ymweliadau).....	23 (21%)
8.6	Ydy'r ymweliadau fel arfer yn cychwyn ac yn gorffen yn brydlon?	
	Ydynt.....	78 (94%)
	Nac ydynt.....	5 (6%)
8.7	Ydy eich ymwelwyr fel arfer yn cael eu trin yn barchus?	
	Ydynt.....	83 (99%)
	Nac ydynt.....	1 (1%)

Amser y tu allan i'r gell

9.1	Ydych chi'n gwybod pryd y dylai carcharorion gael eu rhyddhau a'u cloi yn y gell yma (neu'r amseroedd cofrestru os ydych mewn carchar agored)?	
	Ydw, ac fel arfer cedwir at yr amseroedd hyn.....	95 (90%)
	Ydw, ond ni chedwir at yr amseroedd hyn fel arfer.....	10 (9%)
	Nac ydw.....	1 (1%)
9.2	Pa mor hir ydych chi fel arfer yn ei dreulio allan o'ch cell ar ddiwrnod nodweddiadol o'r wythnos (gan gynnwys yr amser a dreulir mewn addysg, gwaith ayyb)?	
	Llai na 2 awr.....	0 (0%)
	2 i 6 awr.....	11 (11%)
	6 i 10 awr.....	17 (16%)
	10 awr neu fwy.....	71 (68%)
	Ddim yn gwybod.....	5 (5%)
9.3	Pa mor hir ydych chi fel arfer yn ei dreulio allan o'ch cell ar ddydd Sadwrn neu ddydd Sul nodweddiadol?	
	Llai na 2 awr.....	4 (4%)
	2 i 6 awr.....	18 (17%)
	6 i 10 awr.....	18 (17%)
	10 awr neu fwy.....	58 (55%)
	Ddim yn gwybod.....	7 (7%)
9.4	Am faint o ddiwrnodau mewn wythnos nodweddiadol y mae gennych yr amser i wneud pethau domestig (cael cawod, glanhau'r gell, defnyddio ffôn yr adain ayyb)?	
	Dim.....	0 (0%)
	1 neu 2.....	3 (3%)
	3 i 5.....	4 (4%)
	Mwy na 5.....	99 (93%)
	Ddim yn gwybod.....	1 (1%)
9.5	Am faint o ddiwrnodau mewn wythnos nodweddiadol yr ydych yn cael cymdeithasu, os ydych yn dymuno gwneud hynny?	
	Dim.....	0 (0%)
	1 neu 2.....	1 (1%)
	3 i 5.....	0 (0%)
	Mwy na 5.....	102 (97%)
	Ddim yn gwybod.....	2 (2%)

9.6	Am faint o ddiwrnodau mewn wythnos nodweddiadol ydych chi'n mynd y tu allan i wneud ymarfer corff, os ydych yn dymuno wneud hynny?	
	Dim.....	0 (0%)
	1 neu 2.....	1 (1%)
	3 i 5.....	0 (0%)
	Mwy na 5.....	105 (97%)
	Ddim yn gwybod.....	2 (2%)
9.7	Pa mor aml ydych chi'n mynd i'r gampfa fel arfer?	
	Dwywaith yr wythnos neu fwy.....	70 (64%)
	Tua unwaith yr wythnos.....	3 (3%)
	Llai nag unwaith yr wythnos.....	5 (5%)
	Byth.....	31 (28%)
9.8	Pa mor aml ydych chi'n mynd i'r llyfrgell fel arfer?	
	Dwywaith yr wythnos neu fwy.....	58 (53%)
	Tua unwaith yr wythnos.....	22 (20%)
	Llai nag unwaith yr wythnos.....	16 (15%)
	Byth.....	13 (12%)
9.9	Oes gan y llyfrgell amrywiaeth ddigon eang o ddeunyddiau i gwrdd â'ch anghenion?	
	Oes.....	73 (68%)
	Nac oes.....	21 (20%)
	Ddim yn defnyddio'r llyfrgell.....	13 (12%)

Ceisiadau, cwynion a hawliau cyfreithiol

10.1	A yw'n hawdd gwneud cais?		
	Ydy.....		101 (94%)
	Nac ydy.....		3 (3%)
	Ddim yn gwybod.....		4 (4%)
10.2	Os ydych wedi gwneud ceisiadau yma, atebwch y cwestiynau isod:		
		Ydynt	Nac ydynt
			Heb wneud unrhyw geisiadau
	Ydy ceisiadau fel arfer yn cael eu trafod yn deg?	78 (78%)	11 (11%)
	Ydy ceisiadau fel arfer yn cael eu trafod o fewn 7 niwrnod?	71 (71%)	18 (18%)
10.3	Ydy hi'n hawdd i chi wneud cwyn?		
	Ydy.....		59 (55%)
	Nac ydy.....		13 (12%)
	Ddim yn gwybod.....		36 (33%)
10.4	Os ydych wedi gwneud unrhyw gwynion yma, atebwch y cwestiynau isod:		
		Ydynt	Nac ydynt
			Heb wneud unrhyw gwynion
	Ydy cwynion fel arfer yn cael eu trafod yn deg?	12 (12%)	15 (15%)
	Ydy cwynion fel arfer yn cael eu trafod o fewn 7 niwrnod?	14 (14%)	11 (11%)
10.5	Ydych chi erioed wedi cael eich atal rhag gwneud cwyn yma pan oeddech am wneud un?		
	Do.....		12 (11%)
	Naddo.....		33 (31%)
	Ddim eisiau gwneud cwyn.....		60 (57%)

10.6 Yn y carchar hwn, pa mor hawdd neu anodd yw...

	Yn hawdd	Yn anodd	Ddim yn gwybod	Ddim yn berthnasol
Cyfathrebu â'ch cyfreithiwr neu gynrychiolydd cyfreithiol?	55 (51%)	2 (2%)	15 (14%)	35 (33%)
Mynychu ymweliadau cyfreithiol?	48 (46%)	3 (3%)	17 (16%)	37 (35%)
Derbyn gwybodaeth am fechniaeth?	20 (20%)	3 (3%)	19 (19%)	58 (58%)

10.7 Ydy'r staff yma erioed wedi agor llythyrau oddi wrth eich cyfreithiwr neu gynrychiolydd cyfreithiol pan nad oeddech gyda nhw?

Ydynt.....	10 (9%)
Nac ydynt.....	54 (50%)
Heb dderbyn unrhyw lythyron cyfreithiol.....	43 (40%)

Gofal iechyd**11.1 Pa mor hawdd neu anodd yw hi i weld y bobl ganlynol?**

	Hawdd iawn	Eithaf hawdd	Eithaf anodd	Anodd iawn	Ddim yn gwybod
Meddyg	32 (29%)	61 (56%)	7 (6%)	3 (3%)	6 (6%)
Nyrs	60 (56%)	41 (38%)	3 (3%)	1 (1%)	2 (2%)
Deintydd	9 (8%)	22 (21%)	25 (23%)	33 (31%)	18 (17%)
Gweithwyr iechyd meddwl	15 (14%)	22 (21%)	2 (2%)	4 (4%)	62 (59%)

11.2 Beth yw'ch barn am ansawdd y gwasanaeth iechyd gan y bobl ganlynol?

	Da iawn	Eithaf da	Eithaf gwael	Eithaf drwg	Ddim yn gwybod
Meddyg	64 (59%)	31 (29%)	2 (2%)	2 (2%)	9 (8%)
Nyrs	69 (64%)	30 (28%)	3 (3%)	3 (3%)	3 (3%)
Deintydd	27 (25%)	19 (18%)	4 (4%)	5 (5%)	52 (49%)
Gweithwyr iechyd meddwl	22 (21%)	7 (7%)	2 (2%)	2 (2%)	71 (68%)

11.3 Oes gennych unrhyw broblemau iechyd meddwl?

Oes.....	22 (20%)
Nac oes.....	86 (80%)

11.4 Ydych chi wedi derbyn help gyda'ch problemau iechyd meddwl yn y carchar hwn?

Do.....	16 (15%)
Naddo.....	4 (4%)
Nid oes gennyf unrhyw broblemau iechyd meddwl.....	86 (81%)

11.5 Beth ydych chi'n feddwl o ansawdd gyffredinol y gwasanaethau iechyd yma?

Da iawn.....	45 (41%)
Eithaf da.....	50 (46%)
Eithaf gwael.....	8 (7%)
Gwael iawn.....	3 (3%)
Ddim yn gwybod.....	3 (3%)

Anghenion cefnogaeth eraill**12.1 A ydych yn credu bod gennych anabledd (h.y. anghenion corfforol, meddyliol neu ddysgu tymor hir sy'n effeithio ar eich bywyd bob dydd)?**

Ydw.....	13 (12%)
Nac ydw.....	96 (88%)

12.2	Os oes gennych anabledd, ydych chi'n derbyn y gefnogaeth sydd ei hangen arnoch?	
	Ydw.....	7 (6%)
	Nac ydw.....	5 (5%)
	Nid oes gennyf anabledd.....	96 (89%)
12.3	Ydych chi wedi bod ar ACCT yn y carchar hwn?	
	Do	0 (0%)
	Naddo	108 (100%)
12.4	Os ydych chi wedi bod ar ACCT yn y carchar, a oeddech yn teimlo eich bod yn derbyn gofal gan staff?	
	Oeddwn.....	0 (0%)
	Nac oeddwn	0 (0%)
	Heb fod ar ACCT yn y carchar hwn	108 (100%)
12.5	Pa mor hawdd neu anodd ydyw i chi siarad â Gwrandawr, os oes angen?	
	Yn hawdd iawn.....	39 (36%)
	Yn eithaf hawdd	11 (10%)
	Yn eithaf anodd.....	2 (2%)
	Yn anodd iawn	1 (1%)
	Ddim yn gwybod	55 (50%)
	Nid oes Gwrandawyr ar gael yn y carchar hwn	1 (1%)

Alcohol a chyffuriau

13.1	A oedd gennych broblem alcohol pan ddaethoch i'r carchar hwn?	
	Oedd	7 (6%)
	Nac oedd.....	102 (94%)
13.2	Ydych chi wedi derbyn help gyda'ch problem alcohol yn y carchar hwn?	
	Do	4 (4%)
	Naddo	3 (3%)
	Nid oedd / oes gennyf broblem alcohol	102 (94%)
13.3	A oedd gennych broblem cyffuriau pan ddaethoch i'r carchar hwn (gan gynnwys cyffuriau anghyfreithlon a meddyginiaeth na ragnodwyd i chi)?	
	Oedd	3 (3%)
	Nac oedd.....	106 (97%)
13.4	A ydych chi wedi datblygu problem â chyffuriau anghyfreithlon ers i chi fod yn y carchar hwn?	
	Do	0 (0%)
	Naddo	109 (100%)
13.5	A ydych chi wedi datblygu problem â chymryd meddyginiaeth na ragnodwyd i chi ers i chi fod yn y carchar hwn?	
	Do	0 (0%)
	Naddo	109 (100%)
13.6	A ydych chi wedi derbyn cymorth gyda'ch problem â chyffuriau yn y carchar hwn (gan gynnwys cyffuriau anghyfreithlon a meddyginiaeth na ragnodwyd i chi)?	
	Do	2 (2%)
	Naddo	0 (0%)
	Nid oedd / oes gennyf broblem cyffuriau.....	106 (98%)

13.7	A yw'n hawdd neu'n anodd cael cyffuriau anghyfreithlon yn y carchar hwn?	
	Yn hawdd iawn.....	14 (13%)
	Yn eithaf hawdd.....	9 (8%)
	Yn eithaf anodd.....	6 (6%)
	Yn anodd iawn.....	1 (1%)
	Ddim yn gwybod.....	79 (72%)
13.8	A yw'n hawdd neu'n anodd cael alcohol yn y carchar hwn?	
	Yn hawdd iawn.....	12 (11%)
	Yn eithaf hawdd.....	12 (11%)
	Yn eithaf anodd.....	3 (3%)
	Yn anodd iawn.....	4 (4%)
	Ddim yn gwybod.....	77 (71%)
Diogelwch		
14.1	A ydych erioed wedi teimlo'n anniogel yma?	
	Do.....	9 (8%)
	Naddo.....	100 (92%)
14.2	A ydych yn teimlo'n anniogel ar hyn o bryd?	
	Ydw.....	4 (4%)
	Nac ydw.....	105 (96%)
14.3	Ydych chi wedi cael profiad yma o unrhyw un o'r mathau canlynol o fwlio / erlid gan garcharorion eraill? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)	
	Camdrin lleisiol.....	12 (12%)
	Teimlo dan fygythiad neu'n cael eich bygwth.....	9 (9%)
	Camdrin corfforol.....	1 (1%)
	Camdrin rhywiol.....	0 (0%)
	Rhywun yn dwyn eich eiddo neu fwyd.....	2 (2%)
	Bwlio / erlid arall.....	5 (5%)
	Heb gael profiad o unrhyw un o'r rhain gan garcharorion yma.....	86 (78%)
14.4	Os byddech yn cael eich bwlio / erlid gan garcharorion eraill yma, a fyddech yn rhoi gwybod am y digwyddiad?	
	Byddwn.....	50 (47%)
	Na fyddwn.....	56 (53%)
14.5	Ydych chi wedi cael profiad yma o unrhyw un o'r mathau canlynol o fwlio / erlid gan staff? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)	
	Camdrin lleisiol.....	10 (10%)
	Teimlo dan fygythiad neu'n cael eich bygwth.....	13 (12%)
	Camdrin corfforol.....	0 (0%)
	Camdrin rhywiol.....	0 (0%)
	Rhywun yn dwyn eich eiddo neu fwyd.....	1 (1%)
	Bwlio / erlid arall.....	11 (10%)
	Heb gael profiad o unrhyw un o'r rhain gan staff yma.....	82 (78%)
14.6	Os byddech yn cael eich bwlio / erlid gan staff yma, a fyddech yn rhoi gwybod am y digwyddiad?	
	Byddwn.....	55 (52%)
	Na fyddwn.....	51 (48%)

Rheoli ymddygiad

15.1	Ydy'r cymhellion neu'r gwobrwyon yn y carchar hwn (e.e. statws uwch) yn eich annog i ymddwyn yn well?		
	Ydynt	72 (67%)	
	Nac ydynt	26 (24%)	
	Ddim yn gwybod beth yw'r cymhellion / gwobrwyon	10 (9%)	
15.2	A ydych yn teimlo eich bod wedi cael eich trin yn deg yn y cynllun rheoli ymddygiad (e.e. IEP) yn y carchar hwn?		
	Ydw	72 (67%)	
	Nac ydw	11 (10%)	
	Ddim yn gwybod	17 (16%)	
	Ddim yn gwybod beth yw'r cynllun hwn	7 (7%)	
15.3	A ydych wedi cael eich atal yn gorfforol gan staff yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf?		
	Do	1 (1%)	
	Naddo	107 (99%)	
15.4	Os ydych wedi cael eich atal gan staff yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf, a ddaeth unrhyw un i siarad â chi am y digwyddiad yn ddiweddarach?		
	Do	0 (0%)	
	Naddo	0 (0%)	
	Ddim yn cofio.....	0 (0%)	
	Heb gael fy atal yma yn y 6 mis diwethaf.....	107 (100%)	
15.5	A ydych wedi treulio un noson neu fwy yn yr uned cadw ar wahân yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf?		
	Do	0 (0%)	
	Naddo	106 (100%)	
15.6	Os ydych wedi treulio un noson neu fwy yn yr uned cadw ar wahân yn y carchar hwn yn y 6 mis diwethaf, atebwch y cwestiynau isod:		
		Do / oeddwn	Naddo / Nac oeddwn
	A gawsoch eich trin yn dda gan staff yr uned cadw ar wahân?	0 (0%)	0 (0%)
	A oeddech yn gallu cael cawod bob dydd?	0 (0%)	0 (0%)
	A oeddech yn gallu mynd y tu allan i wneud ymarfer corff bob dydd?	0 (0%)	0 (0%)
	A oeddech yn gallu defnyddio'r ffôn bob dydd (os oedd credyd gennych)?	0 (0%)	0 (0%)

Addysg, sgiliau a gwaith

16.1	Ydy hi'n hawdd neu'n anodd i gael cymryd rhan yn y gweithgareddau canlynol yn y carchar hwn?				
		Yn hawdd	Yn anodd	Ddim yn gwybod	Ddim ar gael yma
	Addysg	88 (83%)	7 (7%)	11 (10%)	0 (0%)
	Hyfforddiant galwedigaeth neu sgiliau	64 (60%)	19 (18%)	21 (20%)	3 (3%)
	Gwaith yn y carchar	101 (94%)	5 (5%)	2 (2%)	0 (0%)
	Gwaith gwirfoddol y tu allan i'r carchar	48 (45%)	31 (29%)	27 (25%)	0 (0%)
	Gwaith cyflogedig y tu allan i'r carchar	29 (27%)	51 (48%)	27 (25%)	0 (0%)

16.2	Os ydych wedi cymryd rhan mewn unrhyw un o'r gweithgareddau hyn tra yn y carchar hwn, a ydych yn credu y byddent o gymorth i chi pan gewch eich rhyddhau?			
		Ydw, byddent o gymorth	Nac ydw, ddim o gymorth	Heb gymryd rhan
	Addysg	65 (63%)	19 (18%)	19 (18%)
	Hyfforddiant galwedigaethol neu sgiliau	61 (61%)	10 (10%)	29 (29%)
	Gwaith yn y carchar	52 (50%)	47 (45%)	5 (5%)
	Gwaith gwirfoddol y tu allan i'r carchar	53 (52%)	9 (9%)	40 (39%)
	Gwaith cyflogedig y tu allan i'r carchar	49 (47%)	5 (5%)	50 (48%)

16.3	Ydy staff yn eich annog i fynychu addysg, hyfforddiant neu waith?	
	Ydynt.....	84 (80%)
	Nac ydynt.....	20 (19%)
	Ddim yn berthnasol (e.e. os ydych wedi ymddeol, yn sâl neu ar remand).....	1 (1%)

Cynllunio a gwneud cynnydd

17.1	A oes gennych gynllun carchar? (Mae'n bosibl y gelwir hwn yn gynllun dedfryd neu'n gynllun adsefydlu.)	
	Oes.....	86 (80%)
	Nac oes.....	21 (20%)

17.2	Ydych chi'n deall yr hyn y mae angen i chi ei wneud i gyflawni'r amcanion neu'r targedau yn eich cynllun carchar?	
	Ydw.....	85 (99%)
	Nac ydw.....	1 (1%)
	Ddim yn gwybod beth yw fy amcanion neu dargedau.....	0 (0%)

17.3	Ydy'r staff yma'n eich cefnogi i gyflawni eich amcanion neu dargedau?	
	Ydynt.....	73 (89%)
	Nac ydynt.....	9 (11%)
	Ddim yn gwybod beth yw fy amcanion neu dargedau.....	0 (0%)

17.4	Os ydych wedi gwneud unrhyw rai o'r pethau canlynol yn y carchar, a ydynt wedi eich helpu i gyflawni eich amcanion neu dargedau?			
		Ydynt, maent wedi fy helpu	Naddo, nid ydynt wedi fy helpu	Heb wneud / ddim yn gwybod
	Rhaglenni ymddygiad troseddol	30 (42%)	2 (3%)	40 (56%)
	Rhaglenni eraill	20 (30%)	0 (0%)	46 (70%)
	Gwaith un i un	24 (34%)	1 (1%)	45 (64%)
	Bod ar uned arbenigol	4 (6%)	3 (5%)	57 (89%)
	ROTL - rhyddhau yn ystod y dydd neu dros nos	61 (73%)	1 (1%)	22 (26%)

Paratoi ar gyfer rhyddhau

18.1	Ydych chi'n disgwyl cael eich rhyddhau yn y 3 mis nesaf?	
	Ydw.....	26 (24%)
	Nac ydw.....	77 (72%)
	Ddim yn gwybod.....	4 (4%)

18.2	Pa mor agos yw'r carchar hwn at ardal eich cartref neu at y cyfeiriad y bwriadwch fyw ynddo wedi i chi gael eich rhyddhau?			
	Agos iawn.....			2 (8%)
	Eithaf agos.....			13 (50%)
	Eithaf pell.....			7 (27%)
	Yn bell iawn.....			4 (15%)
18.3	Oes rhywun yn eich helpu i baratoi ar gyfer eich rhyddhau (e.g. swyddog prawf cartref, swyddog cyfrifol, gweithiwr achos)?			
	Oes.....			21 (81%)
	Nac oes.....			5 (19%)
18.4	Ydych chi'n derbyn help i drefnu'r pethau canlynol pan gewch eich rhyddhau?			
		Ydw, Rwy'n derbyn help gyda'r rhain	Nac ydw, ond rwyf angen help gyda'r rhain	Nac ydw, ac nid oes angen help arnaf gyda'r rhain
	Dod o hyd i lety	7 (27%)	8 (31%)	11 (42%)
	Sicrhau cyflogaeth	7 (28%)	10 (40%)	8 (32%)
	Trefnu addysg neu hyfforddiant	6 (25%)	4 (17%)	14 (58%)
	Trefnu budd-daliadau	7 (27%)	10 (38%)	9 (35%)
	Trefnu cyllid	7 (27%)	6 (23%)	13 (50%)
	Cefnogaeth ar gyfer problemau cyffuriau neu alcohol	4 (16%)	0 (0%)	21 (84%)
	Iechyd / cefnogaeth iechyd meddwl	2 (8%)	4 (16%)	19 (76%)
	Cefnogaeth gofal cymdeithasol	1 (4%)	6 (23%)	19 (73%)
	Cael cysylltiad eto gyda theulu neu ffrindiau	3 (12%)	2 (8%)	21 (81%)
Mwy amdanoch chi				
19.1	Oes gennych blant o dan 18 oed?			
	Oes.....			49 (46%)
	Nac oes.....			57 (54%)
19.2	Ydych chi'n ddinesydd y DU / Prydeinig?			
	Ydw.....			104 (98%)
	Nac ydw.....			2 (2%)
19.3	Ydych chi o gymuned teithwyr (e.e. Sipsi/Romani/Teithiwr Gwyddelig)?			
	Ydw.....			3 (3%)
	Nac ydw.....			102 (97%)
19.4	Ydych chi wedi bod yn y lluoedd arfog erioed (e.e. y fyddin, y llynges, y llu awyr)?			
	Do.....			5 (5%)
	Naddo.....			101 (95%)
19.5	Beth yw eich rhywedd?			
	Gwryw.....			106 (100%)
	Benyw.....			0 (0%)
	Anneuaidd.....			0 (0%)
	Arall.....			0 (0%)
19.6	Sut y byddech yn disgrifio eich cyfeiriadedd rhywiol?			
	Heterorywiol.....			103 (97%)
	Hoyw / lesbiaidd / cyfunrywiol.....			2 (2%)
	Deurywiol.....			1 (1%)
	Arall.....			0 (0%)

19.7	Ydych chi'n cael eich adnabod fel trawsryweddol neu drawsrywiol?	
	Ydw.....	1 (1%)
	Nac ydw.....	105 (99%)

Cwestiynau terfynol am y carchar hwn

20.1	Ydych chi'n meddwl bod eich profiadau yn y carchar hwn wedi eich gwneud yn fwy neu'n llai tebygol o droseddu yn y dyfodol?	
	Yn fwy tebygol o droseddu.....	0 (0%)
	Yn llai tebygol o droseddu	84 (79%)
	Yn gwneud dim gwahaniaeth	22 (21%)